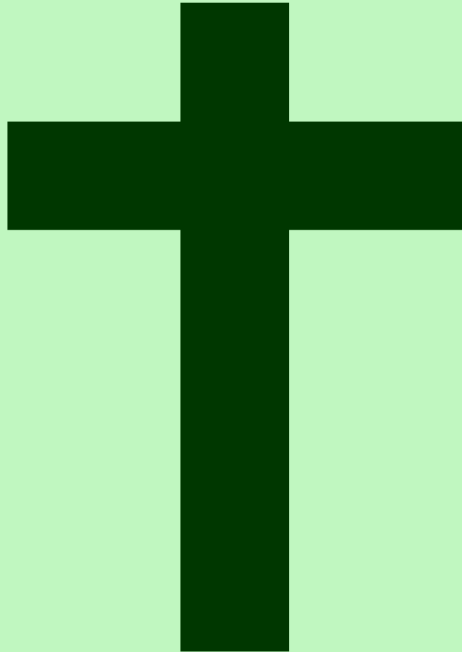

Waratau Siaga Tatuei
mo Vilegi

Ambae, East: Waratau Siaga Tatuei mo Vilegi (Old Testament)

Waratau Siaga Tatuei mo Vilegi
Ambae, East: Waratau Siaga Tatuei mo Vilegi (Old Testament)

copyright © 2022 Pioneer Bible Translators

Language: Havai (Ambae, East)

Contributor: The Seed Company

© Pioneer Bible Translators of Dallas, Texas, USA.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2023-09-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 16 Sep 2023 from source files dated 7 Apr 2023
91f77b48-5957-580d-b9b5-d43410e8b1f3

Contents

Tavui Leo	1
Leo Taligu	16
Jesua	21
Tangaloi Vagamwasoi	23
1 Samuel	25
2 Samuel	31
1 Ratahigi	33
2 Ratahigi	40
Esra	44
Ahi	45
Gaidumu	48
Asaea	49
Jeremae	51
Daniel	52
Jona	56

Tavui Leo

Lo tavuigi Huqe Mauri uteu na ureure.

¹ Lo tavtevuigi redu Huqe Mauri u teu na taetae mena ureure. ² Lolo taro ngehi a ureure u wegineu u eno vurogi ko a dodo u gagavugi nie siu a Vui noi Huqe Mauri mo hahale goro na nagoi wai hi. ³ Huqe Mauri mo veve vena, “Na leleo,” ko mo leleo. ⁴ Huqe Mauri mo lehe huri ve u garea siu mo wahe na leleo dena dodogi. ⁵ I Huqe Mauri mo waregi na leleo a rani siu a dodo a bongi ko a revirevi mena robongi ngaha u teure lo mui reni. ⁶ I Huqe Mauri mo veve vena, “Mwaile, siregi na wai tuegi na eno lo tano tuegi na eno aulu.” ⁷ Me i Huqe Mauri mo tau na mwaile mo vilewahe na waigai rue siu wai tuegi mo eno aulu dena wai mo eno lo vavagi. Siu mo eno mwere hi lo nona leo. ⁸ I Huqe Mauri mo suri na henai mwaile a mahava mo revirevi mo bongi mo rani a rani tuegi. ⁹ I Huqe Mauri mo veve vena, “Wai na vomai bubugi lo ute gategale siu tano mamaha ko maraga.” Siu mo eno ngere hi lo nona leo. ¹⁰ I Huqe Mauri mo suri na henai tano mamaha a ureure siu a wai lawua a tahi, i Huqe Mauri mo lehe huri ve u garea. ¹¹ I Huqe Mauri mo veve vena, “Ureure, siregi na lalangai rivurivu doluegi ra mauri siu ngere rain mwasigi na huri na nora lalangai rivurivu doluegi mo mwasigi lolo tano lalangai rivurivu mo mwasigi aulu lo rangagi toligi lure.” Siu mo eno mwere hi lo nona leo. ¹² A tano mo lobu a gineu doluegi ram Huqe Mauri rivurivu ngere lolo tano, gai ram mwasigi doluegi mo huri na lalangai mena nora mauriana. Siu Huqe Mauri mo lehe huri ve u garea. ¹³ Mo bongi mo rani a rani gaitoligi. ¹⁴ Siu i Huqe Mauri mo veve vena, “A leleo ko eno lolo mwaile mena ure ngaha. Mahava siu vin vilewahe na rani dena bongi, siu ngere rain voragi na gigilegi taro, a rani mena higao. ¹⁵ Siu ngere rain vuragi na leleo lawe na mwaile mena mahava ko vage lawe na ureure.” Siu mo eno mwerehi lo nona leo. ¹⁶ Huqe Mauri mo vai na leleo gairue tuegi lawuagi

a matainaho mo leleo goro na rani, tuegi bitigi a vule mo leleo goro na bongi siu vage i Huqe Mauri mo tau na visiu. ¹⁷ Siu i Huqe Mauri mo taure lolo mahava rom bete na leleo lawe na ureure, ¹⁸ siu a aho vin legoro ra lalavasigi rain leleo lolo rani a vule vi leleo lolo bongi mo legoro ra lavasigi, me mo wahegi na leleo dena dodogi, ko Huqe Mauri mo lehe huri ve u garea. ¹⁹ Mo bongi mo rani a rani gaivesigi. ²⁰ Siu i Huqe Mauri mo veve vena, “Wai ko horo gena lalangai gineu doluegi ram mwaso lolo wai ko siu ngere ram olo lolo mahava lo ului ureure.” ²¹ I Huqe Mauri mo tau na ige lalawua mena ige lalavasigi vage, gineu doluegi ram toga lolo tahi mena wai siu vage mo tau na lalangai manu ngere hi doluegi hi ram olo. Huqe Mauri mo lehe huri ve u garea. ²² Huqe Mauri mo vaigareagi nire mo veve vena, “Ige netum na sao siu nalulu lolo tahi siu gon horongi na tahi doluegi. Me ko siregi na gineu ram olo rain lulu lolo ureure.” ²³ Mo bongi ko mo rani. Rani gailimegi. ²⁴ Siu i Huqe Mauri mo veve vena, “Lo ureure ngaha a lalangai gineu mwaso doluegi mwere na gangarue mwaomwao ngere hi doluegi ram tanga, mena turugi.” Siu mo eno mwerehi lo nona leo. ²⁵ Huqe Mauri mo tau na lalangai gangarue mwaomwao, turugi mena gangarue ram tanga lolo tano. Siu Huqe Mauri mo lehe huri ve u garea. ²⁶ I Huqe Mauri mo veve vena, “Ginde da vai na tangaloi dena nunude siboda, ngere rain mwerei ginde, rain legoro na ige, gineu ram olo lolo mahava, gangarue rau mwaomwao, lolo ureure siu a gineu doluegi ram tanga lo nagoi ure, mena ure ngaha.” ²⁷ I Huqe Mauri teu na tangaloi dena nunune me mo tau na mwera mena yavine. Mo tau na mwera mena yavine. ²⁸ Siu i Huqe Mauri mo vaigareagi nire mo veve lawera vena, “Renetumiru na sao lolo ureure neri leohuri na ureure, ige lolo tahi, goro na gineu ram olo lolo mahava mena gineu mwaso doluegi ram toga lo tano.” ²⁹ Siu i Huqe Mauri mo veve vena, “Ko leo nam bete na toli rivurivu doluegi lo nagoi ure mena gai ngere hi a toligi lure. Ngere rain vuragi na gamiru hinaga. ³⁰ Siu Nam bete na songo doluegi vi vuragi hinaga

lawera hi, dena tangaloi a gineu mwaso doluegi ngere hi ram dige lo tano.” Siu mo eno mwere hi lo nona leo. ³¹ Siu i Huqe Mauri mo lehi na gineu doluegi u veire move “Wo! U garea hogo.” Siu mo revirevi mo bongi mo rani a rani gaionogi.

2

¹ Siu taetae mena ureure ru dolue mena gineu doluegi ram eno lo tanogi. ² Huri Huqe Mauri mo lehi na nona tabanagi doluegi rau dolue, siu nge mo manga dena nona tabanagi doluegi u veire lo rani gaibitu. ³ Huqe Mauri mo vaigareagi na rani gaibitugi me mo tauwahea mo vuragi na rani gogona huri lo rani hi nge u manga dein na nona tabanai tauteu lolo ureure.

Tevue tona Wesue

⁴ Ngere ngaha a valuhuri na taro tavohe taetae mena ureure rom vaiana. HUQE Gogona lo taro hi mo vaire mo vai na ureure mena taetae. ⁵ Lo taro hi labute hate mosigei lolo ureure me a songo qararo rain tubu te mosigei huri HUQE Gogona vi qui na uhe te mosigei lolo ureure, me a tangaloi hatie vena rivurivu lolo tano. ⁶ A matamata mo mvalue dena tano mo horongi na tano mo vui na ului tano doluegi. ⁷ I HUQE Gogona mo bolo Tevue dena qiei tano. Siu mo mabugi na mabuhine ta lolo qanona nge mo vuragi na tangaloi. ⁸ HUQE Gogona mo rivu na talu lolo vanue Iden, lo matainaho mo kalo mo tau Tevue lolo talu. ⁹ I HUQE Gogona, mo vai na gai ram mauri dena tano, a gai doluegi dam lehire rau garea siu rau garea mena hinaga. A gai mwasoana radu, siu a gai lolo rani garea mena asigi rom labe lo livugei talu. ¹⁰ A wai meuri mo mvalue dena Iden mo vagalobugi na talu mo maraga taie mo mahanga gaivesi. ¹¹ Mahangagi gategale i Bison, mo hale lolo vanue Havila taie hi vatu homu mo eno. ¹² A vatu homu lolo tano hi u garea lawuagi, mena bedola a bonagi vavangahi, mena vatu maeto. ¹³ Mahangagi wai meuri tuegi i Gihon. Mo hale lolo vanue Kus. ¹⁴ Henai wai meuri gaitoligi Taegriss. Mo hale suvohi Asaria mo hivo lo matai naho mo kalo. A gaivesigi a henana i Iveretis. ¹⁵ I HUQE Gogona mo lai Tevue mo taue

lolo talu Iden hurivena Tevue na tabana taie siu mo leogoro na talu. ¹⁶ I HUQE Gogona mo veve lawe Tevue, “Dena gai doluegi goin geni lei. ¹⁷ Nge, a gai lolo rani garea mena asigi goin mese ganie huri lo rani gom ganie niko goin mate.” ¹⁸ Vunu i HUQE Gogona mo veve vena, “Hi garea teve i Tevue vin toga gahea neu nain teu na buluine garea hurie.” ¹⁹ Siu i HUQE Gogona mo vai na gangarue doluegi dena tano, gineu ram olo lolo mahava, siu mo laire lawe Tevue huri ve nge na suri na henara. Me a hava hea mo suri talure mo vuragi henara. ²⁰ I Tevue mo bete na henai gangarue mwaomwao siu a gineu ram olo lolo mahava, a gineu mwaso doluegi lolo talu, nge lawe na tangaloi a henana i Tevue a HUQE Gogona vi haqe na tavalune tea. ²¹ Siu i HUQE Gogona mo vai Tevue mo matura mate, me tavohe mo matura, i HUQE Gogona mo lai na gagaune siu mo bulutegi na tarabehine taligu. ²² I HUQE Gogona mo lai na gagai Tevue mo boloe mo vuragi na vavine, me mo laie mo betea lawe Tevue. ²³ I Tevue mo veve vena, “Mobei, ngehi! Nge ngaha a hui dena hui gu vihigo dena vihigogu henana vin vuragi vavine huri ba u vomai dena mwera.” ²⁴ Siu mo vai a mwera vin siregi tamana tona retahine mo bulu mei gahorana rom voragi tarabesi gategale. ²⁵ Ngere vunu rom tuvurogi Tevue mei tubui lo valena, siu rohi maemae tea.

3

Tevue tona horana ru vei utu na leo noi Huqe Mauri.

¹ Nge i mwata u geligeli garagara dena gangarue doluegi hi HUQE Gogona u teure, mwata mo veve lawe na vavine, “?A hogo huri ve i Huqe Mauri u suri goro gani mwasi gai ram labe lolo talu?” ² I vavine mo duvie move, “Gamaru gori geni lei na mwasi gei lolo talu, ³ Nge Huqe Mauri u veve huri ve, ‘Neri mese gani na mwasi gei mo labe lolo livugei talu siu goin mese sikeli mwere goin mate.’” ⁴ Nge i mwata mo veve lawe Vavine move “Hateve goin mate, goin mate telai. ⁵ Ba i Huqe Mauri u ilo huri ve lo taro gom ganie a matamu vin leleo siu goin mwerei Huqe Mauri, siu niko

goin ilo na gareagi dena asigi.”⁶ I vavine mo lehe huri ve u tatarise mena hinaga siu vavine mo lehe garea lo matana, mo lehe garea, huri ve vi bete na lolo rani lawea mo maraga mo lai na mwasi gei hi mo ganie. Siu tavohe rom tibubugi tona tamai netune mo bete lawea vage mo ganie.⁷ Romo ganie na mwasi gei hi mo rovo matara mo leleo rom leo haqea huri ve rom ti vurogi, rom vatu na tutu gatogato rom barigi nire ginie.⁸ Lo tagugi rom rongo na HUQE Gogona mo dige domidomi mo vano vomai lolo talu tavohe a aho mo madamada. Tevue ton tubui lo valena rom maraga rom hili lolo gai lolo talu dena nagoi HUQE Gogona.⁹ I HUQE Gogona mo ware Tevue move, “?Niko logo?”¹⁰ I Tevue mo duvie move, “Nau rongogo lolo talu nge nam matagu ba nam ti vurogi siu nam hili.”¹¹ I HUQE Gogona mo gato lawea mo veve vena, “?I hine mo veve lawego huri ve nere mo ti vurogi? ?I niko gu geni na mwasi gei nau surigo huri ve goin mese ganie?”¹² I Tevue mo veve vena, “Vavine gu betea laweau, nge u bete na mwasigi lavasigi laweau nam ganie.”¹³ I HUQE Gogona move, “?Vavine, gu vei na havagi?” I vavine mo veve vena, “A mwata u gelieu tau nam ganie.”¹⁴ A HUQE Gogona mo veve lawe na mwata, “Ba huri gu vei na gineu hi niko goin toga lo vavai arahiana vin liu dena gangarue mena gineu mwaso doluegi, ko siu i niko goin sure lategi gena taqangimu lolo tano siu goin geni na qie vi hate na duvigi.¹⁵ Nain vei gimiru neri bulubulu esi mei gimiru siu i renetumiru rain bulubulu esi meire vage, netui Vavine vin darawaga na qatumu siu niko goin gesi na qalagena.”¹⁶ Siu mo veve lawe vavine, “Neu nain vagalawuagi na gagaras lawego lo taro goin hankovi netum siu lo gagarasi hi niko gobei hankovi netumu. Lo nom gagarasi hi niko goin geluegi tamainetumu tea siu nge vi leogorogo.”¹⁷ I HUQE Gogona mo gato lawe Tevue move, “Ba huri gu rorongtagi gahoramu gom gani na mwasi gei hi nau veve huri ve goi mese ganilune, a tano mo eno lo arahiana huri na nomu vagasile, lo gagarasi niko goin gagani vin dadari lune gom mate.¹⁸ Lolo tano vin tubu garo

ginegine, siu rau ginegine lawego, goin geni na rivurivu esi lolo numwe.¹⁹ Siu goin raratongi gom gagani, vi dadari lune gom hivo lolo tano dein na havai gu vomai denie. Huri niko a tano siu gom mule taligu hivo lolo tano.”²⁰ I Tevue mo suri na henai gahorana Wesue huri ngeie a retahi tangaloi mwaso doluegi.²¹ I HUQE Gogona mo vai na luqe dena vinui gangarue mo vuragi luqei Tevue tona Wesue ko mo luqegi nire.²² I HUQE Gogona mo veve vena, “Gom lehe huri ve a Tangaloi mo mwerei ginde mo ilo na gareagi dena asigi siu nge vin mese hahaga huri ve na lai na mwasi gai mwasoana radu ve na ganie nge na mwaso radu.”²³ I HUQE Gogona mo hora Tevue dena talu lolo Iden siu huri ve nge na tabana lolo tano ngehi u vomai denie.²⁴ Mo godo vohogi Tevue siu mo tau na Lenao sao lo duvine talu lolo Iden lune matenaho mo galo mena buei vuro avi mo gao lune siu a bue hi mo iriiri goro na turegi mo vano lo gai mwasoana radu.

4

Ken mo wehi Ebol.

¹ I Tevue mo maturugi gahorana Wesue mo tinogi na maresu mo bamba Ken, Wesue mo veve vena, “I HUQE u bului eu, neu nau bulusi na tangaloi a mwera.”² Taligu mo bamba netune tuegi a henana i Ebol, Ebol a tangaloi leogoro sibsib i Ken nge a tangaloi ririvue.³ Lolo taro matue i Ken mo wali na bulana mwasi rivurivu mo voragi na nona hogogo lawe na HUQE.⁴ I Ebol vage mo wali na totogai bulana sibsib rau damoe. Siu HUQE mo havuhevugi Ebol mena nona hure bonboni.⁵ Nge i Huqe Mauri vi hevuhevu te mei Ken mena nona hure bonboni. Mo vai i Ken mero mo romasi.⁶ I HUQE mo veve lawe Ken, “?Huri havagi gom mero siu gom romasi huri na havagi?”⁷ Tareve a doridori mu garea nain rongarea i niko nge tareve doridori mu hi garea tea, me a landomu mo eno lo gineu esi, a asiana mo raraigo lo turegimu, mo rarai ve na laigo nge niko hogosie goin qaragi nie.”⁸ I Ken mo veve lawe tuana Ebol, “Doro vano lolo talu.” Lo taro ngere lolo talu i Ken mo maraga mo ue vagamate Ebol.⁹ I HUQE mo veve

lawe Ken, “?Tuem Ebol nge logo?” Ken mo duvie move, “?Nahi iloe tea? ?Huri ve neu nam leogoro tuegu?” ¹⁰ HUQE mo veve move, “?Gu vei na havagi? A diloi dai tuemu mo ngara lolo tano. ¹¹ Siserigi ngaha gom toga lo vavai arahiana dena tano hilogo nge mo wawanga huri ve na lai na dai tuemu dena limemu. ¹² Tavohe goin tabana lo tano vin he bete na mwasi ririvue garea tea lawego niko, goin toga te surigi siu goin vuragi na tangaloi dige radu lo ure.” ¹³ Ken mo veve lawe na HUQE, “Noku vevegiana u lawualawuagi huri ve nain weli leie. ¹⁴ Bagataha gom lai vohogi eu dena vanue siu goin lehi eu tea siu neu nain tuduviduvi lo ure siu a hava tangaloi vin haqe au vin ue vagamateau.” ¹⁵ A HUQE mo veve lawe Ken move, “Tareve mwere hi hine vin wehi Ken, vin toga lo vevegiana vin liue vagabitu.” I HUQE mo tau na gigilegi lui Ken, mo veve sere huri ve hava tangaloi vin haqea vin wehe tea. ¹⁶ Siu i Ken mo beragi dena nagoi HUQE mo toga lolo vanue Nod lo matai naho mo kalo Iden.

Rehavai Ken

¹⁷ I Ken mo matura mei gaihiorana mo tinogi na maresu mo bamba Enok, Ken mo tavuigi na vanue rege mo suri na henai netune Enok ta lune. ¹⁸ Enok mo bamba Irad. Irad mo bamba Mehuseael. Mehuseael mo bamba Metuseael ko i Metuseael mo bamba Lamek. ¹⁹ Lamek mo lai gaihiorana gairue. Tuegi henana Eda tuegi Sila. ²⁰ I Eda mo bamba Jabal nge meire rau toga lolo siusiu tomuegi redu huri ram leohuri na gangarue mwaomwao. ²¹ Jabal tuana i Jubal. Ngeie meire a tangaloi tomuegi redu rau uvi na bue warue me ram geri buegerigeri. ²² Sila vage mo bamba netune Tubal Ken mo vai me mo vanga na aean mena a brons. Haqei Tubal Ken Nama. ²³ Lamek mo veve lawe tubui lo valena gairue, “Eda tona Sila, nero rorongtagi nero ronghuri na noku leo; nau wehi na tangaloi huri u vagasaburugi eu me nau wehi na mwalakelo huri u vei eu nau gagarugi na daigu. ²⁴ Tareve tangaloi vi wehi Ken tangaloi gaibitu rain mate, nge Lamek tareve tangaloi vi wehe a tangaloi ngavulu geibitu domwagi gaibitu rain mate hurie.”

Set mei Enos

²⁵ Tevue mo matura mei gahiorana We-sue mo bamba na me maresu mo suri na henana Set siu mo veve, “I Huqe Mauri u hogogi na maresu taligu gaisesei Ebol, lo tagugi i Ken uwehi vagamatea.” ²⁶ A maresu mwera vage mo vora lawe Set me mo suri na henana i Enos. Lo taro hi tangaloi ram tavuigi ram ware gareagi na henai HUQE.

5

Valuhuri Tevue mo tavuigi lui Set mo dadari lui Noa.

¹ Nge ngaha a valuhuri na tangaloi lo havahava lui Tevue. Tavohe i Huqe Mauri u bolo na tangaloi u veie gena nunune sibona. ² Huqe Mauri u teu na mwera mena vavine ko mo vai tabetabegi nire me siu mo wareginire, a tangaloi. ³ Lo tarogi i Tevue higaona vudolue avigi ngavulu geitolu mo bamba na maresu mwera hi a nunune sibona, nge mwera hi tamana henana i Set. ⁴ Set u vora siu Tevue u toga higao vudolue vagawelu. Lolo taro hi mo bamba na maresu mwera me vavine rau sao. ⁵ Doluegi Tevue u toga higao vudolue vagasiwo avigi ngavulu gaitolu siu mo mate. ⁶ I Set mo toga higao vudolue avigi gailime mo bamba Enos. ⁷ Lo tagugi i Set mo bamba Enos, i Set u toga higao vudolue vagawelu avigi gaibitu. Lolo taro hi mo bamba netune ira mwera ko a vavine rau sao. ⁸ Doluegi Set higaona vudolue vagasiwo avigi hangavulu domwagi gairue siu mo mate. ⁹ I Enos u toga higao ngavulu geisiwo mo bamba Kenan. ¹⁰ I Enos lo tagugi u bamba Kenan u toga taligu higao vudolue vagawelu avigi hangavulu domwagi gailime. Lolo taro hi siu mo bambara taligu maresu mwera mena vavine rau sao. ¹¹ Doluegi Enos mo toga higao vudolue vagasiwo avigi gailime siu mo mate. ¹² Kenan mo toga higao ngavulugeibitu mo bamba Mahalalel. ¹³ Lo tagugi i Kenan u bamba Mahalalel toga taligu higao vudolue vagawelu avigi ngavulu geivesi. Lolo taro hi mo bamba na maresu mwera mena maresu vavine rau sao. ¹⁴ Doluegi Kenan u toga higao vudolue vaga siwo avigi hangavulu siu mo

mate. ¹⁵ Mahalalel higaona mo ngavulu geiono domwagi gailime mo bamba Jared. ¹⁶ Mahalalel mo bamba Jared siu u toga higao vudolue vagawelu avigi ngavulu geitolu. Lolo taro hi siu mo bamba na maresu mwera me maresu vavine rau sao. ¹⁷ Doluegi Mahalalel u toga higaogi vudolue vagawelu avigi ngavulu geisiwo domwagi gailime siu mo mate. ¹⁸ I Jared u toga higao vudolue avigi ngavulugeiono domwagi gairue mo bamba Enok. ¹⁹ I Jared u bamba Enok siu u toga higao vudolue vagawelu. Lolo taro hi siu mo bamba na maresu mwera me vavine rau sao. ²⁰ Doluegi Jared u toga higao vudolue vaga siwo avigi ngavulu geiono domwagi gairue siu mo mate. ²¹ Enok u toga higao ngavulugeiono domwagi gailime mo bamba Metusela. ²² Huqe Mauri nge u dige lategi mei Enok higao vudolue vagatolu siu lo tagugi mo bamba Metusela. Lolo taro hi u bamba na maresu mwera me maresu vavine rau sao. ²³ Doluegi Enok toga higao vudolue vagatolu avigi ngavulu geiono domwagi gailime. ²⁴ Enok u dige mei Huqe Mauri siu he toga teve na qaravu nge mo hatie huri. Huqe Mauri u lei vohoginie. ²⁵ I Metusela u toga higao vudolue avigi ngavulugei welu domwagi gaibitu mo bamba Lamek. ²⁶ Lo tagugi Metusela mo bamba Lamek. Lolo taro hi u toga higao vudolue vagabitu avigi ngavulu gaiwelu domwagi gairue. Mo bamba na maresu mwera mena maresu vavine rau sao. ²⁷ Doluegi Metusela u toga higao vudolue vagasiwo avigi ngavulu geiono domwagi gaisiwo siu mo mate. ²⁸ Lamek u toga higao vudolue vagategale avigi ngavulugei welu domwagi gairue, mo bamba netune mwera gategale. ²⁹ Mo suri na henana i Noa mo veve vena, “Nge ngaha vin vei masurigi ginde dena tabana gagarasi, dena limada, dena tano hilogo a arahiana a HUQE uteu.” ³⁰ Lo tagugi Lamek mo bamba Noa, nge u toga taligu higao vudolue vagalime avigi ngavulu geisiwo domwagi gailime. Lolo taro hi mo bamba na maresu mwera me vavine rau sao. ³¹ Doluegi Lamek u toga higao vudolue vaga bitu avigi ngavulu geibitu domwagi gaibitu siu mo mate. ³² Noa higaona vudolue vagal-

ime siu mo bamba Sem, Ham me i Savet.

6

Tangaloi ram vai na doridori esi.

¹ Tavohe a tangaloi mo sao lo ure lehe, a maresu vavine ram vora lawera, ² renetui Huqe Mauri ram leo huri ve a vavine netui tangaloi ngere hi rau garea liu, me ngere ram lagi meire, ngere ram vilegi denire haro. ³ Siu a HUQE mo veve vena, “Nongu tanumwe vinhe toga tea me tangaloi vin mwaso radu nge vin mate nona rani vin toga higao vudolue avigi ngavulu geirue.” ⁴ Tavohe renetui Huqe Mauri ram vano lobe na maresu vavine neture tangaloi me ram hango maresu lawera, me ngere tangaloi rau huire garagara. Ngere a Tangaloi roroa ira Nevilim. Lolo ureure lo taro hi, siu lo tagugi vage. ⁵ HUQE mo lehi na asiana lalawua nora tangaloi lolo ureure lehe mo vaiana, siu a tangaloi nora ladolado asi hogosie lo taro hi. ⁶ HUQE mo hahagavi huri ngeie u vei na tangaloi lo ureure lehe me a lolona u horo gena romasi. ⁷ A HUQE mo veve vena, “Neu nain hora vohogi na tangaloi hi nau vei lo nagoi ure tangaloi me gangarue, mena gineu hi ram tanga lo ului tano, me gineu doluegi ram olo lo mahava ba huri nam hahagavi huri ba i neu nanau veire.” ⁸ Nge maraga i HUQE leogareagi Noa.

Valuhuri Noa

⁹ Lune hi a valuhuri Noa nge a tangaloi vovohoi tangaloi hateve ram veveginie lo taro hi, me nge mo dige mei Huqe Mauri. ¹⁰ Noa bamba na maresu mwera gaitolu, Sem, Ham mei Savet. ¹¹ Lolo taro nge ngaha ure he vovohoi tea lo nagoi Huqe Mauri me u horo kena vuro. ¹² Huqe Mauri mo lehi na ure he vovohoi tea huri a tangaloi lo ure doridori ne rau hesi garagara.

Noa mo bulu na akai toavaravara.

¹³ Siu Huqe Mauri mo veve lawe Noa, “Neu nain vei vohogi na gineu mwaso doluegi huri a ureure u horo gena vuro huri hi neu nain vai vohogi nire mena ureure. ¹⁴ Siu gon vai na nom akai toavaravara gena gai nanara, goin wahe na lologi goin bulu goro na lologi me tavala varea gena gineu bubulugi. ¹⁵ Goin bulu na akai

toavaravara mwere a gwaravugi sugu vudolue vagatolu, lawuagi sugu ngavulu gailime, ulugi sugu ngavulu gaitolu. ¹⁶ Goin veie vin rovo goin vei na vulugi sugu gategale. Siu vin wawanga goin vei na matai turegigi lo mwararai akai toavaravara lo gai bibile lo lalangagi vuine, lo livugegi me gaitoligi lo ulugi. ¹⁷ Neu nain vei na waga vin wehi na gineu mwaso doluegi lo vavai taetae. Vataha na gineu mwaso ngere mabuhire lure lolo ureure rain mate. ¹⁸ Neu nain teu na noku waratau siaga me niko goin vano sulolo akai toavaravara, mei tubui lo valemu, renetumu mwera mei tubui lo valera. ¹⁹ Goin teu ta lolo akai toavaravara gineu mwaso doluegi mweragi mena vavinegi huri rain mwaso mei go: ²⁰ gineu doluegi ram olo gairue mo huri na lalangagi, lalangai gangarue doluegi ngere hi ram gilulategi lo tano rain vomai lobemu huri goin teure rain mwaso. ²¹ Niko goin lei na lalangai hinaga ngere hi rain geni, me ngere hi rain teu vurugegi Huri go me huri re.” ²² Noa u vei na gineu doluegi mwere hi a Huqe Mauri u vevea lawea.

7

Huqe Mauri mo vai na waga mo duduni na gineu mwaso doluegi.

¹ Siu i HUQE mo veve lawe Noa vena, “Siserigi ngaha niko mei renetumu, tubui lo valemu mei tubui lo valei renetumu nein ehu lolo akai toavaravara huri niko hogosie tangaloi vovohoi lo nagogu dena karumu. ² Goin lei mei go vataha gangarue rau mwasara hogo gaibitu mweragi vavinegi. Me dena gangarue rain mwasara tea mweragi gategale me vavinegi gategale. ³ Vage hogo gaibitu dena gineu doluegi ram olo tau lo mahava mweragi vavinegi huri vin lulu taligu lolo ureure. ⁴ Lo tagui rani gaibitu vage nain bete na uhe lo ure huri na rani ngavulu geivesi bongi ngavulu geivesi, me nain uevuhogi na gineu mwaso lo ului tano doluegi ngere hi nau teu.” ⁵ Noa uvei na gineu doluegi mwerehi i HUQE u veve lawea. ⁶ Noa higaona vudolue vaga ono lo taroi waga. ⁷ Siu i Noa mei renetune, tubui lo valena mei tubui lo valei

renetune rau ehu lolo akai toavaravara huri na waga vin lawua. ⁸ A gangarue rau mwasara mei ngere rain mwasara tea lo nagona, gineu doluegi ram olo, mena gangarue ram toga lo tano, ⁹ gairue gairue rau ehu mei Noa lolo akai toavaravara, mwera mena vavine mwere hi Huqe Mauri u veve lawe Noa. ¹⁰ Lo tagui rani gaibitu wai waga mo tavuigi mo luluvi na ureure. ¹¹ Noa higaona vudolue vaga ono lo vule tuegi lo rani hangavulu domwagi gaibitugi walui wai meuri lolo buloi tano ram wawanga doluegi me matai wai lo mahava ram wawanga. ¹² Uhe u eno lolo ureure rani ngavulu gaivesi bongi ngavulu gaivesi. ¹³ Tavohe lo ranigi hi mosigei Noa mei horana mei netune Sem, Ham, Savet mei horara rau ehu lolo akai toavaravara. ¹⁴ Me lalangai gangarue ta lolo ureure rau ehu lolo aka lalangai gangarue mwaomwaogi, lalangai gangarue turugi, lalawuagi mena wuwerigi vohogi, mena lalangai gineu doluegi ram olo rau ehu lolo akai toavaravara. ¹⁵ Gineu mwaso doluegi lolo ureure gairue gairue mweragi vavinegi rau ehu mei Noa lolo akai toavaravara. ¹⁶ Me lo taro ngere mweragi mena vavinegi doluegi rau ehu lolo akai toavaravara u rovo, mwere hi Huqe Mauri u veve. I HUQE Gogona mo gorogoro na matai turegi. ¹⁷ Siu a waga u eno lo ureure rani ngavulu geivesi, wai u horo mo lawua mo raka na akai toavaravara taulu mo tabe na akai toavaravara mo maraga dena ului tano. ¹⁸ Wai mo horo mo lawua mo lawua vohogi lo ului tano nge aka mo halehale lo ului wai. ¹⁹ Me ram maraga mo lawua lo ureure ram lawua vohogi lo ure mo luluvi na vusi doluegi aulu lo vavai mahava. ²⁰ Wai mo maraga mo selega vohogi mo gagavugi na vusi buegi aulu mo dadari vine sugu hangavulu domwagi gailime. ²¹ Gineu mwaso doluegi lo tano, gineu doluegi ram olo, gangarue turugi mena gutui tano, ngere ram toga mena tangaloi doluegi rau mate. ²² Ngere doluegi mabuhire ram mabu lolo qangora me ngere lo tano mamaha rau mate. ²³ Siu i Huqe Mauri u vei vohogi na gineu doluegi rau toga lo ului tano bubugi tangaloi mena gangarue ngere ram toga mena gineu

doluegi ram olo lo mawe rau mate den ureure. Noa mei renetune, me gangarue lolo akai toavaravara hogosie rau mwaso. ²⁴A waga u horo rorongoro goro na ureure a rani vudolue avigi ngavulu gailime.

8

Waga lawua mo hivo taligu

¹ Huqe Mauri u lado Noa mosigei mena gangarue mwaomwao ko a gineu dolue meie lolo akai toavaravara me i Huqe Mauri mo hora na langi mo here lo ului ureure me mo vi na wai ram qega. ² Me tomuegi mo soso goro, na matai wai lolo tano huri na wai vin mese mwalue, me mo soso goro na uhe lolo mahava. ³ Me a wai mo qega mo hivo rorongoro taligu. Lo taro hi rani vudolue avigi ngavulu gailime wai mo qega rorongoro. ⁴ Me lo vule gaibitugi, lo rani hangavulu domwagi gaibitu, a akai toavaravara lawua mo saga lo ului vusi Ararat. ⁵ Me a wai u qega rorongoro u dadari lo vule hangavulugi lo mui rani lo vule ngehi vusi ram maraga taligu. ⁶ Lo tagui rani ngavulu gaivesi, i Noa u langa na matai lengi lo akai toavaravara hi nge u bulue. ⁷ Me mo hora tavarea a manu lawua a weu me mo vano mo hi tudori tea, dadari wai mo mamaha lo ureure. ⁸⁻⁹ Siu mo hora na mwaragi den akai toavaravara ve na leo huri ve a wai u rovo dena ului tano nge a mwaragi he hue na gineu tea ve na toga lune huri a wai mo horo radu me mo tudori lo akai toavaravara. Noa mo batoragi na limana lo matai lengi me manu mo toga lune mo laie sulolo aka ¹⁰ Me mo rarai rani gaibitu me mo hora nam wara tavarea taligu dena aka toavaravara. ¹¹ Me lolo revirevi a mwara hi mo vomai taligu lobena. Wou! Mo wali na rauai gai qaro oliv lolo wawana, me i Noa mo ilo huri ve a wai mo kakarani mo qega dena ureure. ¹² I nge urarai rani gaibitu taligu, me mo siregi na mwaragi tavarea taligu nge mwaragi hi mule tea lobena taligu. ¹³ Siu lo higao ngehi i Noa higaona vudolue vaga ono domwagi gategale lo mui vule lo mui rani lo vule hi wai u mamaha vurugegi. Noa mo roa na langa ului akai toavaravara me mo leo a tano u mamaha beno. ¹⁴ Me lo vule tuegi lo higao ngehi,

lo rani ngavulugeirue domwai gaibitugi, tano u mamaha vurugegi. ¹⁵ Huqe Mauri mo gato lawe Noa vena, ¹⁶“Noa ko mwalue den aka, niko mei horamu mei renetumu mei horara. ¹⁷ Goin lei vohogi na gangarue mwaso mei go gineu doluegi ram olo, gangarue me ngere ram taga lo tano huri rain sao rain vehuhu rain sao vin lulu lo tano.” ¹⁸ Noa mo mwalue mei horana, renetune me mei horai renetune. ¹⁹ Me vataha na gineu rau toga mei Noa lolo akai toavaravara rau mwelue, vataha gangarue lalangai gineu doluegi ram olo, mena lalangai gineu ram tanga, ram mwalue den akai toavaravara mo huri na lalangai nora burigi.

Noa mo hure bonboni lawe Huqe Mauri.

²⁰ Noa mo vonda na vatu vuragi na vonda gogona lawe HUQE huri na nona hure bonboni me mo lai na gangarue mena manu rau mwasara mo hure bonboni ginire. U lei gategale den vataha gangarue mo wehire mo hurara ram gao doluegi lo vonda gogona mo vuragi na nona vevegarea lawe na HUQE. ²¹ Me lo tagugi HUQE mo rongo na bonagi mo rongarea ginie lawuagi, siu mo domigi nie, “Nain mese arahi na ureure taligu hate huri a tangaloi a domire u esi tavohe rau maresuge me tavohe rau tamaragai beno. Huri na tangaloi, neu nain mese wehi na gineu mwaso mwere hi taligu. ²² Siserigi ngaha lo ureure ngaha taroi rivu talu, me taroi lai hinaga matue dena vuigi. Taroi gamwadidi, me taroi mwamwavi, taroi rara, me taroi udu, taroi rani, me taroi bongi me gineu doluegi ngere ngaha rain mese sala vin dadari a ureure vin rovo.”

9

Huqe Mauri mo vai na waratau siaga mei Noa.

¹ Huqe Mauri mo vai tabetabegi Noa mei renetune, me nge mo veve lawera move, “Nein bamba na maresu vin sao huri nein horo lolo ureure. ² A gangarue doluegi ram dige garu gaivesi mena lalangai manu ram olo, ngere ram taga lo tano me ige rain matagugi gimiu. Gineu ngere ngaha doluegi ram toga lo qaqai lime miu. ³ Neu nam bete na gangarue lawe gimiu, gineu

mwasogi vin voragi hinaga lawe gimiu mwere na gogotoa mena ririvue ngere nau betera lawe gimiu tomue. ⁴ Hate huri nge tareve tarabehi mena nona mwasoana mena daine mo eno tau nein mese gani na gangarue hi. ⁵ Hate huri nge tareve a gangarue vin wehi na tangaloi, vin mate neu nain wehe vin mate. Siu tareve a tangaloi mo wehi tuana neu nain wehe vin mate vage. ⁶ Tareve hine mo vai na dain tangaloi mo hale mo mate, a tangaloi dolue vin ve na daine vin hale mo mate; huri lo nunui Huqe Mauri nge u vei na Tangaloi. ⁷ Me niko, ko mwasigi na sao huri goin lumuhi na ureure me goin lulu lune.” ⁸ Siu Huqe Mauri mo veve lawe Noa mei renetune ram ti meie. ⁹ “Neu hingaha nam rarai ven nain teu na noku waratau siaga mei ko me mei renetumu lo tagumu vage. ¹⁰ Me vataavataha na gineu mwaso ngere hilogo ram ti mei go, a gineu doluegi ram olo, a gangarue mwaomwao me lalangai gangarue turu, ngere rau mwelue dena akai toavaravara mei go, me vage a lalangai gangarue lolo ure. ¹¹ Me neu nain membu na noku waratau gogona siaga mei gimiu. Me mwasoana doluegi nain hi wehire tea gen wai taligu. Me a waga vin he ngahigi na ureure te taligu.” ¹² Me i Huqe Mauri mo veve, “A gigilegi hingaha mena waratau siaga nain teu lo livugegu mei gimiu me mena vataavataha na gineu mwaso ngere ram ti mei gimiu me, lawe ra duvi miu ram vomai teu mosigei lolo taro mo vomai teu. ¹³ Nau teu na noku himmwehimmwe nain vei raraie lolo tainlengi ven na vuragi na gigilegi waratau siaga mena ureure. ¹⁴ Tavohe nam lai na tainlengi sulo ului ureure me a himmwehimmwe mo kalo lolo tainlengi, ¹⁵ neu nain landobimbi na noku waratau siaga mo eno lo livugegu mei gimiu mena gineu mwaso doluegi huri ve vin hatie taligu a wai vin vuragi waga mo hale huri ve vin vei hasisigi na mwasoana doluegi. ¹⁶ Vataha tarogi a himmwehimmwe mo mwalue lolo tainlengi neu nain lehe me nain landobimbi na waratau siaga ngehi vin tuei hate duvigi mei eu siu mena gineu mwaso doluegi.” ¹⁷ Siu I Huqe Mauri mo veve lawe Noa, move “Nge ngaha a gigilegi waratau siaga nau

teue lo livuge miu me vataavataha na gineu mwaso lolo ureure.” ¹⁸ Renetui Noa ngere rau mwelue dena aka, i Sem, i Ham me i Savet. Siu i Ham nge i tamai Kenan. ¹⁹ I Noa renetune ngere gaitolu doluegi me mo mawahewahe lolo ureure. ²⁰ Siu Noa nge a tangaloi ririvue lolo tano mo maraga mo rivu na talui garoi inu. ²¹ Me nge mo maraga mo inu na wai garohi me inu hi mo vaie qatune mo dadaligi me nge mo lai vohogi na luqana lo livugei nona siusiu. ²² Siu Ham nge tamai Kenan mo leo hue na tarabehi tamana mo eno vurogi me nge mo vano mo vevea lawe retuana gairue rom ti varea. ²³ Siu Sem tona Savet rom lai na luqe me rom taue lo siqara ngere vunu me rom dige gena tagure rom gagavugi na tarabehi tamara nge mo eno vurogi. Me ngere nagora mo leo sivarea den tamara siu ngere rohe lehi na tarabehi tamara tea mo eno vurogi. ²⁴ Noa mo maraga dena mena inu me nge mo ilo tabetabegi na havagi netune tahigi u veie lawea. ²⁵ Me Noa move, “Arahiana vin huri Kenan me nge vin voragi na gaihora noi retuana.” ²⁶ Me ngeie mo veve, “Tabean lawe na HUQE Gogona noi Sem. Siu Kenan vin vuragi na nona gaihora. ²⁷ Siu i Huqe Mauri vin tagaragi na tanoi Savet vin lawua me vin siregi nie vin toga lolo siusiu noi Sem. Siu vin toga lolo siusiu noi Sem me Kenan vin voragi nona gaihora.” ²⁸ Noa toga lo tagui waga higao vudolue vaga tolu avigi ngavulu gailime. ²⁹ Noa u toga higao vudolue vagasiwo avigi ngavulu gailime vunu mobei mate.

10

Garoi renetui Noa ngere gaitolu

¹ Nge ngaha a valuhuri renetui Noa i Sem, Ham siu Savet i ngere lo tagui waga rau bamba na maresu mwera vage.

Renetui Savet

² I renetui Savet a mwera i Gomer, Magog, Madai, Javen, Tubal Misek mei Tiras. ³ Renetui Gomer mwera i Askenas, Rivat, me i Togarma. ⁴ Renetui Javen mwera i Elisa, Tarsis, rehava Kit mei rehavai Dodan. ⁵ Dena garogi hi a tangaloi lo bambai tahi rau magagegahe ram toga lolo tanora

sibora vanue mo huri na bambagi mena leora me rau voragi taureure.

Renetui Ham

⁶ Renetui Ham mwera i Kus, rehava Misra, But, mei Kenan. ⁷ Renetui Kus mwera i Seba, Havila, Sabta, Rama mei Sabteka siu i Rama i netune i Seba tona Didan. ⁸ I Kus mo vuragi tamai Nimrod mo tavuigi mo vuragi tangaloi huire u toga lo ureure lehe. ⁹ Ngeie a tangaloi huire mo muremure lo gotegote bigi lo vavai HUQE me a tangaloi ram mo veve huri ve, “Mwerei Nimrod a tangaloi huire u gilu gareu siu u muremure lo gotegote bigi lo vavai HUQE.” ¹⁰ Lo tavtevuigi ngeie mo ratahigi goro lolo Babilon, Ereka, Akad, mei Kalne, ram eno lolo vanue lawua waregi Sina. ¹¹ Dena ute hi nge mo vano Asaria ko mo tavuigi mo ragasi na Niniva, Rehobot-Ir, Kalab ¹² mei Resen nge mo eno lo livugei Niniva tona Kalab a vanue rege, ¹³ rehava Misra nge i tamai rehava Lud, rehava Anam, rehava Lehab, rehava Nabutu, ¹⁴ rehava Batru, rehava Kavto, rehava Kaslu denirehi a rehava Balistaen rau vomai. ¹⁵ Kenan i tamai Sidon netune togagi siu vage netune Het. ¹⁶ Siu i Kenan mo varagi tamai ngaraha ngere rehava Jebus, rehava Amor, rehava Girgas, ¹⁷ ngere rehava Hivi, rehava Aki, siu ngere rehava Sini, ¹⁸ ngere rehava Arvad, rehava Semari, rehava Ham, lo tavugi a havahava lui Kenan rau magahegahe ram varagi vanue lalawua. ¹⁹ Dumui vanue Kenan mo maraga Sidon vano huri na vanue Gerar ko mo dadari Gasa siu mo vano mo dadari Sodom, Gomora, Adma me Seboim siu mo dadari Lasa. ²⁰ Ngere ngaha i renetui Ham mo huri na bambagi, a nora leora, tanora me ram vuragi na taureure.

Renetui Sem

²¹ I Sem nge i togai Savet siu u bamba na maresu mwera rau sao me nge mo vuragi na qarerei rehava Eba. ²² Renetui Sem i Elam, Asur, Avaksad, Lud mei Aram. ²³ I renetui Aram i Us, Hul, Geta, me i Mas. ²⁴ Avaksad i tamai Sela me i Sela mo vuragi tamai Eba. ²⁵ Maresu mwera gairue ru vora lawe Eba: gategale u suriana Belek huri lolo nona taro a ureure mawahe-wahe; tuana a henana i Joktan. ²⁶ I Joktan

i tamai Almodad, Selev, Hasamavet, Sera. ²⁷ Hadoram, Usal, Dikla, ²⁸ Obal, Abimael, Seba ²⁹ Obir, Havila, mei Jobab. Ngere hi doluegi renetui Joktan. ³⁰ A mahugi rau toga lolona mo tavuigi lolo vusi Mese mo eno taie mo vano dadari Seva lo ute matai naho mo galo. ³¹ Ngere ngaha i renetui Sem mo huri na bambagi, a nora leo, tanora me ram vuragi na taureure. ³² Ngere ngaha a havahava lui renetui Noa mwera mo huri na garogi siu a lulugi lolo vanuara. Lo tagui waga mo luluvi na ureure tangaloi ram toga ram mawahe-wahe lolo ureure.

11

Tangaloi ram vutu na vale tu aulu garagara.

¹ Tomuegi ureure doluegi nora leo gategale me ram laqa gategale. ² Ngere ram mwalue dena tanora tautomue ram hivo vagi matenaho kalo ram haqe na ute tavola lolo vanue Babelonia me ram toga lune. ³ Siu ngere ram veve vena, “Ngaraha. Ne vomai, u gareu ve da lai na tano damo dorie, dam hurae huri vin siaga mo vuragi vatu.” Ram vai na vatu mo sao me ram lai na wai kolta mo voragi na bulu. ⁴ Siu ngere ram veve vena, “Mai ginde dan bulu na vanue rege mena vale ulugi vi dadari lolo mahava, huri dain vei na henada vin lawua, siu vi vei ginde dain mese mawahe-wahe lolo ure.” ⁵ Nge i HUQE mo hivo mo lehi na vanuara mena vale tueulu lolo mahava ngere sinobu rau bulue. ⁶ Me HUQE mo veve vena, “Wo! Tangaloi gategale me leora gategale doluegi me ngaha nora tavuigi ve rain vei, siu havagineu ram lado huri ve rain vei vin veiana mwere hi ram lado. ⁷ Mai, ginde da hivo vuine me da roigi na nora leo huri rain mese ronghuri na leo noi rehava.” ⁸ Me i HUQE mo vile wahera tavuigi Aie me ngere doluegi lo ului tano lolo ureure me ram siregi rain bulu na vanue rege tea. ⁹ Siu tangaloi gategale mo maraga mo waregi na henai ute hi Babel, huri taie hi HUQE u roigi na leo doluegi na ureure, me tahi HUQE mo maraga mo wahera lo ului tano doluegi lolo ureure.

Tangaloi rau vomai lo tagui Sem.

¹⁰ Nge ngaha a valuhuri Sem. Tavohe a higaona mo dadari vudolue vagategale, me nge mo bamba Avaksad. Ngelehe u veiana higao gairue lo tagui waga. ¹¹ Me lo tagugi u bamba Avaksad Sem u toga higao vudolue vagalime me lolo taro hi mo bamba na maresu mwera mena vavine rau sao. ¹² Me i Avaksad toga higao ngavulu geitolu domwagi gailime me nge mo bamba Sela. ¹³ Vunu lo tagugi i Avaksad u bamba Sela, u toga higao vudolue vaga vesi avigi gaitolu me lolo taro hi mo bamba netune mwera mena vavine rau sao. ¹⁴ I Sela utoga higao ngavulu geitolu siu nge mo bamba Eba. ¹⁵ Lo tagugi nge u bamba Eba, Sela u toga higao vudolue vaga vesi avigi gaitolu me lolo taro hi mo bamba renetune mwera me vavine rau sao. ¹⁶ Eba u toga higao ngavulu geitolu domwagi gaivesi mo bamba Belek. ¹⁷ Me lo tagugi nge u bamba Belek, Eba toga higao vudolue vaga vesi avigi ngavulu geitolu me lolo taro hi mo bamba netune maresu mwera mena vavine rau sao. ¹⁸ Me Belek u toga higao ngavulu geitolu, nge mo bamba Reu. ¹⁹ Lo tagugi nge u bamba Reu, Belek u toga higao vudolue vaga rue avigi gaisiwo me lolo taro hi mo bamba na maresu mwera mena vavine rau sao. ²⁰ Reu toga higao ngavulu geitolu domwagi gairue me mo bamba Seruk. ²¹ Me lo tagugi nge mo bamba Seruk, Reu u toga higao vudolue vaga rue avigi gaibitu me lolo taro hi mo bamba na maresu vage mwera mena vavine rau sao. ²² Tavohe Seruk u toga higao ngavulu geitolu mo bamba Naho. ²³ Lo tagugi Seruk u bamba Naho, nge u toga higao vudolue vaga rue me nge, lolo taro hi mo bamba netune vage mwera mena vavine rau sao. ²⁴ Tavohe Naho u toga higao ngavulu geirue domwagi gaisiwo nge mo bamba Tera. ²⁵ Me lo tagui nge u bamba Tera, Naho u toga higao vudolue vaga tegale avigi hangavulu domwagi gaisiwo me lolo taro hi mo bamba na mwera vage mwera mena vavine rau sao. ²⁶ Lo tagugi Tera u toga higao ngavulu gaibitu. Nge mo bamba Ebram, Naho mei Haran.

Rehava Tera

²⁷ Nge ngaha a valuhuri Tera. Mo bamba Ebram, Naho mei Haran me i Haran mo

bamba Lot. ²⁸ Tavohe Tera mo mwaso tau, i Haran mo mate lolo vanue rege Ur lolo tano tanora Kaldea nge u vora taie. ²⁹ Ebram tona Naho ngere vunuu ru legi, A henai tubui lo valei Ebram i Serai, me a henai tubui lo valei Naho i Milka netui Haran; Milka mei Iska tamara i Haran. ³⁰ Ko siu Serai u bamba samwegi maresu teu; siu nge netune hatie. ³¹ Tera mo lai netune Ebram, vagabuine Lot netui Haran, vagabui qelige, Serai, me ram bubugi ram mwalue dena vanue rege Ur tanora Kaldea huri ve rain vano Kenan. Nge tavohe ram vomai Haran, ram toga taie. ³² Doluegi Tera u toga higao vudolue vagarue avigi gailime, me mo mate lolo vanue rege Haran.

12

Huqe Mauri mo ware Ebram.

¹ Siu HUQE mo veve lawe Ebram, “Ko vano ko siregi na tanomu mei rehavamu me valei tamamu huri na vanue ngehi nain haharagi nie lawego. ² Nain vei rehavamu vin lawua me vin sao garagara, nain vei tabetabegi niko. Nain vei na henamu vin lawua, me niko goin voragi na gareana. ³ Nain vei gareagi nire hi ram vaigareagi niko, ngehi mo tangaroagi asisigi niko, nain arahie, me a sinobu doluegi lo ure lehe gareana vin huri re duruhigo.” ⁴ Siu i Ebram mo vano mwere hi a HUQE mo horae. Lot mo hurie ram vano bulu. I Ebram a higaona ngavulu geibitu domwagi gailime tavohe nge mo mwalue dena vanue Haran. ⁵ Siu aie Ebram mo lai gaihiorana Serai mei Lot netui tuana nora vivilangogi doluegi ngere hi rau teu bubugi nire mena tangaloi ngere rau leire lolo Haran, me ram vano sulolo vanue Kenan, siu ngere ram dadari aie. ⁶ Me Ebram mo vano turu lo vanue hi a vuigei lawua hi Moreh tahi Sekem. Ngere tau Kenan ram toga lolo vanue hi lo taro hi. ⁷ Siu a HUQE mo haharagi nie lawe Ebram siu mo veve vena, “Nain bete na vanue lehe lawe renetumu.” Lune hi mo hau na vonda gogona lawe na HUQE nge mo haharagi nie lawea taie. ⁸ Siu mo maraga mo siregi taie hi mo vano lo vusi kakarani Betel me mo vutu na nona siusiu lo livugei Betel mena ute Ai lo matenaho kalo. Nge mo tau na

vonda gogona lawe na HUQE taie hi, me mo ware gareagi na henai HUQE. ⁹ I Ebram mo maraga mo vano rorongong matai dueliu.

15

Huqe Mauri mo Vai na Waratau Siaga mei Ebram

¹ Lo tagui gineu ngere ngaha, a leo noi HUQE u vomai lawe Ebram lolo bombore mo veve vena, “Goin mese matagu Ebram. Neu nain vuragi na nom tutugoro me nom gai malai u lawua.” ² Siu Ebram mo duvie, “?HUQE Lawoa, havai hi goin bete laweau huri netuku hatie? Noku gaihora, Eliese tau Domaskas, vin lei na noku tataue siu nge vin lei na noku hango gineu doluegi.” ³ Me mo veve taligu, “Ko leo gohi bete na maresu te lawe au a noku gaihora vin lei na noku tataue siu nge vin lei na noku hango gineu doluegi.” ⁴ Me a leo noi HUQE mo vomai lobena mo veve vena, “Hatie! Nge ngaha vin mese sesei na tanomu, huri gategale vin mwelue den valemu sibomu, ngeie vin lei na nomu hango gineu.” ⁵ Me mo laie tavano varea me mo veve vena, “Ko leo siseri tahage aulu lolo mahava me gom valu na visiu tare gu vei lei ve goin velure. Renetumu rain sao mwere hi.” ⁶ Ebram mo ladhogo lui HUQE, me siu i HUQE mo wareginie ve nge a tangaloi vovohoi.

⁷ Nge mo veve vage lawea vena, “Neu i HUQE. Nau lei vohogi niko den Ur ta Kaldea ve nain bete na tano ngaha lawego goin leie vin voragi nomu.” ⁸ Ebram mo veve vena, “?HUQE Lawoa, nain ilo mwere hilogo ve rain voragi noku?” ⁹ Me nge mo maraga move, “Goin lei laweau a bulugi duregi, me nani duregi, me a sibsib boegi higaora hogo gaitolu, me a mwara, mena rangamea mwalakelogi.” ¹⁰ Me Ebram mo lai na gangarue doluegi lawea, mo tai wakawakara mo taure ravui leoleo nago. Manu ngehi tei wakawakara tea. ¹¹ Siu a mala ram hivo huri na bigi ngere hi Ebram mo livu vohoginire.

¹² Mo kakarani aho mo sasaroro mata huegi mo wehi Ebram mo matura mate me a dodo na matagute lawua mo gagavuginie. ¹³ Me a Huqe Mauri mo veve lawe

Ebram, “Goin ilo vurugegi huri renetumu rain toga lolo tano hate nora, me rain tabana lawe na tangaloi lo vanue hi, rain vei asisigi nire vi dadari a higao vudolue vaga vesi. ¹⁴ Nge nain arahi na taureure ngere rain tabana meire lo tagugi ngere rain mwelue mena hagogineu sao. ¹⁵ Nge niko goin mule gitano lo tamwata me rain teviginigo lo taro tavohe gu tamaragai vurugegi. ¹⁶ Lo tagui higao vudolue vaga vesi renetui renetumu rain mule hano huri a doridori esi nora ta Amoro he dadari te lo tovotovogi mosigei.”

¹⁷ Lo taro matenaho mo sasaroro me mo dodo, siserigi hi a sosovene mo ququ mena lelei here mo vomai lo livugei tavisevisei bigi. ¹⁸ Lo rani ngehi i HUQE mo vai na waratau siaga mei Ebram mo veve vena, “Nain bete na vanue ngaha lawe renetumu mo tavuigi lo arai vanue Ijib mo dadari lo wai meuri lawua Iveretis: ¹⁹ A tano tau Keni, tano tau Kenisi, tano tau Kadamon, ²⁰ tano tau Hiti, tano tau Beris, tano tau Revei, ²¹ tano tau Amoro, tano tau Kenan, tano tau Gigas me tano tau Jebus.”

16

I Hega Tona Ismael

¹ Serai, i gahorai Ebram, he bamba telai maresu nge a nona vavine tabanagi tau Ijib henana i Hega. ² Me i Serai mo veve lawe Ebram, “HUQE u tugoro au dena maresu. Ko vano ko matura mei noku vavine tabanagi mo tabana noku, bataha renetugu rain vomai denie.” Ebram mo masinge lo leoi Serai. ³ Lo tarogi hi, Ebram toga Kenan higao hangavulu. Me Serai gaihora Ebram mo lai na vavine tabanagi tau Ijib hi henana Hega, mo betea lawe tamai netune mo vuragi gaihorana. ⁴ Me mo matura mei Hega, mo tinogi na maresu. Lo taro hi mo tinogi na maresu mo tavuigi mo leo masi na nona ratahigi Serai. ⁵ Siu Serai mo veve lawe Ebram, mo veve vena, “Niko gu veieu tau nam romasi lune. Nam tau na noku tangaloi tabanagi lo limemu, siserigi ngaha u ilo ve mo tinogi na maresu mo leo masi eu, u gareia a HUQE vin tovotovo* lo livuge daru.” ⁶ Ebram move, “Nom vavine tabanagi nge lo limemu. Ko vai na havagi

* 16:5 16.5 Tovotovo mwere na vevegi.

lawea gom lado huri ve vovohoi.” Siu Serai mo vai asisigi Hega mo maraga mo toa denie.

⁷ A Gaihora noi HUQE mo haqe Hega lobe na matamata lolo vanue vurogi, a matamata lo bomboi turegi mo vano lo vanue vurogi Sur. ⁸ Me mo veve vena “?Hega tangaloi tabanagi noi Serai, gom vomai logo, me goin valogo?” Hega move, “Nam toa dena noku ratahigi Serai.” ⁹ Siu a Gaihora noi HUQE mo veve lawea move, “Ko mule taligu lobe na nom ratahigi gom rongo hurie.” ¹⁰ A Gaihora noi HUQE mo veve taligu, “Nain vei na duvi mu vin sao liu a tangaloi vin velu telai.” ¹¹ A Gaihora noi HUQE mo veve vage lawea, “Siseri hi niko mena maresu me goin haqe na maresu mwera. Goin suri na henana i Ismael, huri a HUQE u rongo na nom romasi. ¹² Vin vuragi na donki turugi dena tangaloi, li mana vin esi vovohoi na tangaloi doluegi me a limei tangaloi doluegi rain esi vovohoi, me nge vin toga gina romasi vohivohi retuana doluegi.” ¹³ Hega mo bete na hena hingaha lawe na Huqe Mauri nge u gato meie: “Niko a HUQE nge gu lehi eu.” Huri mo veve, “Nam lehie nge u lehi eu.” ¹⁴ Huri hi a tungui wai waregi Bere Lahai Roi, mo eno taie mosigei, lo livugei Kades mena Bered.

¹⁵ Siu Hega mo bamba netui Ebram maresu mwera, me Ebram mo suri na henana Ismael. ¹⁶ Ebram higaona ngavulu gei welu domwagi gaiono tavohe i Hega mo bamba Ismael lawea.

17

A Waratau Siaga noi Huqe lo Teve Gigilegi

¹ Tavohe i Ebram higaona ngavulu geisiwo siwo domwagi gaisiwo, HUQE mo vosangie lawea, move “Neu a HUQE Huireana, ko dige na vovohoi mei eu me a tangaloi na mese sawirigo. ² Siu nain vei na noku waratau siaga mei go me nain vei na tovomiu vin sao.” ³ Ebram mo soi hivo gena nagona me Huqe Mauri mo veve lawea, ⁴ “Huri eu, nge ngaha a noku waratau siaga mei go: Niko goin voragi na tamai vanue sao. ⁵ Siu a henamu taligu hate i Ebram, nge a henamu vin voragi

Ebrahim, huri nain veigo goin vuragi na tamai vanue sao. ⁶ Nain vei renetumu vin sao garagara, nain veigo goin vuragi vanue sao me a ratahigi sao rain vomai denigo. ⁷ Nain vei na noku waratau siaga vagituei lo livuge daru mei renetumu siu lo tagumu mo huri na bambagi mo vomai teu mosigei, nain vuragi nomu Huqe Mauri me ngere hi lo tagumu. ⁸ Nain bete lawego mei renetumu lo tagumu, vanue Kenan gom vuragi na hala lolona, nain bete na gineu doluegi vin voragi nomu vagituei me nain voragi na nomiu Huqe Mauri.”

⁹ Siu Huqe Mauri mo veve lawe Ebrahim, “Nge niko, goin hako bimbi na noku waratau siaga, niko mei renetumu lo tagumu siu lo bambagi ram vomai mosigei. ¹⁰ Nge ngaha a noku waratau siaga mei go me a bambagi lo tagumu, a waratau siaga niko goin wiribibi: Mwera doluegi lobemu rain teve gigilegi nire. ¹¹ I niko goin lehe hurivena a teve gigilegi mo vaiana me vin vuragi na gai gigilegi waratau siaga lo livuge daru. ¹² Lo bambagi vin vomai, vataha na mwera doluegi mei gimiu bongire gaiwelu rain teve gigilegi nire meire hi rau vora lolo valemu mena maresu halo me ngere hatie renetumu. ¹³ Vovohoi garagara tareve rau vora lolo valemu sige neu volire gena vatu, ngere rain teve gigilegi nire. Noku waratau siaga lo tarabesimiu vin voragi na waratau siaga vagituei. ¹⁴ A mwera rahi teve gigilegi tea mosigei, nge rahi teve gigilegi nire te lo tarabesi, dai velu vohoginire dena nona tangaloi, huri nge u vei utu hi na noku waratau siaga.”

¹⁵ Huqe Mauri mo veve lawe Ebrahim, “Nge huri Serai tubui lo valemu, gon he warea te taligu huri ve i Serai nge a henana vin vuragi Sera. ¹⁶ Neu nain vei gareagi nie me nain bete lawego a maresu mwera nge vin bamba. Nain veie vin vuragi na retahi vanue sao, me a ratahigi sao rain vomai denie.”

¹⁷ Ebrahim mo soi hivo gena nagona, mo mana me mo gatogato gahea move, “Ve u gareia huri vena tangaloi vin hankovi na maresu lolo higao vudolue? Huri vena i Sera vin hakovi na maresu lo higaona ngavulu geisiwo siwo?” ¹⁸ Me i

Ebrahim mo veve lawe Huqe Mauri, “Ve huri ve i Ismael na toga lo vavai nomu gareana.” ¹⁹ Siu Huqe Mauri move, “Io i tubui lo valemu Sera vin bamba netumu mwera, me niko goin suri na henana a Aesak. Nain teu na noku waratau siaga meie vin vuragi na waratau siaga vagituei lawe redivine lo tagune. ²⁰ Nge huri Ismael, nau rongogo: nain vei gareagi nie, nain veie vin lulu me a tovogi vin lawua. Nge vin vuragi na tamai ratahigi hangavulu domwagi gairue, me nain veie vin voragi na vanue lawua. ²¹ Nge a noku waratau siaga nain veie mei Aesak, huri Sera vin bamba lolo taro mwere ngaha lo higao taligu.” ²² Tavohe u laqa u rovo mei Ebrahim, Huqe Mauri mo mule kalo denie.

²³ Lo ranigi hi teu Ebrahim mo lai netune Ismael mei ngere doluegi rau vora lolo valena sige u voli gena vatu, mwera doluegi lolo valena, me mo teve gigilegi nire mwerei Huqe Mauri u veve lawea. ²⁴ Ebrahim higaona ngavulu geisiwo siwo domwagi gaisiwo ram teve gigilegi nie. ²⁵ Me i netune Ismael higaona hangavulu domwagi gaitolu. ²⁶ Ebrahim mei netune Ismael ngere vunu ru teve gigilegi lo rani gategale. ²⁷ Me a mwera doluegi lolo valei Ebrahim meire rau vora lolo valena, sige ngere rau voliana dena taureure, rau teve gigilegiana meie.

18

I Huqe Mauri mo vosangie lawe Ebrahim

¹ HUQE mo vosangie lawe Ebrahim kakarani lobei gai lalawua bulei Mamre, tavohe nge mo toga lo matai turegi nona siusiu lolo livugei reni. ² Me i Ebrahim mo lalangau mo lehi na tangaloi gaitolu ram labe kakarani lobena.* Tavohe mo lehire, mo maraga dena nona siusiu mo toa siseri vena laire me mo huduhudu hivo lo tano lawera. ³ Siu i Ebrahim mo veve vena, “Tareve nau haqe vena gu leo gareagi eu, nongu ratahigi, ko mese dige liu na nom tangaloi tabanagi. ⁴ Nan lai na wai biti, me nein solo na garu miu me nein manga lo vavai gei hi. ⁵ Nan lai

na hinaga nen gani, huri vin ture bimbi gimiu lo turegi miu huri nei dadari lobei nom tangaloi tabanagi.” Ngere ram duvi, “Garea liu, go vai mwere hi gom veve.”

⁶ Me i Ebrahim mo vano siseri lobei Sera lolo nona siusiu. Mo veve vena, “Siseri, lai na vulaoa gete gaitolu gom qihie gom qui na bereti.” ⁷ Siu mo toa vano lo arai bulana kankarue, mo vilegi nire me mo lai na natui bulugi damoe mo bete lawe na nona tangaloi tabanagi, nge mo vai siseri mo vai raraie. ⁸ Siu a hinaga mo manoga, nge mo lai na woro mena rui mena bigigi, nge mo walie lawe ngaraha gaitolu, mo tau na hinaga hi vuine lawera. Siu ngere ram gani, nge mo labe lobe ra lo vavai gai. ⁹ Ram huie, “? Gaihoramu Sera nge logo?” Nge mo duvi, “Nge vano, lolo siusiu.” ¹⁰ Siu HUQE Mauri mo veve, “Nain tudori lobe mu mwere hingaha lo higao taligu, me Sera tubui lo valemu vin bamba na mwera.” Siserigi hi i Sera mo rorongtagi lo matai turegi siusiu lo tagure. ¹¹ Ebrahim tona Sera ru sesea lawuagi me i Sera uliu na higaoi bamba maresu. ¹² I Sera mo manamana gahea me mo ladoladogi, “? Neu nau tubui lawuagi me i tamai netuku u sesea lawuagi, siu neu nain rongarea huri ve nain vuragi na tanqalugu taligu?” ¹³ Siu HUQE mo veve lawe Ebrahim, “Huri havagi i Sera mo mana me move, ‘? Neu hurive nain bamba na maresu, siserigi ngaha nau sesea?’ ¹⁴ Neu i HUQE. ?Havagi hi u siaga lawuagi me eu? Nain tudori lobe mu lo taro mwere hingaha lo higao taligu me i Sera vin bamba na maresu mwera.” ¹⁵ Sera mo matagu, me mo kali mo veve vena, “Nai mana tea,” nge i HUQE mo veve vena, “Io gu keli, nigo gu mana.”

21

Valuhuri Sera mo Bamba Netui Ebrahim

¹ HUQE u vei gareagi Sera mwere nge u warataugi lawea. ² I Sera mo tinogi na maresu me mo bamba na maresu hi mwera lawe Ebrahim lo taro hi nge u tamaragai beno vovohoi mwere u waratau beno lawea. ³ Ebrahim mo suri na henai maresu hi, i Aesak. Sera u bamba lawea.

* **18:2** 18.2 Tangaloi gaitolu gategale deni re i Huqe Mauri nge i Ebrahim hi leote hogosie.

⁴ Tavohe netune Aesak bongine mo gaiwelu Ebrahim mo teve gigilegi nie mwerei Huce Mauri u veve lawea. ⁵ Ebrahim higaona vudolue tavohe netune Aesak mo vora. ⁶ Sera mo veve vena, “Huce Mauri u vei gareagi eu, u vei eu nam mana tare hine vi rongo na rorogu, rain rongarea mei eu me rain mana.” ⁷ Me nge mo veve vena, “Hine vi veve lawe Ebrahim huri ve i ? Sera vin vagatiti na maresu? Nge ko leo, neu tongu Ebrahim guru sesea lawuagi me neu nau bamba na maresu lawea.”

Ebrahim mo hora vohogi Hega tona Ismael

⁸ Ngaha a maresu u lawua mo siregi titi, Ebrahim mo lagogi na hinaga lawua vuragi na gai tovoi rani ngehi. ⁹ Nge i Sera nge mo leo huri ve netui Hega vavine tau Ijib nge u bambae lawe Ebrahim mo bilibili esi mei Aesak. ¹⁰ Siu mo veve lawe Ebrahim, “Ko hora vohogi na vavine hora mei netune, huri a vavine hora netune vin mese lai na duvi hango gineu noi netuku Aesak.” ¹¹ A gineu ngaha mo vai Ebrahim mo rongesi lawuagi huri netune. ¹² Nge i Huce Mauri mo veve lawe Ebrahim “Mese romasi huri na maresu mena vavine hora; goin ronghuri na hava leo i Sera mo veve lawego, huri vevenagi duruhi Aesak a maresu ngere hi rain waregi renetumu vovohoi. ¹³ Nain vei netui vavine hora vage vin voragi na vanue lawua, huri na maresu ngehi i netumu.”

¹⁴ Robongi siaga lo rain tuegi, Ebrahim mo lai na hinaga, vurugi wai, me mo bete lawe Hega. Mo taure lo siqei Hega, siu mo hora vohoginire tona netune Ismael. Mo dige lategi lolo vanue vurogi waregi Bereseba. ¹⁵ Tavohe a wai u rovo lolo vurugi, nge mo tau na maresu lo vavai gei gategale. ¹⁶ Siu nge mo vano mo toga vidiregi dena maresu mwere na liue mo olo, huri mo lado, “Neu nain mese lehi netuku ve vin mate lo nagogu,” me nge mo toga taie mo ngara gena dilo siaga. ¹⁷ Huce Mauri u rongo na diloi Ismael me a Gaihora noi Huce Mauri mo ware na henai Hega dena taetae mo veve lawea move “? Mwere hilogo Hega? Mese matagu Huce Mauri u rongo na diloi maresu lo tanona nge mo eno. ¹⁸ Raka na maresu ta aulu

me gom dulae, huri nain veie vin vuragi na vanue lawua.” ¹⁹ Siu i Huce Mauri mo waga na matai Hega me mo lehi na walui tungu. Me mo vano mo utu na wai lolo vurugi, me mo bete lawe na maresu mo inue. ²⁰ Huce Mauri nge mo bului na maresu hi mo dadari lune nge mo lawua. U toga lolo vanue vurogi me nge mo vuragi na tangaloi venvene masogo lo vuhu. ²¹ Lo tarogi nge mo toga lolo vanue vurogi tau Baran, i retahine mo lai gaihorana tau Ijib lawea.

22

Ladohogo noi Ebrahim

¹ Lo tagugi, he ribi tea, Huce mo vai lehi na ladohogo noi Ebrahim. Mo ware himeilawea move, “Ebrahim.” Me i Ebrahim mo duvi lawea move, “Neu nge.” ² Siu i Huce Mauri mo veve vena “Ko lai netumu, netumu gategale vohogi Aesak, nge gu lehe gareme goin vano lo vanue Morea. Nain haharagi na vusi lawego. Lo vusi hi goin hure netumu vin vuragi na nom hure bonboni lawe au.” ³ Lolo robongi siaga lo rani tuegi, i Ebrahim mo maraga mo vagararai na bulana donki. Me mo lai na nona hora gairue, mei netune Aesak. Lo tarogi hi nge u tei na avi u tatarise huri na hure bonboni, me nge mo vano huri na ute hi Huce u horae hurie. ⁴ Lo rani gaitoligi Ebrahim mo leo ta eulu mo lehi na ute hi mala vindiregi. ⁵ Mo veve lawe na nona tangaloi tabanagi, “Nero tino tau mena donki, nge gamaru mena maresu goro vano tavano, goro galohagi na Huce Mauri siu gorom tudori lobe miru.” ⁶ Ebrahim mo wali na gai huri hure bonboni mo taure lui netune Aesak, me i Ebrahim mo wali na avi geni mena bue. Tavohe ngere rom vano bubugi, ⁷ Aesak mo veve lawe Ebrahim, move, “Ei tata.” Ebrahim move, “Io netuku.” Mo hui, “?Avi mena gai ngere, nge a sibsib huri na hure bonboni nge logo?” ⁸ Ebrahim mo duvi move, “Netuku, a Huce sibona vin bete na sibsib huri na hure bonboni.” Me ngere rom vano bubugi.

⁹ Lune ngere romo vano dadari lo ute Huce u veve lawea, Ebrahim mo bulu na vonda gogona taie, me mo tau vurugegi na gai hure bonboni lo ulugi. Me mo vau

hi bibi Aesak mo taue lo vonda gogona lo ului gai hure bonboni. ¹⁰ Siu mo hahaga vano mo lai na bue huri ve na wehi netune. ¹¹ Nge a Gaihora noi HUQE mo ware dena taetae mo veve vena, “Hei Ebrahim! Ebrahim!” Me I Ebrahim mo duvie move, “Neu nge.” ¹² “Mese singeli na maresu, Mese vai na hava gineu te lawea. Siserigi ngaha, nau ilo huri ve a domi mu u mwamwavi lui Huqe me goin sigigi netumu te dein eu huri netumu gategale hogosie.” ¹³ Siu Ebrahim mo leo lategi mo lehi na sibsib boegi a hibine u ganga lo rangai gei biti. Me mo vano mo lai vohogi nie me mo wehe mo mate, me mo hurae mo vuragi na nona hure bonboni lo tanoi netune. ¹⁴ Me mo tau na henai ute ngehi, “HUQE vin bete.” Hurihi u vomai mo dadari bagataha ram veve, “Na ute aulu lo ului vusi noi HUQE nge vin bete.” ¹⁵ A Gaihora noi HUQE mo ware lawe Ebrahim lolo taetae vaga tuegi. ¹⁶ Me mo veve lawe Ebrahim move, “I HUQE mo veve vena nam hariherigi lo henagu mo huri na noku waratau siaga huri ve nain vei gareagi niko u lawua liu. Netumu gategale vohogi gu bambae, nge goin sigiginie tea, gu rarai ve goin siregi nie vin mate. Huri niko gu vei mwere ngaha, ¹⁷ neu nam waratau siaga lawego, huri ve ngere rain vomai lo tagumu rain sao vin mwere na visiu lolo mahava mena one lo bambai tahi. Ngere rain qaragi na nora tavalui vuro. ¹⁸ Me duruhi renetumu, neu nain vei gareagi na sinobu doluegi lo ure lehe, me nain vei gareagi nire ngere rain vomai lo tagumu, huri na doridori gu vei mei eu, mwere hi gu ronghuri na noku leo.” ¹⁹ Siu Ebrahim tona Aesak rom vomai lobei na tangaloi hora gairue ngere doluegi ram vano bubugi lolo vanue Bereseba. Siu i Ebrahim mo togagi vanue taie hi.

Leo Noi Mosis Taligu

5

Leohora noi HUQE lawe Mosis

¹ Mosis mo warera Israel doluegi me mo veve vena, “Ei Israel, ne rongo na leoi tamwata mena leo vevegi nam veve sere lawe gimiu bagataha. Nein huhuire me siu nein huri vurugegi nire. ² Noda HUQE Mauri u teu na waratau siaga mei ginde lo vusi Saenai*.” ³ I HUQE hi teu na waratau siaga ngaha tea lawe retamada, nge lawe ginde, ginde doluegi hano dam mwaso bagataha. ⁴ HUQE u gato mei go lo nagomu lo vusi dena livugei avi. ⁵ Lo taro ngehi neu nau labe lo livugei HUQE me lo livuge mui ve nain matamwasaragi na leo noi HUQE lawe gimiu, ba huri gimiu neu matagu gena avi me nein hage tea lo vusi. Me mo veve vena:

⁶ ‘Neu nom nomu HUQE Mauri, nau lei vohogi niko dena vanue Ijib, a vanuei tangaloi gimiu neu tabana gagarasi lune.

⁷ Goin mese huduhudu goro na huqe wagineu. Neu Huqe gategale.

⁸ Goin mese vai na nunui huqe tau eulu lolo taetae, sige nunui gineu mwaso talo tano me lo vavai tano, me lo buloi tahi vuine.

⁹ Goin mese huduhudu goro na huqe vurogi huri neu nomu HUQE Mauri, neu a domi gagarasi. Nain vevegi na maresu huri na bugui tamara vin dadari lo bambai maresu gaitolu, gaivesigi ngere hi rau leo masi eu. ¹⁰ Nge a noku vaigarea lawe na sinobu teriteri ngere hi rau leogareagi eu me ram wiribibi na noku leohora.

¹¹ Goin mese ware vurogi na henai nomu HUQE Mauri, huri HUQE vin vevegi nire ram ware vurogi na henana.

¹² Goin wiribibi na rani gaibitugi vin gogona, a rani mangana mwere hi nomu HUQE Mauri u veve lawego. ¹³ Lolo rani gaiono goin tabana me goin vei na tabanagi doluegi lolona. ¹⁴ Nge a rani gaibitugi a rani mangana noi nomu HUQE

Mauri. Goin mese vai na tabana lune, niko mei renetumu, sige a nomu tangaloi tabanagi doluegi sige a bulugi sige a donki, sige hala. Sige hine bulemu gangarue, me hala lolo nomu ara, huri a nomu tangaloi tabanagi rain manga mwereigo. ¹⁵ Huri goin lado bibi ve niko a tangaloi tabana vurogi, lolo Ijib, nge a nomu HUQE Mauri u lei vohogi niko dena Ijib gena nona huireana. Siu nomu HUQE Mauri mo veve lawego huri ve goin wiribibi na rani gaibitugi.

¹⁶ Goin lado mavagi tamamui mei re-tahimu mwerei nomu HUQE Mauri u veve lawego, huri nein mwaso vin tuei, me nein toga vurugegi vin qaravu lolo vanue nomu HUQE Mauri vin betea lawego.

¹⁷ Goin mese ue vagamate na tangaloi.

¹⁸ Goin mese maturu mena vavine dolue nge hate i horamu sige a mwera hate tamainetumu.

¹⁹ Goin mese balubelu.

²⁰ Goin mese gaivutugi retuemu gena leo kalikeli.

²¹ Goin mese vai huri gaihurai tuemu, a valena, a nona tano, a nona tangaloi tabanagi, a bulana gangarue, sige a nona gineu doluegi.’ ”

Havahava tau Israel ram matagu

²² Me taligu, Mosis mo veve vena, “Ngere ngaha a leohora i HUQE u veve lawe gimiu, tavohe neu kalo bubugi lo vusi Saenai. Me mo gato gena dilo lawua dena tailengi mena dodo gena avi. Siu hate gineu vage. Mo reve na leo lo tavisei vatu tatavola gairue, me mo betera lawe au.

²³ Me tavohe a avi mo gao na vusi gam rongo na leo mo vomai dena dodo lawua, me ira sesea meire ira tomtomuegi doluegi ramo vomai ram lehi eu. ²⁴ Me go ve, ‘Wo! Noda HUQE Mauri, u haharagi na varavarai nona muremure mena lawuana lawe ginde lo dilo lawua gau rongoe lo livugei avi. Bagataha dambei ilo huri ve Huqe Mauri u gato me tangaloi he mate tea. ²⁵ Siserigi ngaha gamai gam rao huri ve gain kakarani lobei mateana taligu. A avi lawua vin gao gamai me vin ngehigi gamai. Tareve gamai gain rongo na dilo noda HUQE Mauri taligu gamai gain mate.

* 5:2 5.2 Vusi Saenai henagi tuegi Horeb

²⁶ Gu ilo beno! Hate tangaloi tangaha huri ve Huqe vomai lobena lolo avi vena gato mwere u gato mei ginde siu lo tagugi dahe mate tea. ²⁷ Ko vano kakarani ko rorongtagi na leo doluegi noda HUQE Mauri vin veve lawego me lo tagugi goin vomai gom vevesere lawe gamai. Gamai gai rongora me gain tabera.' ²⁸ Me i HUQE u rongo na diloi nomu leo tavohe gu gato mei eu me i HUQE mo veve vena, 'Nau rongo na diloi leo noi sinobu me havai ngere rau veve doluegi rau hogo. ²⁹ Neu nam tarani ve rain lado mavagieu, me rain tabe na noku lehora tamwere, me lo nora mwasoana, noi reneture me i reneture rain vomai lo tagure vin garea vin tuei, ³⁰ siserigi ngaha goin veve lawera, rain mule taligu lo nora vale siusiu. ³¹ Niko hogosie goin toga mei eu hano. Neu nain bete na noku lehora mena noku leo tamwata, me leo vevegi, lo tagugi goin vano goin huhui na tangaloi ngere hi ginie, me lo tagugi rain toga lolo vanue nain bete lawera, rain tabe na noku tamwata.' "

³² Me taligu, Mosis mo veve vena, "Nein dige lo turegi hi a nomiu HUQE Mauri u veve lawe gimiu. Nein lehuri ve nein vei na havagi a Huqe Mauri u veve lawe gimiu. Mese begi sulo matue sige sulo mawiri. ³³ Nein dige lo turegi hi a nomiu HUQE Mauri u veve lawe gimiu. Tareve nein vei mwere hi, nomiu mwasoana vin garea me nein mwaso vurugegi siu nein toga vin qaravu lolo vanue ngere hi nein leie vin vuragi nomiu."

6

Tamwata lawua noi HUQE

¹ "Ngere ngaha a lehora, leo tamwata mena leo vevegi ngere hi a nomiu HUQE Mauri u betea laweau huri ve nein huhui gimiu nein vei lune lolo vanue nge hilogo nein dige utu liu vano lolo vanue nein leie vin vuragi nomiu. ² Me gimiu mei renetumiu mei reneture lo tagure rain lado mavagi gina nomiu HUQE Mauri, huri lune nein mwaso vin qaravu me nein hako bibi na nona leo tamwata mena nona lehora neu nau bete lawego. ³ Ei Israel! Goin ronghuri me goin tabetabe, huri vin garea mei go siu huri nein sao lawuagi; ko lolo tano

mo hale wai lulumu, mena hinaga lulumu, mwere hi Huqe Mauri noi tamamiu HUQE u warataugi lawe gimiu.

⁴ Ei Israel! Nein rongo! HUQE i nge noda Huqe Mauri, HUQE ngeie gategale hogosie. ⁵ Goin leogareagi na nomu HUQE Mauri mena dingmwangomu doluegi, mena nomu mwasoana doluegi me gena huimu doluegi. ⁶ Leohora ngere ngaha nam bete lawego bagataha goin lado bibi lolo dingmwangomu. ⁷ Goin uluire lawe renetumu me goin laqagi lawera tavohe gom toga lolo valem, me tavohe gom dige lo turegi, tavohe gom eno, tavohe gom maraga. ⁸ Me nein veu gigilegi nie lo lime mu gagategalegi, mena rae mu gagategalegi. ⁹ Me goin ulire lo matai vale mu me lo matai nomu ara.

¹⁰ Tavohe nomu HUQE Mauri vin lei go vano lolo vanue ngere hi nge u warataugi lawe retubumiu, i Ebrahim, i Aesak, me lawe Jakob ve vin bete lawego, a tano mena vanue rege lalawua ngere hi nehi bulure tea. ¹¹ Me vale sao rau medi doluegi gena gineu gagarea ngehi hogoni tea, walui wai gohi keli tea, talui waen mena talui oliv nehi rivu tea. Siu tavohe gom gani goin guqe, ¹² goin lehuri huri ve goin mese galuvegi na HUQE. Ngeie u lei go dena vanue Ijib, dena vanuei tangaloi gimiu neu tabana gagarasi lune. ¹³ Goin lado mavagi gena nomu HUQE Mauri goin tabana lawea hogosie me go goin waratau lohenana. ¹⁴ Nein mese huri na huqe vurogi doluegi, me dena huqe vurogi nora tangaloi dolue mo dali gimiu. ¹⁵ Huri nomu HUQE Mauri nge lo livuge miu nge a nomu HUQE Mauri domi gagarasi mo mata bibi gimiu me a merona vin gao huri gimiu me vin lei vohogi gimiu dena nagoi tano.

¹⁶ Nein mese vai lehi na nomu HUQE Mauri mwere neu vei lehie lo vanue Masa. ¹⁷ Nein lado bibi ve nein hako bibi na leohora noi nomu HUQE Mauri mena nona na leo raga hui me leo tamwata goro nge u teu lawe gimiu. ¹⁸ Goin vei havai u vovohoi me u garea lo nagoi HUQE, huri vi garea mei go me goin vano goin lei na tano garea i HUQE u waratau lawe retubumiu. ¹⁹ Me goin godo vohogi na tavalui vuro dena vanue hi, mwerei HUQE u veve.

²⁰ Lo taro vin vomai renetumiu rain hui go ve, ‘?Noda HUQE Mauri, nge huri havagi mo veve siaga lawe ginde huri ve dan tabe siagagi na leo raga hui me leo tamwata, me leo vevegi ngaha?’ ²¹ Nein veve lawera huri vena, ‘Tuei noda tamaragai rau tabana gagarasi noi ratahigi tau Ijib, nge HUQE u vomai mo lai vohogi ginde gena nona huireana. ²² Lo tarogi hi i HUQE u vei na gineu lalawua vaigivui me gineu vai vutugegi lawua, rau huire vovohi na vanue Ijib, vovohi na ratahigi tau Ijib, me vovohi na valera doluegi. Dau lehire lolo matada. ²³ Nge u lei vohogi ginde dena vanue Ijib, mo vai ginde dam toga masuri me mo lai ginde talo vanue hano mwere nge u warataugi lawe retubumiu. ²⁴ I HUQE mo veve lawe ginde ve dain tabe na nona tamwata me dain lado mavagi na noda HUQE Mauri, huri a gineu vin garea me dain mwaso mwere bagataha. ²⁵ Me ve dain tabe vurugegi na nona leohora doluegi ngere ngaha lo nagoi noda HUQE Mauri mwere nge u veve lawe ginde dain toga vovohoi lo nagona.’ ”

7

Israel na mwasara

¹ “Tavohe nomu HUQE Mauri vin lei nigo tau lolo tano goi ehu lolona vin vuragi nomu me vin livusi vohogi na buri sinobu sao denigo, vanuara tau Hiti, me ngere tau Gikas, me ngere tau Amoro, me ngere tau Kenan, me ngere tau Beris, me ngere tau Hivi, me ngere tau Jebus. Vanuara buri sinobu gaibitu rau lawua me rau huire denigo. ² Me tavohe nomu HUQE Mauri mo betera lawego, me gom qaragi nire me gom wehi vagamatera doluegi vi rovo. Mese waratau siaga lawera. Mese hagavire. ³ Mese lagi meire. Mese bete netumiu vavine lawe neture mwera, sige lai neture vavine lawe netumiu mwera, ⁴ huri rain dori netumiu den eu rain huri na nora huqe dolue me a meroi HUQE vin gao huri gimiu me vin wehi gimiu siseri. ⁵ Nein vei vahavagi lawera: Vai vurivuri na nora vonda gogona mena vatu gogona, nein tei suri na berui gogona, me nein bule na nora nunui huqe vurogi lolo avi.

⁶ Huri gimiu a tangaloi gogona lo nagoi nomu HUQE Mauri. U leo wahe gimiu den tangaloi doluegi lo nagoi ure siu gimiu hogosie Nie leogareagi gimiu lawuagi dena sinobu doluegi. ⁷ Lo tarogi i HUQE u leo wahe ginde, dai sao tea. Vena liure dena garo lalavasigi lo ure ngaha, garoda u biti lawuagi liu den garora lolo ureure. ⁸ Nge ba HUQE u leogareagi ginde me u hako bibi na nona waratau lawe retubumiu. Nge i HUQE u lei vohogi gimiu gena nona huireana me u vagamwasoi gimiu dena vanuei tangaloi gimiu neu tabana gagarasi lune, ko den muremure noi Vero nora ratahigi tau Ijib. ⁹ Me goin ilo huri ve nomu HUQE Mauri nge i Huqe u garohuri siu nge u hango bibi na nona waratau siaga mena vaigareagi lawera, rau leogareagi me lawe na sinobu teriteri ngere ram tabea ko ram wiribibi na nona leohora. ¹⁰ Me lawe hine ram leomasie lo nagona nge vin duvire gena vevegiana mena mateana. Nge vin sagaribi tea ve vin duvire gena vevegiana mena mateana. ¹¹ Siu, goin leohuri ve goin huri na leohora mena tamwata mena leo vevegi nau bete lawe gimiu bagataha. ¹² Me tareve nein ronghuri na nona leo vevegi nge mo betea, me nein tabea tamwere, nge vin hango bibi na nona waratau siaga, mena nona vaigarea mwere hinge u waratau lawe retubumiu. ¹³ Nge vin leogareagi gimiu, me vin vei gareagi gimiu, me vin ragasi na tovomiu. Nge vin vei gareagi renetumiu, mena bulemiu rivurivu, mena hinaga, mena waen, mena oele, bulemiu bomboroa, mwere hi u warataugi lawe retubumiu huri ve vin bete lawe gimiu. ¹⁴ Vin vei gareagi gimiu liu na sinobu doluegi; mwera mena vavine doluegi rain hango maresu. Siu bulemiu bomboroa rain vehuhu. ¹⁵ Me i HUQE vin leogoro gimiu den segeana doluegi. Nge vin lei vohogi na segeana asi tau Ijib dein gimiu, nge vin betera lawera hine ram leo masi gimiu. ¹⁶ Nein ue vagamate na tangaloi doluegi nomu HUQE Mauri u betera lawe gimiu. Nein mese hagavire, nein mese tabana nora huqe vurogi, huri ngere rain vuragi vune miu.

¹⁷ Bataha nein lado lolo domi miu huri

ve, ‘Buri sinobu ngere ngaha rau huire dein gimiu. ?Nge ginde da gondora vahavagi?’¹⁸ Goin mese matagu ginire, nein lado na havagi i nomu HUQE Mauri u vei lawe Vero mena tangaloi doluegi tau Ijib.¹⁹ Neu leo gen matamiu gineu lalawua me gigilegi, me vaigivui, me lo nona huireana nge mo lai gimiu dena Ijib. A nomu HUQE Mauri vin vei mwere hi lawe na tangaloi gimiu nem matagu ginire siserigi ngaha.²⁰ Me vage nomu HUQE Mauri vin hora na onet lawera vin dadari ngere hi rau mwaso rau hili dei gimiu rain mate doluegi.²¹ Mese matagu ginire. Nomu HUQE Mauri nge lo livuge miu, me u muremure, u garea ve a tangaloi doluegi rain matagu ginie.²² Nomu HUQE Mauri vin veire rain toa denire rorongogi vin dadari doluegi vi rovo, nein mese livu vohoginire vagategale. Huri tareve nein vei mwere hi, a gangarue turu rain sao rain wehi gimiu.²³ Me i nomu HUQE Mauri vin betera lawe gimiu. Vin tulire rain dalodaloga vin dadari vin wehire rain mate doluegi.²⁴ Me nge vin teu na nora ratahigi lo lime miu, me gimiu nein hara vohogi na henara lo ure. A tangaloi vin mese labe lo nago miu nein ue vagamatera vin rovo.²⁵ Nunui nora huqe vurogi nein bule lolo avi, mese vai huri vatu renige mena vatu homu ngere hi ram eno lo nunu me mese lai ginomu nein bulara. Nein leohuri ve vin mese vuragi vune miu. Lo nagoi nomu HUQE Mauri rau esi garagara.²⁶ Me goin mese lai na nunui huqe vurogi ta lolo valemu. Tareve goin vei mwere hi Huqe Mauri vin hara vohogi gimiu vage, ba huri ngehi mo tino huri vai vohogi hogosie. Goin lemasie garagara, ba huri ngere rau esi garagara.”

18

Doridori rau esi liu

⁹ “Tavohe goin ehu lolo vanue ngehi i nomu HUQE Mauri vin bete lawego goin mese vai na gineu esi garagara ram eno lolo tanora buri sinobu ngere hi.¹⁰ Lo livuge miu tangaloi vin mese hure netune vena vuragi nona hure bonboni sige

rain vei gineu mwere na duruduru, bombore, gaqaleva,¹¹ vangavanga, mateana, me ngere hi ram wade na tamatei tangaloi vena buluire.¹² I hine vin vei na gineu esi garagara ngere ngaha vin vuragi na tangaloi esi garagara lo nagoi HUQE, huri a gineu esi garagara ngere ngaha a nomu HUQE Mauri vin godo vohogi na taureure ngere hi denigo.¹³ A tangaloi rain vevegi niko tea lo nagoi nomu HUQE Mauri.”

Tangaloi ligoligogi

¹⁴ “A buri sinobu ngere hi i niko goin godo vohoginire rau mwere, ram huri na leora mataduru me ngere ram vai gigilegi gineu. Nge i nomu HUQE Mauri vi siregi ginde tea vena goin vei na doridori mwere hi.

¹⁵ Nge nomu HUQE Mauri vin teu dein gimiu na tangaloi leo ligoligogi mwerei eu, siu gimiu nein rongo hurie.¹⁶ Nge ngaha vevenagi huri hava gineu gu nevu dena nomu HUQE Mauri tavohe neu kalo bubugi lo vusi Saenai. A gimiu neu veve lawe na nomu HUQE Mauri vena gimiu nem matagu, nem rao huri ve vin gato mei gimiu taligu, siu gimiu nem ram rao nem veve vena, ‘Gamai gam rao rongoe ve vin gato mei gamai taligu, me gam rao vena, gain lehi na avi lawua taligu, mwere hi gain mate.’¹⁷ Me i HUQE mo veve lawe au ve huri hi, mo veve lawe au vena, ‘Havagi ram veve, a leo hi rau vevea rau garea.¹⁸ Neu nain labetagi na nora tangaloi leo ligoligogi mwerei ko, nge vin vomai denire. Neu nain veve na noku leo me i nge vin vano vin veve sere na leo hi lawera mwere hi neu nau veve lawea.¹⁹ Nge vin gato lo henagu me tareve a tangaloi vin tarani tea vena rongoe, neu nain veveginie.²⁰ Nge tareve a tangaloi leo ligoligogi gategale vin waregi sere na leo lo henagu tavohe neu nain horae tea, huri vena na vai mwere hi, gimiu nein ue vagamatea. Me, a tangaloi leo ligoligogi ngere hi ram gato lo henara huqe wagineu gimiu nein ue vagamatera vage.’²¹ Nge bataha gimiu nein lado vena, ‘?Nge i ginde dain ilo vahavagi ve a leo hi u vomai dena HUQE sige hatie?’²² A turegine lune, tareve a tangaloi leo ligoligogi gategale mo tino

mo gato lo henai HUQE, nge a gineu mo
vevera rain vomai tea, ngehi mo haharagi
nie huri ve a leo hi hate noi HUQE. A
tangaloi leo ligoligogi hi mo gato lo nona
huireana gahea. Siu huri hi, gimiu nein
mese ladmava ginie.”

Jesua

Leohora noi HUQE lawe Jesua

¹ Lo tagui mateana noi Mosis tangaloi tabana noi HUQE, siu HUQE mo veve lawe Jesua netui Nun gaihango noi Mosis vena: ² “Mosis nogu tangaloi tabana u mate. Sis-erigi lehe i nigo me tangaloi doluegi hi, ne maraga nem vano liu na wai meuri Jodan, sulo vanue ngehi nam bete lawera tau Israel. ³ Tano doluegi ngehi goin dige lune nau bete beno lawe gimiu, mwere hi nau waratau lawe Mosis. ⁴ A tanomiu mo tavuigi lo vanue vurogi mo vano dadari lolo vusi lalawua Lebenon, siu dena wai meuri lawua Iveretis: vanue tau Hiti doluegi, me mo dadari Tahī Medeterenian lo matainaho sasaroro. ⁵ Hate gategale ve vin labe lai vovohoigo lolo rani doluegi na nom mwasoana. Siu neu meigo mwerehi neu mei Mosis. Neu nain siregi nigo tea me nain teu vohogi nigo tea. ⁶ Labe siaga me mese matagu, huri nigo goin tomuegi na tangaloi rain lei na vanue vin vuragi na hango gineu ngehi, nau haharigi lawe retubure hurive nai bete lawera. ⁷ Labe siaga hogosie siu mese matagu. Goin leohuri ve goin tabe na huhuiana doluegi ngehi nogu tangaloi tabana Mosis u veve lawego; mese begi denie sulo matue sige sulo mawiri, huri nigo goin roroa logo hi nigo goin vano. ⁸ Wiribibi na Bugui Huhuiana lo singomu me goi ladolado lune lolo rani, lolo bongi huri siu goi leohuri ve goi tabe na gineu doluegi u uliana lolona. Siu goin maraga lo gineu doluegi me goin roroa. ⁹ Neu nau veve be lawego huri ve goi labe siaga me mese matagu. Mese rurururu, me mese wiriwiri huri nomu HUQE Mauri lo gineu doluegi ngeie meigo logo nigo gom vano.”

23

Jesua mo Laqa Ragasire Tomtomuegi

¹ Me lo tagui rani sao, i HUQE mo bete na mangana lawera Israel dena nora tavalui vuro dalire. Siu tavohe hi Jesua u tamara-gai lawuagi. ² Siu Jesua mo warera Israel doluegi, nora sesea me mo ware na nora

tomtomuegi, nora tangaloi vevegi, me mo ware na nora tangaloi gaihango siu mo veve lawera:

“Neu nau sesea a nogu rani u rovo hi. ³ Gimiu neu leo sibomu gineu doluegi hi i nomiu HUQE Mauri u vei lawe na buri sinobu huri gimiu, huri nge nomiu HUQE Mauri u qalo huri gimiu. ⁴ Nein leo! Nau betegi na vanue lawe reduvimiu a vanue nora buri sinobu ngerehi ram toga tau meire hi nau qaragi nire. Vanue hi mo tavuigi Jodan mo vano mo dadari lo Tahī Medeterenian lo matainaho sasaroro. ⁵ Siu a nomiu HUQE Mauri, nge vin livusire den gimiu. Nge vin lei vohogi nire dena vanue ba siu huri nein lei na vanue vin vuragi nomiu, mwere hi nomiu HUQE Mauri u waratau lawe gimiu. ⁶ Me gimiu nein labe vin siaga, nein leohuri ve nein tabe doluegi na leo lolo Bugui Huhuiana noi Mosis. Siu mese begi denie sulo matue sige sulo mawiri. ⁷ Siu nein mese bulu meire buri sinobu ngerehi ram toga tau mei gimiu. Mese wareware lo henai nora huqe sao. Me mese haharigi lure, mese tabana nora, sige huduhudu lawera. ⁸ Nge gimiu nei bulu siaga lo nomiu HUQE Mauri mwere hi gu vei beno mo dadari bagataha.

⁹ HUQE u livu vohogi nire buri sinobu ngerehi den gimiu rau lawua me rau huire. Lo taro hi, a tangaloi he labe lai tea suvohi gimiu. ¹⁰ A tangaloi gategale den gimiu vin livusire tangaloi teri, huri nomiu HUQE Mauri mo qalo huri gimiu mwerehi nge u waratau lawe gimiu. ¹¹ Siu gimiu nei leohuri vurugegi hurive, nei leogareagi na nomiu HUQE Mauri.

¹² Tarevena nein tudori me nei bulu meire buri sinobu ngerehi ram toga tau mei gimiu, me nein lagi meire, me nein toga meire, ¹³ siu gimiu nein ilo hurive a nomiu HUQE Mauri hateve vin livusi na buri sinobu ngerehi taligu den gimiu. Nein ilo vurugegi hurive rain vuragi nomiu vune mena mata, rain mwere gai gagavo lo gangaumiu me rain mwere ginei volae lolo matamiu. Nge vin mwerehi vin dadari nein sala dena tano garea ngehi nomiu HUQE Mauri u bete lawe gimiu. ¹⁴ Me bagataha neu nogu taro u rovo. Me,

gimiu nein landobimbi me nein ilo vurugegi vena a leo garea ngehi nomiu HUQE Mauri u warataugi lawe gimiu, doluegi rau veiana. Hateve leo gategale ngeie u soi lune. Doluegi rau veiana. ¹⁵ Mwere hi leo garea doluegi noi nomiu HUQE Mauri rau veiana lawe gimiu. Siu nge vin vei na leo huire doluegi vin dadari lune vin vei vohogi gimiu dena tano garea ngehi, nge u bete lawe gimiu. ¹⁶ Tavohe gimiu nei dige vagasile lo waratau siaga noi nomiu HUQE Mauri ngehi u veve lawe gimiu, huri gimiu nein tabana noi huqe wagineu me nein huduhudu lawera. Siu a nona meroana vin gao lumiu me gimiu nein sala siserigi dena vanue garea ngehi u bete lawe gimiu.”

Tangaloi Vagamwasoi

2

Israel He Huri HUQE Tea

⁶ Jesua mo hora vohogi na tangaloi tau Israel. Gagategalegi vin vano vin lei na vanue ngehi vin vuragi na nona hagogineu. ⁷ Me a tangaloi ram galohagi na HUQE lolo taro tavohe i Jesua u mwaso. Lo tagui taro noi Jesua, ram galohagi HUQE tau duruhi na taro nora sesea ngerehi rau lehi na tabana lawua doluegi ngehi HUQE uvei beno lawera Israel. ⁸ Jesua netui Nun, tangaloi tabana noi HUQE, u mate lo higaona vudolue avigi hangavulu. ⁹ Siu ram tulegi nie lolo vanue hi a nona lo Timnat Heres, lolo vusi tanoi Evrem, gangarani lo Vusi Gaas.

¹⁰ Siu lo babagi leheni mei Jesua rau mate beno, me ngerehi rau vora lo tagugi hateve rau ilo HUQE mena tabana lawua ngehi u veiana beno lawera Israel.

¹¹ Siu tangaloi tau Israel ram vai na gineu esi lolo matai nora HUQE me ram tabana noi tagaro vurogi saosao. ¹² Ram siregi na HUQE a Huqe noi retubure, ngehi u lei vohogi nire dena vanue Ijib. Ngerehi ru vora atagu ram huri na huqe wagineu nora tangaloi doluegi ngehi dalire, me ram huduhudu lawera. Ram vai na HUQE mo mero, ¹³ huri ram siregi Huqe me ram tabana noi Tagaro me ngere huqe vavinegi. ¹⁴ Tavohe HUQE mo merogi nire Israel mo betera sulo limara tangaloi vuro sao ramo wehire me ramo balu na nora vai gineu. HUQE mo siregi nire sulo limara nora tavalui vuro ngerehi ram toga dalire. Lo taro hi ngere Israel rahe vai lai tea vena rain labe lo nagoi nora tavalui vuro. ¹⁵ Lo taro hi ram vano lolo vuro, limei HUQE mo eno vovohire mo vai asisigi nire mwere hi nge u veve me u haharigi. U gagarasi lawuagi lawera tau Israel.

¹⁶ Siu me HUQE mo ragasire na tangaloi vagamwasoi me ramo vagamwasoire Israel dena limara tangaloi vuro. ¹⁷ Me tangaloi tau Israel hateve rau rongo na leo nora tangaloi vagamwasoi, me ram dori

mwere na vavine huri turegi lo tagure huqe wagineu me ram huduhudu lawera. Ram begi siseri dena turegi ngehi retubure rau dige lune me rai ronghuri leo hora noi HUQE tea. ¹⁸ Lo taro hi HUQE mo ragasi na nora tangaloi vagamwasoi, HUQE mo toga meire tangaloi vagamwasoi. Ngeie mo vagamwasoire dena limei nora tavalui vuro lolo taro nora tangaloi vagamwasoi, huri HUQE mo hagavire lo taroi nora raveana huri ngerehi ram vai asisigi nire me ram vai gagarasigi nire. ¹⁹ Me lo taro hi tangaloi vagamwasoi u mate, me ram tudori ramo vai gineu rau esi liu retubure. Ram dige mo hurire huqe wagineu vena rain tabana nora, me vena rain huduhudu lawera. Ram rao siregi na nora doridori esi mena turegi na qatusiaga.

²⁰ Mo vai i HUQE mo mero lawuagi meire Israel me mo veve vena, “Huri a sinobu lehe he huri na nogu waratau siaga tea hi nau veve lawe tubure me hateve rau ronghuri na dilogu, ²¹ siu neu nain he livusi na buri sinobu lehe tea ngerehi ram toga mwaso mosigei tavohe Jesua u mate beno. ²² Neu nain veire huri siu rain vailehire Israel vena ngere Israel rain huri na nogu turegi me rain dige lune mwerei retubure sige hatie.”

²³ Me HUQE mo siregi na buri sinobu hi ram toga. Nge he livusire tea vena siseri, me hateve u betera sulo limei Jesua.

3

¹ Ngelehe buri sinobu ngehi HUQE u siregi nire rau tirendu, nge mo vailehire doluegi tau Israel lure. Ngerehi Israel rau mwaso lo taro hi rai ilo na vuro tea lolo vanue Kenan ² (nge hogosie mo huhui reneture Israel ve rain vei vuro mwere hi rai ilo na vai vuro tea lo taro vano beno): ³ Ngere ratahigi gailime nora tau Balistaen, meire ngere tau Kenan, meire tau Sidon, meire tau Hivi ngehi rau toga lo vusi sao Lebenon tavuigi lo Vusi Bal Heremon mo dadari Lebo Hamat. ⁴ Sinobu ngerehi ram toga vena ngeie vin vailehire tau Israel vena ngere rain tabe na leohora noi HUQE ngehi ngeie u bete lawe retubure duruhi Mosis sige hatie. ⁵ Tangaloi tau Israel ram toga lo livugara tau Kenan, meire tau Hiti,

meire tau Amoro, meire tau Beris, meire tau Hivi, meire tau Jebus. ⁶ Ngere Israel ram lai reneture vavine vuragi gaihorrara, me ngere Israel ram bete reneture vavine lawe reneture mwera ngere talo tavalugi ram vuragi gaihorrara. Me ngere Israel ram maraga ram tabana noi nora huqe sao.

1 Samuel

3

Samuel

¹⁹ Me siu Samuel mo lawua, me HUQE mo tino meie. HUQE he siregi na leo noi Samuel tea vena soi talo tano. ²⁰ Me doluegi Israel tavuigi Dan mo dadari Bereseba ngere rau ilo ve HUQE mo rivu Samuel mwere na nona tangaloi ligoligogi. ²¹ Me HUQE mo vomai tuqaravu lo Saelo, huri mo vosangie lawe Samuel lo Saelo duruhi na nona leo.

7

Samuel u Vevegi Nire tau Israel

¹⁵ Samuel u voragi na tangaloi vevegi lolo Israel lolo rani doluegi hinga u mwaso lolona. ¹⁶ Vataha na higao mo dige lategi mo dali mo vano Betel mo vano Kilkal me Misba, mo vevegi nire tau Israel lolo ute ngere hi doluegi. ¹⁷ Maraga mo tudori taligu mo vano Rama lo valena, me taie hi mo vevegi nire tau Israel. Me u vonda na vonda gogona noi HUQE.

8

Israel ram Tarani na Ratahigi

¹ Lo taro tavohe i Samuel u sesea, mo tau netune mwera gairue rom vuragi nora tangaloi vevegi tau Israel. ² I netune mwera togagi i Joel me henai netune tuegi su hurie i Abisa. Ngere rom voragi tangaloi vevegi lolo Bereseba. ³ Siu renetune mwera rai dige tea lo nona turegi. Rau begi denie ram lai gineu lo turegi he vovohoi tea, me ram vevegi na tangaloi lo turegi he vovohoi tea.

⁴ Siu sesea doluegi tau Israel ram galo bubugi, me ram vomai lobei Samuel lo Rama, ⁵ me ram veve lawea vena, “Nigo gu sesea, me netumu mwera rohe dige tea lo nom turegi. Go rivu na nomai ratahigi nge vin vevegi gamai mwereire sinobu doluegi lolo vanue dolue.” ⁶ Lo taro hi ram veve vena, “Go rivu na nomai ratahigi vin vevegi gamai,” Samuel he havuhevu tea. Siu mo tataro lawe HUQE.

⁷ Me HUQE mo veve lawe Samuel vena, “Rorontagi na leora tangaloi doluegi ngerehi rain veve lawego. Hateve rau rahagi nigo, nge i neu hi ram rahagi eu hurive neu a nora ratahigi gorora. ⁸ Mwere doluegi na doridori ngehi rau vei mo tavuigi lo rani hi nau lei vohogi nire dena Ijib me mo dadari bagataha. Ram siregi eu me ram tabana lawe huqe saosao wagineu, siu ngere ram vai mwerehi vage lawego. ⁹ Me siserigi lehe go rorontagi na leora nge i nigo goin veve siagagi lawera. Me goin matamwasaragi lawera vena, havagineu hi nora ratahigi vin vei, tavohe vin leogorora, siu vin vei mwerehi mo lado hurive u vovohoi.”

¹⁰ Me Samuel mo veve na leo noi HUQE doluegi lawe na tangaloi ngerehi ram hui na ratahigi denie.

¹¹ Me mo veve vena, “Nge ngaha nge vin vuragi nomiu ratahigi, nge vin legoro gimiu, vin vei mwerehi mo lado vena u vovohoi: renetumu mwera vin teure rain vuragi nona tangaloi jariat me tangaloi hosi. Me rain toa lo nagoi nona jariat* doluegi. ¹² Nge vin rivure lalavasigi rain vuragi nona tomtomuegi nora teri vatusao, me tomtomuegi nora buri ngavulu gailime. Me vin taure lalavasigi rain geli momogagi nona tano, lalavasigi rain vile na gana hinaga matue. Taligu, lalavasigi rain vei na langoi vuro me lalangoi nona jariat. ¹³ Me nge vin lei vohogi renetumiu vavine rain vuragi tangaloi vurei bonagi mwere digugu me rain vuragi tangaloi sasalawai me tangaloi quiqui. ¹⁴ Ngeie vin lei vohogi na talumiu hi a gineu gagarea lolona, me dena talui bulemiu garo inuinu, siu dena talui oliv, go mo betera lawe na nona tangaloi tabana. ¹⁵ Ngeie vin lei gategale den hangavulu lo bulemiu toli, me mwasi garo inuinu, go betera lawe na nona tangaloi gaihango me lawe na nona tangaloi tabana. ¹⁶ Ngeie vin lei na nomiu tangaloi tabana mwera me a nomiu tangaloi tabana vavine, me a bulemiu bulugi gagarea mena bulemiu donki saosao, me ngeie vin tambara lo nona tabana. ¹⁷ Ngeie vin lei gategale den hangavulu lo bulemiu nani,

* **8:11** 8.11 A jariat a hosi mo revea a wiligi gairue. A tangaloi mo toa lune u siseri garagara.

mena sibsib me gimiu nein vuragi nona tangaloi tabana. ¹⁸ Lo rani hi gimiu nein ngara huri buluiana dein ratahigi ngehi neu teue, nge i HUQE vin he duvi gimiu tea lo rani hi.” ¹⁹ Ngere sinobu ram rao ve rain rorongtagi na leoi Samuel, me ram veve vena, “Hatie! Nge gamai gam tarani na ratahigi goro gamai. ²⁰ Siu gamai gain mwere na buri sinobu wagineu ve nomai ratahigi ngeie vin vevegi gamai me vin tomuegi gamai, me vin qalo nomai vuro.” ²¹ Me Samuel mo rorongtagi na leo doluegi nora tangaloi, me mo valuhuri na leora lawe HUQE.

²² Siu HUQE mo veve lawe Samuel vena, “Rorontagi nire me goin teu na nora ratahigi.”

Me Samuel mo veve lawera tau Israel vena, “Gimiu gagategalegi nein mule lo vanue miu.”

16

HUQE mo Vilewahe Devet mo vuragi na Ratahigi

¹ HUQE mo veve lawe Samuel vena, “?Vi dadari tagaha nigo goin hahagavi huri Sol? Nge neu nau rahagi nie ve vin ratahigi goro Israel. Horongi na nom laha gena vurei me gom vano, nain hora go lawe Jesi, tangaloi tau Betlehem. Nau vilewahe netune gate-gale lawe au ve vin vuragi ratahigi.”

² Siu Samuel mo veve vena, “?Nain vano mwere hilogo? Tareve i Sol vin rongo au, vin ue vaga mate au.”

Me HUQE mo veve vena, “Goin lei na bulugi mwane meigo me goin veve vena, ‘Neu nam vomai huri na hure bonboni* laweHUQE.’ ³ Me goin veve, i Jesi vin vomai lo hure bonboni me nai haharagi lawego havagi goin vei. Me goin sasavi na vurei gogona ngehinge lo tangaloi ngehi nain vevea lawego.”

⁴ Siu Samuel mo vai mwere hi HUQE u veve lawea. Mo vomai Betlehem, me ngere sesea tau lolo vanue renga ram matagu tavohe ram vano lobena. Me ram veve vena, “?Gom vomai mena tamwata?”

⁵ Me Samuel duvi vena, “Neu nam vomai mena tamwata; huri na hure bonboni

lawe HUQE. Gimiu nein toga gogona, me nein vomai mei eu lo hure bonboni.” Siu ngeie mo vai gogonagi Jesi mei renetune mwera me nge mo veve lawera vena rain vomai lobena lo hure bonboni.

⁶ Siu lo taro tavohe ram vomai me nge mo lehi Eliab me nge mo lado vena, “Io hogo, tangaloi ngehi HUQE u vile wahea vena nai vureie nge lehe mo labe.”

⁷ Nge HUQE mo veve lawe Samuel vena, “Mese leo lo nagona me qaravune huri nau rahagi nie beno. Ba huri neu nam leo hateve mwere hi tangaloi mo leo. Tangaloi nge mo lehe lo tarabehine, nge neu nam leo lolo dinmwango na.”

⁸ Siu Jesi mo ware Abinadab me mo vaie mo dige utu lo nagoi Samuel. Nge Samuel mo veve vena, “Taligu HUQE nge he vile wahea tea.” ⁹ Siu Jesi mo vai Sama mo dige utu lo nagoi Samuel, nge Samuel mo veve vena, “Taligu, HUQE nge he vile wahea tea.” ¹⁰ Me Jesi u vei netune mwera gaibitu ram dige utu lo nagoi Samuel, nge Samuel mo veve lawe Jesi vena, “HUQE nge he vile wahera tea.” ¹¹ Me Samuel mo hui Jesi vena, “?Netumu ngere belehe?”

Me Jesi mo veve vena, “Tahigi redu mo tino mosigei. Mo leogoro na sibsib.”

Me Samuel mo veve lawea vena, “Go hora na tangaloi na vano hurie me na laie, huri nain toga tea vuine vin hurive da gagani vin dadari mo vomai talehe.” ¹² Siu Jesi mo hora na tangaloi mo vano hurie, me mo laie. Ngeie a vulune u memea, u garea tatarise, me mo gabisie.

Me HUQEMO veve vena, “Ngeie hi, maraga gom sasavi na vurei gogona lune.” ¹³ Me i Samuel mo lai na laha hi a vurei lolona mo vureie Devet lo livugei retuana. Siu siserigi hi a Vui noi HUQE mo vomai lui Devet lo ranigi hi mo vano. Siu Samuel mo maraga mo vano Rama.

17

Devet Mo Qaragi Kalaiot

¹ Siserigi hi ngere Balistaen mena nora tangaloi vuro vena rain qalo, me rau galo bubugi Soko lolo vanue Juda. Ram toga bubugi tahinge Damim lolo Ebes lo livugei

* 16:2 16.2 Hure bonboni duvi lawe na HUQE duvigi tangaloi mo gani. Mo eno vage lo varagi gai tolu me gai lime.

Soko me na Aseka. ² Sol me i ngere Israel ram vumai bubugi lolo waluwelu tahinge Ela, me ramo tau vurugegi nire vena ran qalo meire tau Balistaen. ³ Ngere Balistaen ramo labe lo vusi gategale lo tavului welu me ngere tau Israel ramo labe tavului vusi, me waluwelu lo mahogi lo livugara.

⁴ Me a tangaloi huire gategale ngeie tau Kat, mo mwalue dena siusiu nora Balistaen, a henana i Kalaiot. Qaravune sugu gaiono dumu gategale. ⁵ Me a gairoqoi qatune rau veie lo vatu meraga me gaitugoroi luqe mo luqegi nie lo betune a vatu meraga, a mavagi mwere na vatu wuwerigi teri vagalime. ⁶ Gairoqoi garune rau veire lo vatu meraga, me a nona gaimenu rau veie lo vatu meraga mo sanga lo livugei siqana. ⁷ Nona gaituru mwere na sili gamali, a qatugi aean a mavagi mo mwere na vatui woro ngavulu gairue domwa gailime. Tangaloi mo wali na nona gaisingi mo vano tomuegi nie.

⁸ Kalaiot mo labe me mo waregi lawera ngere tau Israel. “Huri havai nem mai nem labegi vurugegi hurive da qalo? Hat-eve i neu tau Balistaen me gimiu tangaloi noi Sol? Nen vile wahe na tangaloi gategale na himei lobengu. ⁹ Tarevena ngeie vin vei lei vena vin wehi eu nain mate, gamai gain voragi nomiu tangaloi tabanagi. Tarevena neu nain vei lei ve nain wehie vin mate, gimiu nein voragi nomai tangaloi tabanagi. Siu nein tabana nomai.” ¹⁰ Me Kalaiot mo veve vena, “Lo rani lehe nam leo savi gimiu tangaloi vuro tau Israel! Ne bete lawe au a tangaloi goron vui ue.” ¹¹ Tavohe Sol ram rongo na leo noi tangaloi tau Balistaen hi, me ngere doluegi tau Israel ram matagu liu garagara me ram rongoe u esi garagara.

¹² Devet netui tangaloi gategale tau Evrat a henagi tuegi Betlehem lolo vanue Juda. Henai tamana i Jesi. Netune mwera ngere gaiwelu, me lolo taro noi Sol, i Jesi u sesea vohogi. ¹³ Me netui Jesi gaitolu togagi rau vano ram huri Sol lolo vuro: Togagi henana i Eliab; su hurie i Abinadab; me gaitoligi i Sama. ¹⁴ Devet ngeie a tahigi redu. Me retogana gaitolu rau huri Sol. ¹⁵ Tuqaravu i Devet u tudori taligu dein Sol

vena leogoro na sibsib bulei tamana Betlehem. ¹⁶ Lolo rani ngavulugaivesi tangaloi tau Balistaen hinge mo vumai kakarani mo labe vataha robongi me revirevi.

¹⁷ Me i Jesi mo veve lawe netune mweragi Devet vena, “Go lai na sasalawai ngere lehe me na bereti hangavulu ngere lehe siseri lawe retuemu ram toga bubugi lo tanoi vuro. ¹⁸ Me siu go lai na utei hinaga ngere lehe hangavulu lawe na tomtomuegi nora u teri. Me goin lehi retuemu siu goin vumai taligu gom veve hurive wuraha meire.” ¹⁹ Ngere tora Sol me na tangaloi ngere doluegi tau Israel lolo waluwelu hinge Ela, ram qalo meire tau Balistaen.

²⁰ Lolo robongi siaga Devet mo siregi na sibsib ta lo tanoi leohuri nora tangaloi leogoro sibsib, mo lai na hinaga me mo vano, mwere hi Jesi u dedegi. Ngeie u dadari lo tanogi hinge ram toga bubugi taie tavohe a tangaloi vuro ram ngarangaragi me ram vano ram lai tanora vena rain qalo. ²¹ Me ngere tau Israel me ngere tau Balistaen ram labegi na vuro ram vui leoleo. ²² I Devet u membu siregi na nona gineu ngere hi lobena tangaloi mo leogoro getei hinaga, mo toa mo vano lobera ram labegi vuro me mo hui retuana vena rau mwere hilogo. ²³ Me tavohe mo gato meire, Kalaiot, ngeie tau Balistaen a tangaloi gilugarea tau Kat, mo mwalue dena burigi me mo ngarangaragi siaga mwere hi tamwere me mo vaivei lolohaga, me i Devet mo rongoe.

²⁴ Tavohe tangaloi doluegi tau Israel ram lehi na tangaloi hinge, ngere ram toa denie me ngere ram matagu lawagi. ²⁵⁻²⁶ Me ngerehi tau Israel ram veve vena, “Nem lehi na tangaloi mo tuhuri mo vumai. Ngeie mo vumai vena saogi nire tau Israel.” Me Devet mo hui dena tangaloi ram labe lobena vena, “?Havagineu i ratahigi vin vei lawe na tangaloi ngehi vin ue vagamate na tangaloi tau Balistaen hinge me vin lei vohogi na maleana lehe dena Israel? Tangaloi tau Balistaen lehe hateve rau tevegigilegi nie tea me ngeie a tangaloi vurogi. Ngeie u vei asisigi na henai tangaloi vuro noi Huqe Mauri Vagituei.” Me ngere ram veve vena, “I ratahigi vin bete na gineu gagarea lawe na tangaloi

ngehi vin wehi na tangaloi lehe vin mate. Ngeie vin bete netune vavine vena vin legi meie me vin lei vohogi denie mei rehavana rain mese tuli homu lawe na ratahigi tau Israel.”²⁷ Me ngere ram veve lawea vena, “Ngaha havagineu i ratahigi vin vei lawe na tangaloi hine hi vin wehie vin mate.”²⁸ Me tavohe Eliab, i tui Devet togagi, mo rongoe mo gato lawe na tangaloi, mo vaie Eliab a merona mo mwere na avi mo mui su lawe Devet. Me mo hui vena, “Huri na havagi gom himei talehe? Me gu teu na sibsib wewerigi ngerehi lawe hine lolo vanue vurogi? Nau iloe mwere hilogo a nomu sagesage mena domimu hinge asigi; gom vumai hogosie hurive gon leo vuro.”²⁹ Devet mo veve vena, “Nau vei na havagi? Hurive neu nai mese gato?”³⁰ Siu mo talele dori lawe na tangaloi dolue me mo veve na leo mwerehi teu, me tangaloi ngere ram duvi lawea mwere hi tomue.

³¹ Me ngere ram rongo na leoi Devet. Me ram veve serea lawe Sol, me i Sol mo hora hurie. ³² Devet mo veve lawe Sol vena, “Dominde na mese soi lo valuhuri tangaloi lehe tau Balistaen; Nomu tangaloi tabanagi vin vano mo gilue meie.” ³³ Sol mo duvi, “Nigo goi vei telai vena goin vano goin gilue me na tangaloi lehe tau Balistaen; nigo a mwalagelo vohogi, me ngeie a tangaloi vuro tavohe mo mwalagelo tau mo dadari bagataha.” ³⁴ Nge i Devet mo veve lawe Sol vena, “Nomu tangaloi tabanagi mo leogoro sibsib bulei tamana. Tavohe a laion sige a bea mo mai vena wali vohogi na sibsib dena burigi, ³⁵ Nam hurie mo vano nam wehie me nam wali vohogi na sibsib dena singona. Me tavohe mo tudori huri eu, Nam wiri lo vulune me nam wehie mo mate. ³⁶ Ngere vunu a laion mena bea; Nom tangaloi tabanagi u ue vaga matera; Tangaloi lehe tau Balistaen hateve rau tevegigilegi nie siu vin mwere laion mena bea, ba huri mo vaivei lolohaga mena tangaloi vuro noi Huqe Mauri Vagituei.” ³⁷ Devet mo veve vena, “HUQE ngehi u lei vohogi eu dena limei laion me dena limei bea ngeie vin lei vohogi eu dena limei tangaloi tau Balistaen.” Sol mo veve lawe Devet vena, “Go vano, me i HUQE ngeie meigo.” ³⁸ Sol mo luqegi Devet gena

luqana. Me mo tau na luqe gaitugoroi vuro lune me a gairoqoi qetu rau veie lo vatu meraga lo qatune. ³⁹ Me Devet mo vai raraie, buei vuro mo taue lolo luqana me mo dige samwegi, ba huri hateve u luqegi nire tau, ngeie mo veve lawe Sol vena, “Nain vano tea lai me na gineu ngere, ba huri neu hateve nau hangovire mosigei.” Siu ngeie mo lai vohogi nire. ⁴⁰ Me mo lai na nona gaitigo lo limana me mo vile na vatu gailime rau minu dena matewelu, mo taure lolo gete, mena nona talivava lo limana, me mo vano kakarani lobei Kalaiot.

⁴¹ Siserigi lehe Kalaiot mo vumai huri Devet, me na tangaloi mo wali na gaisingi betune mo tomue. ⁴² Tavohe i Kalaiot mo lehi Devet, me mo leosavie, mo lehie hurivena ngeie u biti dena maresu mwera, a vulune u memea mo gabisie. ⁴³ Kalaiot mo veve lawe Devet huri vena, “?Neu a wiriu huri gom vomai huri eu mena gai?” Me Kalaiot mo tagaroagi asisigi Devet lo henai nona huqe saosao. ⁴⁴ Me mo veve lawea vena, “Go vumai lobengu nain bete na tarabesi mu lawe na manu lolo mahava me lawe na kankarue tau lolo songo!” ⁴⁵ Me i Devet mo veve lawe Kalaiot vena, “Go vumai vovohi eu gena buei vuro me na gaituru mena gaimenu, nge i neu nain vomai vovohoi go lo henai HUQE Managi, Huqe nora tangaloi vuro tau Israel ngeie hi gom vaivei lolohaga meie. ⁴⁶ Lo rani ngelehe i HUQE vin bete go tau lolo limegu, me nain wehi go, goin taqao vuine me nain tei utu na qatumu. Lo rani ngelehe nain bete na betui tangaloi vuro tau Balistaen lawe na manu lolo mahava me lawe na kankarue tau lolo songo! Me lolo ureure doluegi rain iloe huri vena lolo Israel a nora Huqe Mauri lure. ⁴⁷ Tangaloi doluegi ram tino talehe. Siu rain iloe vena hateve gena buei vuro, sige a gaimenu, huri HUQE ngeie a huireana vin qaragi na vuro lehe siu ngeie vin bete gimiu doluegi talolo lime mai.”

⁴⁸ Tavohe Kalaiot mo vano mo kakarani lobena vena wehie, Devet mo toa siseri suvovohoi vena ron gilue. ⁴⁹ Siu mo haga ta lolo nona gete mo roa na vatu, mo siugi nie mo hogo lo raei Kalaiot. A vatu hinge u soro ta lolo qatune, mo soi lo nagona sulo tano. ⁵⁰ Devet qaragi Kalaiot gena talivava

me na vatu: Mo totogie mo soi ta vuine mo mate, hateve gina buei vuro lolo limei Devet. ⁵¹ Devet mo toa mo labe gagaliue. Mo lai na nona buei vuro dena tanogi. Siu mo ue vagamatea, mo tai vohogi na qatune gena buei vuro noi Kalaiot sibona. Tavohe ngere tau Balistaen ram leo nora tangaloi huire u mate, ngere ramo tudori me ram toa.

⁵² Siu ngere sinobu tau Israel me Juda ramo ngarangaragi vuro me ramo hurire ngere tau Balistaen mo dadari Kat me lo matai ara Ekron. Ram wehire ram vui mategi lo turegi mo vano Ekron mo dadari lo matai ara Ekron me Kat. ⁵³ Tavohe sinobu ngere tau Israel rau livusire tau Balistaen mo rovo, ram tudori vano ram wali vohogi na nora gineu doluegi. ⁵⁴ Devet mo lai na qatui tangaloi tau Balistaen me mo vano meie Jerusalem; mo tau na nona langoi vuro lolo nona vale siusiu.

⁵⁵ Tavohe i Sol mo lehi Devet mo vano lobei Kalaiot, ngeie mo veve lawe Abna tomtomuegi nora tangaloi tau lolo vuro vena, “? Netui hine mwalagelo mwera lehe?” Abna mo duvi lawea vena, “Mwere hi gom toga Ratahigi, neu nau haroe.” ⁵⁶ I Ratahigi mo veve vena, “Gon haqea huri vena, ?Netui hine mwalagelo mwera hinge?” ⁵⁷ Tavohe Devet mo tudori u wehi Kalaiot, Abna mo laie mo vano meie lawe Sol, me a qatui Kalaiot hinge mo wiribibie tau lolo limana. ⁵⁸ Sol mo huie, “?Nigo netui hine mwalagelo mwera?” Devet mo veve vena, “Neu i netui nom tangaloi tabanagi Jesi tau Betlehem.”

22

Devet mo vano Adulam me Misba

¹ Devet mo siregi Kat mo salavohogi mo vano lolo malanga Adulam. Tavohe i retuana me i rehavai tamana lo vale ram rongo hurie, ngere ram hivo tahinge lombena. ² Ngere doluegi ram toga lo romasi me lavasigi a bugure lategi sige ram tarani na gineu hateve ram laie ram ara dalie, siu me mo voragi nora tomtomuegi. Lategi tangaloi vudolue vaga vesi ngere bulu. ³ Tahinge Devet mo vano lo vanue renge hi Misba lolo Moab me mo veve lawe na ratahigi tau Moab vena, “Goin siregi lei vena i

tamangu me i retahingu roin vumai roin tino lombemu vin dandari lune neu nain iloe vena havai hi Huqe vin vei laweau?” ⁴ Siu ngeie mo siregi nire lombei ratahigi tau Moab, me ram tino ngere bulu tavohe Devet ngeie lolo ara tugoro. ⁵ Maraga a tangaloi ligoligogi Kat mo veve lawe Devet vena, “Mese tino lolo ara tugoro. Go vano lolo vanue Juda.” Me i Devet mo siregi mo vano lolo tamatue i ute Heret. / Sol mo wehi na tangaloi toretore tau Nod

Sol move na wehi na tangaloi toretore ngere hi

⁶ Siseri lehe i Sol mo rongo hurive i Devet mena nona tangaloi rau haqera. Siu i Sol, a gaimenu lolo limana, u toga lolo vavai gai a Tamaris lo vusi Kibea, mena nona tangaloi tambanagi doluegi ram lambe dalie. ⁷ Sol mo veve lawera vena, “Nen rongo, gimiu ta Benseman! Netui Jesi vin bete talu ngere hi mena viniat lolona lawe gimiu? Ngeie vin vei gimiu doluegi nein voragi tomtomuegi nora teri mena tomtomuegi nora ngere vudolue? ⁸ Ngehi havagi mo vaie gimiu doluegi nem qalo meieu? Hateve tangaloi gategale vena u veve laweau tavohe i netungu u vei na waratau siaga mei netui Jesi. Gimiu gategale hateve u romasi huri eu sige veve lawe au huri vena i netungu u veie a nongu tangaloi tambana mo taqao rarai eu, mwere hi mo vai bagataha.” ⁹ Maraga i Doek tau Edom, ngeie mo lambe mena tangaloi tambana noi Sol, mo veve vena, “Neu nau lehi na maresu mwera netui Jesi u vumai lombei Ahimelek maresu mwera netui Ahitub Nob. ¹⁰ Ahimelek mo hui dein MAURI hava gineu vin vei meie; me mo bete leo gaiture mena buei vuro noi Kalaiot tau Balistaen.” ¹¹ Me i ratahigi (Sol) mo hora huri na tangaloi toretore hi i Ahimelek netui Ahitub mei rehavai tamana doluegi, ngere a tangaloi toretore tau Nob, me ngere doluegi rau vumai lombei ratahigi. ¹² Sol mo veve vena, “Siseri hi go rorontagi, a maresu mwera netui Ahitub.” / ngeie mo duvi vena, “Io nongu mauri,” ¹³ Sol mo veve lawea vena, “Huri na havai gom qalo meieu, ningo tomu netui Jesi, gom bete na bereti mena buei vuro me gom hui huri dein Huqe huri eu, siu huri vin qalo meieu me mo

tagaragi eu me mo tino rahi eu, mwere hi mo vai bataha?” ¹⁴ Ahimelek mo duvi lawe Sol vena, “Dena tangaloi nom tambanagi doluegi, hine hi u veve hogo mwere Devet, ngehi i qeligei ratahigi, a tomtomuegi nomu matagoro rau lando mavagi nie lolo valemu? ¹⁵ A rani lehe nam bei hui turegi lehe dein Hugu hurie? ngehi hatie! Mese siregi ratahigi mo qalo mei nom tangaloi tambana sige rehavaia retamana, huri neu tangaloi nom tambanagi nahe ilo na havagi tea lolo gineu doluegi lehe.” ¹⁶ Maraga i ratahigi mo veve vena, “Ningo goin mate hogo, Ahimelek, ningo mei rehavaia tamamu doluegi.” ¹⁷ Me i ratahigi mo veve lawe na nona tangaloi mo lambe lo mwararana: “Nen tudori me nem wehi na tangaloi toretore noi MAURI, ba ngere vage ram bulu lo tavalugi mei Devet. Ngere rau iloe vena mo salavohogi, siu me rahe veve serea tea laweau.” / Maraga tangaloi tambanagi noi ratahigi ram rongoe hateve u gareia vena rain heu limara vena rain wehi na tangaloi toretore noi MAURI ¹⁸ Ratahigi mo hora Doek, “Ningo go tudori vano me gom wehi na tangaloi toretore ngerehi.” Me Doek ngeie tau Edom mo tudori mo vili tulire. Lo ranigi hi ngeie u wehi na tangaloi ngavulu gaiwelu domwagi gailime ngere hi ram wali na ebhot. ¹⁹ Me ngeie u teu na buei vuro vage Nod, a togagi venue nora tangaloi toretore ngere hi, meire mweragi mena vavinegi, a maresu mena maresu ngere hi ram titi teu, me bulugi, donki mena sibsib. ²⁰ Maraga i Abiata, a mwera netui Ahimelek a mwera netui Ahitub, u toa sasavohogi mo bulu mei Devet. ²¹ Mo veve lawe Devet vena i Sol u wehi na tangaloi toretore noi MAURI. ²² Siu i Devet mo veve lawe Abiata vena: “A rani hi, tavohe i Doek tau Edom ngeie tahinge, nau ilo vurugegi vena ngeie vin veve lawe Sol. Mateana noi rehavaia tamamu doluegi mo eno laweau. ²³ Go tino lombengu; mese matagu; a tangaloi hi mo hingesi go ngeie mo hingesi eu vage. Ningo goin mwaso lo tanoi nongu leogoro.”

2 Samuel

7

Waratau noi HUQE lawe Devet

¹ Lo tagugi a ratahigi mo toga surigi lolo valena me a HUQE mo bete lawea mangana dena nona tavalui vuro sao doluegi dalie, ² ratahigi mo veve lawe Natan tangaloi ligoligogi, “Neu nge, nam toga lolo vale rau veie lo gai siaga a tora, nge a Angai Waratau noi Huqe Mauri mo eno mo sigei lolo vale siusiu.”

³ Natan mo duvi lawe ratahigi vena, “Havagi mo eno lolo domimu, vano gom vaie, ba huri i Huqe ngeie meigo.” ⁴ Nge lolo bongi hinge a leo noi HUQE mo vumai lawe Natan, mo veve vena: ⁵ “Go vano go veve lawe nongu tangaloi tabanagi Devet, ‘Nge lehe a havai i HUQE u veve: Hatie, nigo goin mese bulu na valengu vena nain toga lolona. ⁶ Neu hateve nau toga lolo vale lo tarogi hi neu nau laire ngere Israel dena Ijib mo dadari bagataha. Neu nau gilulategi lolo vale siusiu mo voragi valengu. ⁷ Lolo ute ngere hi nam gilulategi meire Israel doluegi, neu nau veve lawe na nora tomtomuegi vena rain tomuegi na nongu sinobu tau Israel, nge i neu hateve nau veve lawera vena. “Huri na havai gohe vutu na valengu tea lo gai siaga hi a tora?”’ ⁸ Siu siserigi lehe, goin veve lawe na nongu tangaloi tabanagi Devet vena, ‘Nge lehe a havai i HUQE Managi u veve: Nau leigo dena duvu garea, me dena nomu tabana hi gom tomuegi sibsib, vena goin voragi legoroi nongu sinobu tau Israel. ⁹ Nau dige meigo tavohe gom vano logo logo, me nau vei vohogi doluegi na nomu tavului vuro denigo. Siserigi lehe neu nain vei na henamu vin lawoa, mwere na henara tangaloi lalawoa tau lolo ure. ¹⁰ Me neu nain vei rarai na tantano huri na nongu sinobu tau Israel siu nain vei rarai hurire huri vena ngere rai togagi venue sibora me rain mese tatu taligu. A tangaloi esi rain mese saugi nire taligu, mwere hi rau vei lo tavuigi, ¹¹ siu nau vei lo tavuigi nau vile wahe na tangaloi vagamwasoi sao

goro na nongu sinobu tau Israel. Mwerehi, neu nain bete lawego vage mangana dena nomu tavului vuro. A HUQE mo veve matamwasaragi lawego huri vena i HUQE sibona vin vei ragasi na babagi lo ratahigi lumu: ¹² Tavohe goi mate goin manga mei retubumu, neu nain ragasi na babagi lui netumu, ngeie hi netumu sibomu, me neu nain teu na nona ratahigi goro. ¹³ Ngeie hi vin vutu na vale huri na henagu, siu nain teu na herei nona ratahigi goro vagituei. ¹⁴ Neu nain voragi tamana, me ngeie vin voragi netungu. Tavohe mo vai gineu esi neu nain gagavoe gena gaitatali, mwerehi tangaloi ram tatali reneture. ¹⁵ Nge a nongu vaigarea vin he vano te vohogi denie, mwere hi nau lei vohogi den Sol, ngehi nau lei vohogi siu nigo goin voragi ratahigi. ¹⁶ Me dena babagi hi lumu mena nomu ratahigi goro vin eno vagituei lo nagongu, heremu vin teuana vagituei.’” ¹⁷ Natan mo veve na leo ngere hi doluegi lawe Devet mwerehi i HUQE u vosangie lawea.

Tataro noi Devet lawe na HUQE

¹⁸ Me i ratahigi Devet mo vano mo toga lo nagoi HUQE, me mo veve vena, “HUQE Lawoa: I neu a tangaloi vurogi, me lo babagi hinge neu lune vage, huri i nigo gu vei eu nam voragi na ratahigi. ¹⁹ Nge mwere vena he tatarise tea lo matamu, HUQE Lawoa, nigo gu veve vage huri na taro mo vumai mo sigei huri lo babagi lui nomu tangaloi tabanagi. HUQE Lawoa, neu a tangaloi hogosie! ²⁰ Neu nahe navu na gineu tea vage denigo, HUQE Lawoa ba huri nigo gu ilo na nom tangaloi tabanagi. ²¹ Mo huri na nomu leo me mo huri na nomu tarani, nigo gu vei na gineu lalawoa me mo vaie mo vosangi ana lawe na nomu tangaloi tabanagi. ²² HUQE Lawoa, nigo gu lawoa garagara hogo. Hate gategale mwereigo, hate Huqe vage nge i nigo hogosie, mwerehi gau rongo gena qero mai sibomai. ²³ Me hate tangaloi rau mwereire nomu sinobu tau Israel. A burigi gategale hogosie ngehinge i nigo gu vagamwasoire vena rain voragi nomu sibomu. Me gu vei na henamu sibona. Me gu vei gineu lalawoa gagarea, siu huri gu

livusi na taureure sao mena nora huqe sao dena nom sinobu, ngerehi gu vagamwa-soire dena Ijib. ²⁴ Nigo gu vei na nom sinobu tau Israel mwere na nomu tavagi tuei. Me nigo, HUQE, gu voragi nora Huqe Mauri. ²⁵ Me siserigi lehe, HUQE Gogona, go wiribibi tavagi tuei a waratau hinga gu vei huri na nomu tangaloi tabanagi mei renetune. Vai mwere hinga gu warataugi, ²⁶ siu huri a henamu vin lawoa tavagi tuei. Siu sinobu rain veve vena, 'I HUQE Managi huire garagara a Huqe goro na Israel!' Me a babagi lo nomu tangaloi tabanagi Devet vin veiana lolo matamu mwerehi gom tarani. ²⁷ HUQE Managi, Huqe Mauri tau Israel, nigo gu haharagi lawe na nomu tangaloi tabanagi, vena, 'Neu nain ragasi na babagi lo ratahigi lumu.' Huri tangaloi nom tabanagi u hamqe na gaiture lo tataro a tataro hi lawego. ²⁸ HUQE Lawoa, nigo a Huqe Mauri! Nom leo rau hogo, me nigo gu warataugi na gineu gagarea lawe na nom tangaloi tabanagi. ²⁹ Siserigi hi goin rongo garea huri goin vei gareagi na babagi lo nom tangaloi tabanagi, hurive vin vano roronggo tavagi tuei lolo matamu; huri nigo HUQE Lawoa gu veve, siu mena nomu vaigareagi lo babagi hi lo nom tangaloi tabanagi vin garea tavagi tuei."

1 Ratahigi

12

Ngere tau Israel ram Mawahe Huri na Ratahigi Gairue

¹ Rehobom u vano Sekem, huri ngere Israel doluegi rau vano taie vena ran taue na vuragi ratahigi. ² Tavohe Jerobom mo rongoe ngeie tau mosigei Ijib huri u toa dei ratahigi Solomon dena vanue Israel. Mo siregi Ijib mo tudori mo vano lo vanue Israel. ³ Ngere tau Israel ram hora hurie ram vomai doluegi bubugi ram veve lawe Rehobom vena: ⁴ “I tamamu Solomon u teu na tabana mava lumei, nge siserigi hi nigo go vaie na tabana siaga hi na mamarae. Siu gamai gain tabana nomu.” ⁵ Rehobom mo duvi, “Nen vano a rani gai gaitolu vin liliu nemo vomai taligu lombegu.” Me a tangaloi ram mule taligu. ⁶ Siu ratahigi Rehobom meire sesea ngerehi rau tamba mei tamana Solomon tavohe mo toga mwaso. Mo hui vena, “? Gimiu nei veve vena nai duvi na tangaloi ngere ngaha wuraha?” ⁷ Ramo duvie, “Tareve bagataha goin vuragi nora tangaloi tabanagi me goin gato garea meire, me gom duvi vurugegi nire, rain vuragi nom tangaloi tabanagi tuqaravu.” ⁸ Nge i Rehobom u rahagi na tovotovo nora sesea me mo hingehinge dena mwalagelo mwera ngere rau sesea bubugi, ram vuragi na nona tangaloi tovotovo. ⁹ Mo huire vena, “?Nomiu tovotovo a havai? ?Dai duvi na tangaloi ngerelehe wuraha? Huri rau veve laweau vena, ‘Gon vai na tabana mava tamamu u teue lumei na mamarae.’” ¹⁰ Ngere mwalagelo mwera hi rau sesea bubugi meie ram duvi, “Goi veve lawe na tangaloi ngerehi rau veve lawego vena, ‘Tamamu teu na tabana mava lumei, nge go vai na nomai tabana na mamarae,’ veve lawera vena, ‘A bisungu bisu biti u matolu dena tanoi wesi tamangu. ¹¹ Tamangu u teu lumiu tabana mava; Neu nain veie vin mava liue. Tamangu u gavogo gena gaiteli tangaloi; Neu, nain

gavogo gena ginei garo volae.’” ¹² Lo rani gai toligi, Jerobom mena tangaloi doluegi rau tudori lobei Rehobom mwerei ratahigi u veve, “Nein vumai taligu lombegu lo rani gaitoligi.” ¹³ I ratahigi u duvi gagarasigi na leogi lawera tangaloi. U rahagi na tovotovo mo beteana lawea dena sesea. ¹⁴ Me mo huri na tovotovo nora mwalagelo me move, “Tamangu u vei na nomiu tabana u mava; Neu nain veie vin mava liue. Tamangu u gavo gimiu gena gaiteli tangaloi; Neu nain gavo gimiu gena kinei garo volae.” ¹⁵ I ratahigi he rorontagi nire tangaloi tea, huri a taroi kineu lehe mo vai u vumai deni HUQE, huri ve a leoi HUQE na woro mwere hi HUQE u veve lawe Ahisa tau Silo me i Ahisa mo veve lawe Jerobom netui Nebat. ¹⁶ Tavohe ngere Israel doluegi ram leo ve i ratahigi he rorontagi nire tea, ram duvi na ratahigi, “I Devet gamai gai taranie tea. Netui Jesi gamai gai iloe tea. Vagabui Devet go leohuri na nom babagi lui tubumu! Ginde tau Israel da mule lolo noda siusiu!” Siu ngere tau Israel ram mawahe ram mule vano lo nora siusiu. ¹⁷ Nge i ngere tau Israel hi ram toga lolo vanue renge sao noi Juda, lo taro hi ram toga lo tanoi leogoro noi Rehobom mosigei.

¹⁸ Ratahigi Rehobom u hora Adoram, a tangaloi hi mo vai na tangaloi ve ran tabana siaga, nge i ngere Israel doluegi rau buguri vagamatea. Ratahigi Rehobom, mo galo lo bulana sariot mo toa vano mo toga Jerusalem. ¹⁹ Siu ngere tau Israel ramo qalo vohivohi na babagi lui Devet mo vumai mo dadari bagataha. ²⁰ Tavohe ngere Israel doluegi ram rongo huri ve i Jerobom u mule, ram hora warea vumai lo nora kalo bubugi, me ram taue mo ratahigi goro na Israel doluegi. A lulugi hogosie lui Juda rau huri rorongogi na babagi lui ratahigi Devet. ²¹ Tavohe Rehobom u dadari Jerusalem, mo ware bubugi nire doluegi lo babagi lui Juda me a babagi lui Benseman. Ngere u teri vaga vudolue vategale avigi ngavulu gaiwelu* hogo tangaloi vuro huri ve ngere rain vai na vuro mei retuara tau Israel. Siu ngere rain lai tuguhi na tanoi ratahigi Rehobom i netui Solomon. ²² Nge a leo lehe noi Huqe Mauri

* 12:21 12.21 180,000

u vumai lawe Semaia a tangaloi ligoligogi noi Huqe Mauri: ²³ “Go veve lawe Rehobom netui Solomon, ratahigi tau Juda, lo babagi lui Juda doluegi, mei Benseman, me lawe na sinobu lavasigi vage, vena, ²⁴ ‘Nge lehe a havai i HUQE u veve: Mese hage ve go vai vuro vohivohi retuemiu, tau Israel. Gimiu doluegi ne mule lo tano miu, huri ngaha a nogu dedegi.’ ” Siu ram tabe na leo noi HUQE ram mule taligu, mwerehi i HUQE u veve.

²⁵ Siu i Jerobom mo hagovi na ute Sekem lolo vusi vanuei Evrem me mo toga taie. U maraga taie mo vano mo hangovi na ute Benuel vage. ²⁶ Jerobom mo ladolado gahea move, “Siserigi lehe a tanoi leogoro vi tudori taligu lo bambagi lui ratahigi Devet. ²⁷ Tareve tangaloi ngerelehe rai hage tamwere ve ran vai na nora hure bonboni lo sara gogona noi HUQE lolo Jerusalem taligu, a domire vin huri na nora huqegi, Rehobom ratahigi tau Juda. Rain ue vagamate au me rain tudori lobei ratahigi Rehobom.” ²⁸ Lo tagui nona hingehinge lo leogi, i ratahigi u vei na nunui bulugi mwalagelo gairue gena vatu homu. Mo veve lawera tangaloi, “Gimiu neu hage Jerusalem u tatarise beno, O Israel, a nomiu huqe ngere, ru lei gimiu dena vanue Ijib.” ²⁹ U teue tuegi lo ute hi Betel, me u teue tuegi lo ute hi Dan. ³⁰ Siu a gineu lehe u vuragi na asiana; a tangaloi rau vumai ram galohagi nie hi Betel, me ram vano Dan ram galohagi nie hi tuegi.

14

Ahisa mo Veve na Leo noi HUQE vohivohi Jerobom

¹ Lo taro hi Ahisa netui Jerobom mo sege. ² Me i Jerobom mo veve lawe tubui lo valena, “Go maraga go tau goro na nagomu huri a tangaloi rain mese ilogo huri ve i nigo i tubui lo valengu. Siu goi vano Saelo, taie hi tangaloi ligoligogi i Ahisa u veve lawea au hurive nain ratahigi goro na tangaloi ngere. ³ Me lo limemu goin lei na bereti hangavulu mena kek te gavihe me a lahai hani, me gom vano lobena. Ngeie vin veve na havagi vin vei lawe na maresu mwera lehe.” ⁴ Me nge mo vai mwere hi

Jerobom u horae, mo maraga me mo vano Saelo mo vano lo valei Ahisa. I Ahisa hi vei lei tea vena lehi na vavine hi ba matana ru dodo huri u sesea. ⁵ Me HUQE mo veve lawe Ahisa, “I tubui lo valei Jerobom mo vomai ve na hinke leo denigo huri netune mo sege, me nigo goin duvie mwere. Tavohe mo dadari, vin vei huri ve nge a tangaloi dolue.” ⁶ Tavohe i Ahisa mo rongo na dumi garune lo matai turegi, move, “?Tubui lo valei Jerobom go soro. Huri havai gom vaie huri ve nigo a tangaloi dolue? U horau mena roro asi lawego. ⁷ Go vano gom veve lawe Jerobom, ‘Nge lehe a havai i HUQE, a Huqe Mauri noi Israel, u veve: “Nau ragasigo dena sinobu me nau rivugo gom tomue goro na nogu tangaloi Israel. ⁸ Nau heve vohogi na tanoi ratahigi dena babagi lui ratahigi Devet me nau betea lawego, nge hateve gu mwerei na nogu tangaloi tabanagi i Devet, ngeie u wiribibi na nogu leohora. Me u huri eu gena loloi domine, mo vai na havai u vovohoi hogosie lolo matak. ⁹ Nigo gu vei na gineu esi u liure rau toga tomue. Gu bolo na nom huqe wagineu, a nunui huqe gairue lo vatu homu; gu vutu na merongu me gu labe dorigi eu. ¹⁰ Huri hi, neu nain hora na tatuana vin hivo lure lo babagi lui Jerobom. Nain tei vohogi na mwera doluegi dena babagi lui Jerobom: ngerehi tangaloi lalawua me ngere tangaloi vurogi. Nain hure vohogi na babagi lui Jerobom ngere mwera doluegi vin mwerehi a tangaloi mo hure vohogi na qatuisongo. ¹¹ Wiriu rain genire hi lui Jerobom ram mate lolo vanue renge, me a manu rai genire hi ram mate lolo vanue.” I HUQE u vevea beno!’ ¹² Nge i nigo go mule taligu. Nge tavohe goi dadari lolo nom vanue renge, a maresu mwera hi vin mate. ¹³ Israel doluegi rain ngara hie siu rain tulegi nie. Ngeie gategale hogosie lui Jerobom rain tulegi nie, huri nge hogosie lo babagi lui Jerobom i HUQE i Huqe Mauri noi Israel u hage na gineu garea lune. ¹⁴ I HUQE vin rivu na nona ratahigi goro na Israel, ngeie vin tei vohogi na babagi lui Jerobom. U tevuigi beno lo rani bagataha. ¹⁵ Me I HUQE vin wehire tau Israel me ngere rain rurururu. Me ngere rain ruru mwere na ere mo ruru lolo

wai. Nge vin sara vohogi na tangaloi tau Israel dena tano garea ngehi u betea lawe retamara, siu vin geburegi nire rain gagliariu na wai meuri Evaretas, huri rau vutu na meroana noi HUQE gena nora beru noi huqe vurogi Asera. ¹⁶ Huqe vin siregi nire Israel huri na asiana noi Jerobom. Huri u vagasile tau mo vai na Israel ram vagasile.” ¹⁷ I tubui lo valei Jerobom mo maraga mo mule taligu vano Tisa. Tavohe mo dadari lo mataituregi valena maresu mwera hi mo mate. ¹⁸ Mwerehi i HUQE u veve lawe na nona gaihora tangaloi ligoligogi Ahisa, Israel ram tangihie siu ram tulegi nie.

16

Ratahigi Ehab Tau Juda

²⁹ Lo higaoi Asa ratahigi tau Juda, mo dadari ngavulu gaitolu domwa gaiwelu, Ehab netui Omri, mo vuragi na ratahigi tau Israel, me ngeie u legoro na Israel higao ngavulu gairue domwa gairue lolo vanue renga Samaria. ³⁰ I Ehab netui Omri u vei na gineu sao rau esi lolo matai HUQE denire ngere rau toga tomue siu mobei ngeie. ³¹ Ngeie u vei na asiana rau sao mwerehi Jerobom netui Nebat, nge u veie u liue, mo lagi mei Jesebel netui Ethal ratahigi tau Sidon, me ngeie mo tavuigi mo tabana noi Tagaro vurogi me mo huduhudu lawea. ³² Nge u tabe na vondai hure bonboni lawe Tagaro vurogi lolo valei Tagaro vurogi, ngehi u tabe lolo Samaria. ³³ I Ehab u vei na berui huqe vurogi Asera vage me u vei na gineu u sao mo vai ragasi na meroana noi HUQE, i Huqe Mauri nora tau Israel, denire ratahigi rau toga tomuegi nie.

³⁴ Lolo taro noi Ehab, i Hiel tau Betel mo vei huri na Jerigo taligu. Tavohe mo tavuigi na tabana, i netune mwera togagi i Abiram mo mate. Tavohe nge mo vagasigi na tabana i netune tahigi i Segub mo mate, mo eno lo leo noi HUQE mwerehi Jesua netui Nun u veve.

17

Elaeja mo veve vena, a Aho huru lawoa vin vumai

¹ Siseri lehe i Elaieja, tau Tisbi lolo vanue Kiliad, mo veve lawe Ehab vena, “Namo

haharigi lo henai HUQE, i Huqe Mauri nora tau Israel hi mo mwaso, ngehi neu nam tabana lawea, a endano vin hatie sige a uhe lolo higao ram vumai mosigei teu vin dadari lune i neu nain veve.” ² Siu a leo noi HUQE mo vomai lawe Elaieja vena, ³ “Goin siregi hano, goin liliu sulo mate-naho mo galo me goin hili lolo halai wai Kerit, lo tavalui Jodan suvohi na matenaho mo galo. ⁴ Goin inuinu dena halai wai matamata, me neu nain hora na manu revin hurive rain bete na hinaga lawe go taie.” ⁵ Siu mo vai mwerehi i HUQE u veve lawea. Ngeie mo vano sulo halai wai Kerit, lobei Jodan lune matenaho mo galo. Me mo toga taie. ⁶ A revin ram wali na hinaga mena gabigigi lolo rombongi me hinaga mena gabigigi lolo revirevi lawea, me mo inuinu dena halai wai matamata. ⁷ Lo tagugi he rimbi tea a halai matamata hi mo mamaha huri he uhe tea lolo vanue.

Elaieja mo toga lo vanue Sidon dena vanue Israel

⁸ Siu a leo noi HUQE mo vumai lawea vena, ⁹ “Go vano siseri Sarevat lolo vanue Sidon me gom toga taie. Neu nau hora na vavine mandue tau lo ute hi ve vin bete na hinaga lawego.” ¹⁰ Siu nge mo vano Sarevat. Tavohe nge mo vomai lo mataituregi vanue renga, a vavine mandue mo vile avi. Nge mo ware su vano lawea me mo hui, “?Huri ve gon lai na wai biti lolo laha i nan inue?” ¹¹ Tavohe vavine hi mo vano ve na laie, nge mo ware, “Etue, me goin lei na tavisei bereti te biti lawe au.” ¹² Ngeie mo duvi vena, “Namo haharigi lo henai nomuHUQE Mauri mo mwaso, gangu hinaga hatie nge a vulaoa biti u tatarise mena qaqa lime lolo laha me a vureigi biti lolo laha. Neu nam vile bubugi na avi hogosire, ve na laire talo valengu me nai vei na hinaga huri eu mei netungu mwera, huri ve gori genie, siu gorom mate.” ¹³ Elaieja mo veve lawea move, “Go mese matagu. Go mule me gom vai na havai mwere gu veve. Nge tomuegi goin vei na hinaga biti huri eu dena gamu hinaga mo eno. Me gom laie su vomai lawe au. Siu gom vai na hinaga huri go mei netumu.” ¹⁴ Huri lehe havai i HUQE, i Huqe Mauri nora tau Israel u veve: ‘A lahai vulaoa

vin he rovo te lai me a lahai vurei vin he mamaha tea, vin dadari lo rani hi a HUQE vin bete na uhe lolo vanue.’” ¹⁵ Nge mo vano me mo vai na havagi hi i Elaeja u vevea lawea. Siu a hinaga mo eno vataha rani huri Elaeja me huri na vavine hi mei netune. ¹⁶ Huri a lahai vulaoa he rovo tea me a lahai vurei he mamaha tea, mo huri na leo noi HUQE i Elaeja u vevea.

Elaeja mo ragasi netui mandue

¹⁷ Lo tagugi he rimbi tea a vavine hi mo leogoro na vale, i netune maresu mwera hi mo sege. Nge mo sege mo asi lawagi, me mo asi vohogi, me a mabuhine mo vano. ¹⁸ Nge mo veve lawe Elaeja, “?Tangaloi noi Huqe Mauri, a nomu havagi vohivohi eu? ?Ve gu vomai huri ve goin veve raga na nongu asiana laweau me gom ue vaga mate netungu?” ¹⁹ I Elaeja mo duvi, “Go bete netumu laweau.” Nge mo laie dena limana, me mo walie su hage eulu lolo loloi vale hi lune ngeie mo toga, me mo guroe lo qeana. ²⁰ Siu ngeie mo ngara hage lawe na HUQEVENA, “?O nongu HUQE Mauri, ve gu lei na romasi lawe na mandue ngaha neu nam toga meie, mo vai netune mo mate?” ²¹ Siu nge mo eno bimbi na maresu mwera hi vaga tolu me mo ngara lawe na HUQE vena, “O nongu HUQE Mauri, go hagavi gamai, go siregi na mwasoana noi maresu mwera ngaha na mule taligu lawea!” ²² A HUQE mo rongo na ngarana noi Elaeja, me a mwasoana noi maresu mwera hi mo mule lawea taligu, me ngeie mo mwaso. ²³ Elaeja mo ragasi na maresu hi taulu me mo walie su hivo vuine dena loloi vale hi eulu tau lolo vale vurugegi. Nge mo betea lawe retahine me move, “Gon lehe, i netumu u mwaso!” ²⁴ Siu a vavine hi mo veve lawe Elaeja vena, “Siseri lehe i neu nam ilo huri ve i nigo a tangaloi noi Huqe Mauri me a leo noi HUQE dena singomu a hogo.”

18

Elaeja mo vevegi na Leo noi HUQE lawe Ehab

¹ Lo tagui taro qaravu, lo higao gai tolighi hi a aho huru u eno, a leoi HUQE mo vomai lawe Elaeja vena, “Go vano gon haharagi

nigo sibomu lawe Ehab, me nain hora na uhe ta lolo vanue.” ² Siu Elaeja mo vano vena haharagi nie sibona lawe Ehab. Siseri ngaha a maro u esi garagara lolo Samaria. ³ Me i Ehab mo ware Obadia ngeie mo leogoro na valei ratahigi. (Obadia ngeie a tangaloi ladomava siaga lo HUQE. ⁴ Tavohe Jesebel mo ue vagamate na tangaloi ligoligogi ngere hi noi HUQE, i Obadia u lei na tangaloi ligoligogi ngere vudolue me mo hiligi nire lolo malanga gairue, a ngavulu geilime lolona tuegi, me a ngavulu geilime lolo na tuegi, me mo bete na hinaga mena wai lawera.) ⁵ I Ehab u veve lawe Obadia vena, “Go vano turu na vanue sulo wai meuri mena baha doluegi. Bataha dain hage na songo huri vin wiribibi na hosi mena miul* rain mwaso siu dain mese ue vagamate na bulanda kankarue.” ⁶ Siu ngere ram wahegi na vanue ve ngere roin dige doluegi nire, i Ehab mo vano lo turegi dolue me Obadia lune tuegi. ⁷ Tavohe i Obadia mo dige mo vano, i Elaeja mo hangwea. Obadia mo leo hogosie, mo siolo suvine lo tano, me mo veve vena, “?Huri ve nigo hogo, nongu huqe Elaeja?” ⁸ Ngeie mo duvi vena, “Io. Go vano go veve lawe na nomu ratahigi vena, ‘I Elaeja ngeie talehe.’” ⁹ I Obadia mo hui vena, “?Nau vei na havagi u esi? Huri nigo gom bete na nomu tangaloi tabanagi vano lawe Ehab vena vin teue lo mateana. ¹⁰ A hogo mwerehi nomu HUQE Mauri mo mwaso, hate togagi venue sige a ara noi ratahigi u eno vurogi hurive a nongu ratahigi na higesu go. Me tareve a togagi venue sige a ara noi ratahigi rain veve hurive nigo hate taie, ngeie u veire ram haharagi siaga vena ngere rahi hagego tea. ¹¹ Siu siseri ngaha goin veve laweau vena, ‘Nain vano lobei nongu ratahigi me nain veve lawea vena, ‘I Elaeja ngeie tau.’” ¹² I neu nahe iloe tea vena Vui noi HUQE vin weligo su logo tavohe i neu nam siregi nigo. Tare neu nain vano me nain vevea lawe Ehab me i ngeie vin hagego tea, nge vin ue vagamate au. Maraga i neu nomu tangaloi tabanagi nau ladomava lo HUQE u tevuigi lolo nongu mwalagelo. ¹³ Ba huri bataha nigo goin rongo tea, havagi

* **18:5** 18.5 Miul ratahine a hosi tamana donki.

nau vei tavohe Jesebel mo ue vagamate na tangaloi ligoligogi noi HUQE. I neu nau hiligi na tangaloi ligoligogi noi HUQE vudolue lolo malanga gairue, ngavulu geilime lolona tuegi siu ngavulu geilime lolona tuegi, me nau bete na hinaga mena wai lawera. ¹⁴ Me siseri ngaha i nigo gom veve lawe au vena vano lobei nongu ratahigi me nain veve lawea vena, 'I Elaeja nge tau.' I ngeie vin ue vagamate au!" ¹⁵ I Elaeja mo veve vena, "Namo haharigi lo henai HUQE Managi hi mo mwaso, ngehi i neu nam tabana lawea, neu nain vosangi eu hogo sibongu lawe Ehab bagataha." ¹⁶ Siu i Obadia mo vano lobei Ehab me mo vevea lawea, me Ehab mo vano lobei Elaeja. ¹⁷ Tavohe nge mo lehi Elaeja, nge mo veve lawea vena, "?Ve nigo hingaha, gom vuragi na vui rongesi lolo vanue Israel?" ¹⁸ Me Elaeja mo duvi vena, "I neu hateve a vui rongesi lolo Israel. Nge nigo me lo babagi lui tamamu i gimiu neu veie. Gimiu neu siregi na leo hora noi HUQE me nigo gom huri na Tagaro vurogi. ¹⁹ Siu siseri ngaha go ware na sinobu dena Israel doluegi ran bulu mei eu lo Vusi Kamel. Me goin lei na tangaloi ligoligogi ngere vudolue vaga vesi avigi ngavulu geilime noi Tagaro vurogi me ngere tangaloi ligoligogi noi Asera ngere vudolue vaga vesi, ngere hi ram gani lo hinaga gai Jesebel."

Elaeja u qaragi na tangaloi ligoligogi nora Tagaro vurogi

²⁰ Siu Ehab mo hora na leo mo vano doluegi na Israel me ram lai bubugi na tangaloi ligoligogi lo Vusi Kamel. ²¹ I Elaeja u vano tomuegi na sinobu me mo veve vena, "?Nem labe lo livugei ladolado gairue vin dadari tagaha? Tareve i HUQE ngeie i Huqe Mauri, nen hurie; nge tareve i Tagaro ngeie a huqe mauri hogo, nen hurie." Nge sinobu rahe gesi dala tea. ²² Siu Elaeja mo veve lawera vena, "I neu tangaloi ligoligogi noi HUQE gategale hogosie nam tino, nge i Tagaro vurogi nona tangaloi ligoligogi vudolue vagavesi avigi ngavulu gailime. ²³ Gimiu nen lai na bulugi boegi gairue lawe gamai. Nen siregi nire ran vile wahe na nora gategale sibora, me nen siregi nire ran teve vurivurie me ram

taue talo gai nge rain mese tau na avi lune. I neu nain vei rarai na bulugi tuegi me nain teue lo gai nge nain mese tau na avi lune vage. ²⁴ Siu nein ware lo henai nomiu huqe, me neu nain ware lo henai HUQE noi Ebrahim, Aesak me Israel. A huqe nge vin duvi gena avi; ngeie a Huqe Mauri." Siu a sinobu doluegi ram veve vena, "Gom veve na havagi hi u garea." ²⁵ I Elaeja mo veve lawe na tangaloi ligoligogi noi Tagaro vurogi vena, "Nen lai na bulugi denie tuegi me nem vagararaie tomue, huri gimiu neu sao. Nein wareware lo henai nomiu huqe, nge nein mese vagao na avi." ²⁶ Siu ngere ram lai na bulugi hi u beteana lawera me ram vagararaie. Siu ngere ram wareware lo henai Tagaro vurogi, u tevuigi lolo robongi mo dadari lo matainaho mo tuvosa qatu. Ngere ram ngaragi, "O Tagaro gon duvi gamai!" Maraga hatie gaiduvigi, a tangaloi he duvi tea. Me ngere ram wetu dali na vonda hi ngere rau veie. ²⁷ Lo matainaho mo tu vosa qatu i Elaeja mo tiehire. Ngeie mo veve lawera vena, "Nen ngaragi siaga taligu! Hogo ngeie a huqe. Bataha ngeie mo ladolado lawuagi lolo domine, sige mo dige lategi, sige ngeie mo didige. Bataha ngeie mo maturu me ngeie vin maraga." ²⁸ Siu ngere ram ngarangaragi mo siaga vagevage me ngere ramo gigirire sibora gena buei vuro mena gaimenu, mo huri na nora doridori, mo dadari daire ram hale. ²⁹ Lo matainaho mo begi, me ngere ram vai na nora leo waregi sere siaga hi mo dadari lo taroi hure bonboni lolo revirevi. Maraga hate gaiduvigi, a tangaloi he duvi tea, a tangaloi he rongora tea. ³⁰ Siu Elaeja mo veve lawe na sinobu doluegi vena, "Nen vomai teu lombegu." Ngere ram vomai lobena, me ngeie mo vai huri na vondai hure bonboni noi HUQE, ngehi rau vei surisuri. ³¹ Elaeja mo wali na vatu hangavulu domwa gairue, hogo gategale mo tatarise mena babagi ngerehi rau hivo dein renetui Jakob, lawea hi a leo noi HUQE u vomai, mo veve vena, "A henamu vin vuragi Israel." ³² Ngeie mo bulu na vonda lo henai HUQE gena vatu ngere, me mo geli na walu dalie u lawua tatarise mena laqoloi vurugi wai ngavulu

gairue huri ve vin horo lolona. ³³ Ngeie mo tau tabe tabegi na gai lo vonda, mo teve vurivuri na bulugi me mo taure lo gai hi. Siu nge mo veve lawera vena, “Nen lingi na wai ta lolo bue vatu lalawoa gairue hogo ngadu hangavulu me nem dandae su lo hure bonboni hi, me ta lo gai.” ³⁴ Ngeie mo veve vena, “Nen vaie taligu,” me ngere ram vaie taligu. Ngeie mo veve vena, “Nen vaie vagatolu,” me ngere ram vaie vagatoligi. ³⁵ A wai hi mo hale mo hivo dali na vonda me vage mo horo lolo walu hi. ³⁶ Lo taroi hure bonboni hi, a tangaloi ligoligogi hi Elaeja mo labe me mo tataro vena, “O HUQE Mauri noi Ebrahim, Aesek mei Israel, siregi nie na matamwasara lolo rani bagataha hurive i nigo i Huqe Mauri lolo Israel me i neu a nomu tangaloi tabanagi, me nau vei na gineu doluegi lo nomu leohora. ³⁷ Go duvi eu, O HUQE, go duvi eu, huri tangaloi ngere ngaha rain iloe hurive nigo, O HUQE, i Huqe Mauri, me i nigo goin dori na domire vin tudori taligu.” ³⁸ Siu avi noi HUQE mo soi me mo gao na hure bonboni, a gai, a vatu mena tano, me mo sungu tantau na wai lolo walu hi. ³⁹ Tavohe sinobu doluegi ram lehi na gineu lehe, ramo soi suvine me ramo ngara ngaragi, “A HUQE ngeie i Huqe Mauri! A HUQE ngeie i Huqe Mauri!” ⁴⁰ Siu Elaeja mo veve vena, “Nen wiribibi na tangaloi ligoligogi noi Tagaro vurogi. Nen mese siregi nie gategale mo vano!” Ngere ram wiribibire, me Elaeja mo vaire ram laire mo hivo su lolo halai wai Kison me mo tai vaga matera taie.

HUQE mo hora na uhe

⁴¹ Me Elaeja mo veve lawe Ehab vena, “Go vano go gagani me gom inuinu, huri a roroi uhe lawua mo vomai.” ⁴² Siu Ehab mo vano vena gagani me mo inuinu, nge Elaeja mo galo ta lo ului Vusi Kamel, mo siolo su vine lo tano me mo tau na nagona lo mahoi qaune. ⁴³ Ngeie mo veve lawe na nona tangaloi tabanagi vena, “Go vano me gon leo suvohi lo tahi.” Me nge mo hage aulu me mo veve vena, “Hate gineu taie,” I Elaeja u veve vaga bitu move, “Go vano taligu.” ⁴⁴ Vaga bitugi a tangaloi tabanagi

mo bete na gaiduvigi vena, “A tailengi u biti mo mwere limei tangaloi mo maraga dena tahi.” Siu Elaeja mo veve vena, “Go vano go veve lawe Ehab vena, ‘Go tagaragi na bulemu jariot† me gon hivo vine vaiteu a uhe mo tugoro go.’” ⁴⁵ He rimbi tea, a mahava mo tavuigi mo maeto gena dondoi uhe, a langi mo maraga, a uhe mava mo vumai me i Ehab mo siregi mo toa su vano Jeserel. ⁴⁶ A huireana noi HUQE mo hivo lui Elaeja, me mo vintegi na luqana ta lolo wasine, me ngeie mo toa tomuegi Ehab su vano Jeserel.

19

Elaeja Mo Toa Mo Vano Horeb

¹ Siseri hi i Ehab u veve lawe Jesebel a gineu doluegi hi i Elaeja u veire me vage ngeie u ue vagamate na tangaloi ligoligogi doluegi hi noi Tagaro vurogi gena buei vuro. ² Siu Jesebel mo hora na nona gaihora lawe Elaeja vena na veve lawea vena, “Lo taro mwere ngaha mavugo, nam veve hogo lawego nain wehigo mwere hi gu wehi na nogu tangaloi ligoligogi, u garea hurive nongu huqe rain ue vagamate au tareve nain veie tae.” ³ I Elaeja mo matagu me mo toa huri na nona mwasoana. Tavohe ngeie mo vumai Berseba lolo Juda, mo tau na nona tangaloi tabanagi taie. ⁴ Siu ngeie gahea mo vano a rani dolue lo hala hi su lolo vanue vurogi. Ngeie mo vomai sulo vui gai biti, mo toga vuine lo vavagi me mo tataro hurive ngeie na mate. Ngeie mo veve vena, “Neu nau weli na gineu ngaha u tatarise, HUQE. Go lai vohogi na nogu mwasoana; I neu haveve nau garea mwerei reduvingu ngerehi rau mate beno.” ⁵ Siu mo eno suvine lo vavai gai hi mo maturu. Tasiserigi hi a gaihora noi HUQE mo singelie me mo veve vena, “Go maraga me go gagani.” ⁶ Ngeie mo kileu dali bulu, me kakarani lobei qatune a bereti u quiana lo ului dirigni mwamwavi, mena lahai wai. Ngeie mo gani bereti me mo inu wai siu mo eno suvine taligu. ⁷ A gaihora noi HUQE mo vumai taligu vagatuegi me mo singelie me mo veve vena, “Go maraga me go gagani,

† 18:44 18.44 A jariot a hosi mo revea a wiligi gairue. A tangaloi mo toa lune u siseri garagara.

huri a turegi u qaravu liu huri go.” ⁸ Siu ngeie mo maraga mo gani na bereti me mo inu na wai. Hinaga hi u veie mo huire, u lei na turegi rani ngavulu geivesi me bongi ngavulu geivesi me mo dadari Horeb, a vusi noi Huqe Mauri. ⁹ Taie hi ngeie mo soro ta lolo malanga me mo manga lolo bongi. Me a leo noi HUQE mo vumai lawea vena, “?Gom vai na havai talehe?” ¹⁰ Nge mo duvi mo veve vena, “O HUQE, Huqe Mauri Managi, neu nau romasi huri na Israel. Ngere rau siregi na nomu waratau siaga, rau vei surisuri na nomu vonda, me rau teu na nomu tangaloi ligoligogi sulo mateana gena buei vuro. I neu gategale hogosie nam tino, me siseri ngaha rave rain ue vagamate au vage.” ¹¹ A HUQE move, “Go vano varea me gom labe lo vusi lolo ute gogona noi HUQE, huri i HUQE mo gangarani mo dige utu.” Siu a langi lawua u huire mo heregi vurivuri na vusi hi lategi me a vatu ram tavisevise lo nagoi HUQE, nge a HUQE hateve nge lolo langi hi. Lo tagui langi hi a ruru, nge a HUQE hateve ngeie lolo ruru hi. ¹² Lo tagui ruru a avi mo vumai, nge a HUQE ngeie hatie lolona. Me lo tagui avi hi a dilo mo vomai rorongomo ngutu. ¹³ Tavohe Elaeja mo rongoe, ngeie mo reve na luqana goro na nagona me mo mwalue su varea me mo labe lo matai malanga. Siu a dilo mo veve lawea vena, “?Gom vai na havai talehe?” ¹⁴ Ngeie mo duvi mo veve vena, “O HUQE, Huqe Mauri Managi, neu nau romasi huri na Israel. Ngere rau siregi na nomu waratau siaga, rau vei surisuri na nomu vonda, me rau teu na nomu tangaloi ligoligogi sulo mateana gena buei vuro. I neu gategale hogosie namo tino, me siseri ngaha ngere rave rain ue vagamate au vage.” ¹⁵ A HUQE mo veve lawea vena, “Go tudori lo hala hi gu vumai lune, me goin vano sulo vanue vurogi Damaskas. Tavohe gom dadari taie, goin vurei Hasael na vuragi ratahigi goro Aram. ¹⁶ Taligu, goin vurei Jehu netui Nimsi na ratahigi goro Israel, me goin vurei Elisa netui Savat dena ute hi Ebol Mehola na vuragi na tangaloi ligoligogi lo tanomu. ¹⁷ Jehu vin teu ra hine hi sulo mateana ngere hi rain toa dena buei vuro noi Hasael, me Elisa vin teu ra hine hi rain

toa dena buei vuro noi Jehu. ¹⁸ Nge hatie huri nau wiri bimbire ngere teri vagabitu lolo Israel. Ngere qaure rahe sisiqueu tea lawe Tagaro vurogi me ngere a singora he sungunie tea.”

2 Ratahigi

12

¹ Lolo higao gaibitu hi noi Jehu, Joas mo voragi na ratahigi, siu ngeie u leogoro na Jerusalem higao ngavulu gaivesi. Retahine henana i Sibia; ngeie tau lo vanue renge hi Bereseba. ² Joas u vei na gineu rau garea lolo matai HUQE lolo higao ngerehi doluegi Jehoiada u haharae. ³ A ute gogona ngerehi ramo tataro taie, hateve rau lei vohogi nire; a sinobu ngerehi ramo hure bonboni me ramo bule na gineu buhoru taie mosigei. ⁴ Joas mo hora lawera tangaloi toretore noi HUQE vena, “Nen vile bumbugi na mane rau bete mwereve a bete bete lawe na tantano gogona noi Huqe, a mane rau vile huri valu velui tangaloi, a mane mo vumai dena tangaloi huri nora waratau me a mane mo vumai lo domiana garea su lawe na tantano gogona. ⁵ Nen siregi na tangaloi toretore doluegi ran lai mane dena tangaloi ngerehi ramo leogoro mane, me nen siregi nie na vai huri na havagi hi mo hamqea vena u esi lolo tantano gogona.” ⁶ Nge lo higao ngavulu gairue domwagi gaitolu noi Joas tavohe mo ratahigi a tangaloi toretore ngerehi hateve rau vei vurugegi na gineu ngerehi rau esi lo tantano gogona. ⁷ Maraga ratahigi Joas mo ware na tangaloi toretore hi Jehoiada mena tangaloi toretore ngerehi lalavasigi vage me mo huire vena, “Huri havai gimiu nehe vai huri na gineu ngerehi tea rau esi lolo tantano gogona? Nei mese lai mane taligu dena tangaloi ngerehi ramo leo goro mane.” ⁸ Tangaloi toretore ngerehi ramo daragi vena ngere rain he vile te mane dena sinobu me vage ngere rain he vai huri na tantano gogona lai tea gahera. ⁹ A tangaloi toretore hi Jehoiada u lei na gesi me mo ahi durue lolona me a roqoigogogi lune. Mo taue lo mwararai vonda gogona, lo matue tavohe gategale mo soro na tantano gogona noi Huqe. ¹⁰ Me tavohe ramo leo hurive a mane u vumai lawoa lolo gesi, a tangaloi revereve lo valei ratahigi me

a tangaloi tomtomuegi nora ngere ramo toretore romo vano, romo valu na mane hi rau teu ta lolo tantano gogona noi HUQE me romo taure ta lolo bagi. ¹¹ Tavohe romo hamqe na tovogi, romo bete na mane hi lawe na tangaloi hi rau teue vena vin leo goro na tambana lo tantano gogona hi. Romo volire ngerehi rau tambana lo tantano gogona noi Huqe tangaloi rau bulubulu vale mena tangaloi rau vutuvutu vale, ¹² A tangaloi tai vatu ngerehi. Ramo lai buli me ramo vagaminugi vatu huri vaihuri na tantano gogona noi HUQE, me ramo vai na bugui gineu lalavasigi vage huri na tantano gogona hi ramo vai hurie. ¹³ A mane u vumai lolo tantano gogona hateve rau voli gieu ngerehi rau veire lo vatu renige, a gineu ramo vai na wigi laiti lune, tantanoi wai huri ramo gaburegi, a tavue sige gineu lavasigi lo vatu meraga sige vatu renige huri na tantano gogona noi HUQE; ¹⁴ Ramo lai na mane hi huri ramo volire tangaloi tambana, me huri ramo voli na langoi vale tantano gogona noi HUQE. ¹⁵ Me hateve ramo leoleo lure hi ramo bete na mane vena rain volire tangaloi tabanagi, ba huri ngere ramo dori u garea vurugegi. ¹⁶ A mane betebete huri ramo sine Huqe me betebete huri doridori esi ngerehi hateve ramo soro lolo tantano gogona noi HUQE; ngerehi a nora tangaloi toretore. ¹⁷ Lolo taro hi, Hasael mo ratahigi Aram mo hage aulu me mo qalo meire Kat siu u qaragi nie. Me mo tudori vano mo wehire Jerusalem. ¹⁸ Nge i Joas ratahigi tau Juda u lei doluegi na gineu ngerehi rau tabutebu retamara Jehosabat, Jehoram me i Ahasia, ratahigi tu Juda, me a betebete hi ngeie sibona u betera me a vatu meraga doluegi rau haqera lolo tantanoi mane lo tantano gogona noi HUQE me lolo vale lawoa noi ratahigi, me mo horara lawe Hasael ratahigi tau Aram, siu ngeie mo rovo dena Jerusalem. ¹⁹ Huri na gineu ngere lavasigi rau veiana lolo taro noi Joas, me a gineu doluegi hi u vei, hateve rau uliana lolo bugu huri valu hurire ratahigi tau Juda? ²⁰ Nona tangaloi ramo qalo me ramo ue vagamatea rorongogi nie tahinge Bet Malo, lo turegi mo hivo lo Sila. ²¹ A

tangaloi tabanagi ngerehi rau wehie. i Josabat netui Simeat me i Jehosabat netui Soma. Ngeie u mate rau tulegi nie mei retamana lolo vanue renge noi Devet. Me i Amasia netune mo lai na tanona mwere na ratahigi.

17

Ratahigi Vagasigi Tau Israel

¹ Lolo higao hangavulu domwa gairue noi Ehas ratahigi tau Juda, Hosea i netui Ela mo vuragi na ratahigi tau Israel lolo vanue renge Samaria, me u ratahigi gorora higao gaisiwo. ² Nge u galegale asi lo nagoi HUQE, ngeie hateve u esi lawuagi mwere na ratahigi ta Israel ngere tomue. ³ Salmanesa ratahigi tau Asaria u hamai vena qalo mei Hosea, nge i Hosea mo siregi nie sibona mo vano lo limei ratahigi ngehinge, me vataha higao ratahigi tau Israel mo tuli nona vatu homu mo vano lawe ratahigi tau Asaria. ⁴⁻⁶ I ratahigi tau Israel mo hora na tangaloi mo vano lobei ratahigi So tau Ijib hurive na buluie, me i ratahigi Hosea na mese tuli nona vatu homu mwerehi u tuli tomue. I ratahigi tau Asaria tavohe mo ilo na gineu ngaha mo hamai mo qaragi na vanue Israel, me ram tehi vohivohi Samaria me ram tugoroe higao gaitolu. Lolo higao gaisiwogi noi Hosea, a ratahigi tau Asaria u qaragi na vanue renge Samaria. Siu ratahigi tau Asaria mo wiribibi ratahigi Hosea me mo taue lo garovauveu. Me i ratahigi tau Asaria mo hora vohogi nire tau Israel vano Asaria. U teure ram toga lolo vanue Hala, me lolo vanue Gosan lobei Wai meuri Habo, me lolo vanue renge ngerehi tau Mede.

Ngere Tau Israel Rau Mwelue Dena Tanora huri Na Nora Galegale Asi

⁷ HUQE mo vai na gineu doluegi mwere ngaha huri ngere tau Israel rau galegale asi lo nagoi nora HUQE Mauri. U lei vohogi nire den limei ratahigi Vero lo vanue Ijib. Rau ladomavagi nire huqe wagineu, ⁸ me ram huri na doridori nora taureure i HUQE u gondo vohogi lo nagora. Ngere tau Israel ram huri na huhuiana hi nora ratahigi rau huhuire ginie. ⁹ Ngere tau Israel ram besegoro na bugure deni nora HUQE Mauri, a gineu ngerehi rahi vovohoi

tea lo nagona. Mo tavugi lolo togagi venue mo vano mo dadari lolo vanue renge ngere sibora rau tabe na ute gogona lolo nora togagi vanue doluegi. ¹⁰ Ram tabe na vatu sao noi Tagaro vurogi ngerehi me beru sao noi Asera vataha na ului vusi me lo vavai gai lalawua. ¹¹ Lo ute gogona doluegi ram hure na bulu buhoru, ram huri na huhuiana nora taureure tomue ngehi HUQE u livu vohogi denire beno. Ram vai na gineu esi ngere hi mo vai na HUQE mo lolo gagasi ginire. ¹² Ram huduhudu lawe na huqe vurogi ngerehi, nge i HUQE u veve vena, “Nen mese vai na gineu ngaha.” ¹³ I HUQE mo veve siagagi lawera tau Israel me Juda duruhi re nona tangaloi ligoligogi vena, “Nen siregi na nomiu doridori esi. Nen hango bimbi na nongu leohora mena nongu leo tamwata, vin huri na huhuiana nau betea lawe retubumiu ve rain hango bimbire, me nau sere lue lawe gimiu duruhi na nongu tangaloi leo ligoligogi.” ¹⁴ Nge ngere tau Israel me Juda rai rorontagi tea me a qature rau siaga mwerei tamara, ngere rai ladhogo tea lo nora HUQE Mauri. ¹⁵ Ram rahagi na nona leo tamwata mena nona waratau siaga nge u vei mei retamara mena leo raga hui u bete lawera. Ram huri na huqe vurogi me ngere sibora vage ram voragi na gineu vurogi. Ngere ram lai na doridori tangaloi dalire hate huri i HUQE u veve lawera vena, “Nen mese vai mwere ngere ram vai,” nge ngere ram vai na gineu a HUQE u gato gorora ve rain mese vaie. ¹⁶ Ngere ram siregi na leohora noi nora HUQE Mauri me ram vai na nora nunui huqe vurogi gairue mwere na natui bulugi, me berui Asera. Ram huduhudu lawe na visiu me gineu doluegi lolo mahava me ram huduhudu lawei Tagaro vurogi. ¹⁷ Ram hure reneture mwera mena vavine voragi na hure bonboni lolo avi. Ngere ram hango mataduru, uviuvi me ram sogagi nire sibora me ram vai gineu esi lo nagoi HUQE, mo vaie mo mero lawagi. ¹⁸ Siu i HUQE mo merogi nire tau Israel me mo lai vohogi nire doluegi den nagona. Hogosie babagi lui Juda ram toga, ¹⁹ me Juda vage he hango bimbi na leohora tea noi nora HUQE Mauri. Ram huri na

doridori wagineu nora tau Israel ram bei huhuire ginie. ²⁰ Siu i HUQE mo rahagi nire sinobu doluegi tau Israel; nge mo arahire me mo siregi nire ram vano lo limara nora tavalui vuro vava mo gondo vohogi nire den nagona. ²¹ Tavohe mo heve vohogi na Israel dena babagi lui ratahigi Devet, ngere ram tau Jerobom i netui Nebat mo ratahigi nora. Me Jerobom mo vaire Israel ram soi rahe huri na HUQE tea nge mo vaire ram galegale asi u liu. ²² Ngere tau Israel ram dige lo turegi asiana noi Jerobom me rahi tudori tea denire, ²³ mo dadari i HUQE mo livusire dena nagona, mwere u veve tau duruhi na nona tangaloi tabanagi ngere tangaloi ligoligogi. Siu ngere Asaria ram lai na sinobu tau Israel dena tanora sibora. Me ram toga tahi Asaria mo dadari bagataha.

24

Ratahigi Jehoiakim Tau Juda

¹ Lo tarogi Jehoiakim mo ratahigi goro na vanue Juda, Nebukadnesa a ratahigi tau Babilon mo vumai Juda me na nona tangaloi vuro, mo tau na ratahigi Jehoiakim mo huri na nona tarani higao gaitolu. Nge lo tagui higao gaitolu Jehoiakim he huri na tarani noi Nebukadnesa tea. ² I HUQE mo hora na tangaloi ngere tau Kaldea, ngere tau Aram, ngere tau Moab, me ngere tau Aman ram vumai ram vai na vuro mei Jehoiakim. Mo hora ra vena ran vai vohogi na vanue Juda, mwerehi a leo noi HUQE u toregiana denire nona tangaloi ligoligogi. ³ Hogo, a gineu ngere ngaha mo vai mo huri na leo noi HUQE, vena lai vohogi nire den nagona huri na galegale asi noi ratahigi Manase mena gineu doluegi u veire, ⁴ lo ulugi vage nge u ue vagamatera tangaloi rahe vai na gineu esi tea. Huri nge u vaga horongi na vanue renge Jerusalem gena dai tangaloi vovohoi sao, me i HUQE he tarani tea ve vin ladolado goro na bugune. ⁵ Me a gineu lavasigi vage ratahigi Jehoiakim u veire, tangaloi u uli na valuhuri na mwasoana nora ratahigi tau Juda. ⁶ Jehoiakim mo mate mo eno mei retubune. Me Jehoiain netune mo voragi na ratahigi sesei tamana. ⁷ A ratahigi tau Ijib mena nona tangaloi vuro rahi mwelue

tea taligu den tanora ve ra vai na vuro, ba ratahigi tau Babilon u lei vohogi na vanue hi dena limei ratahigi tau Ijib beno. Mo tavuigi lo halai wai Ijib mo dadari lo Wai Meuri Iveretis.

Ratahigi Jehoiain Tau Juda

⁸ Tavohe Jehoiain mo vuragi na ratahigi ta Juda higao hangavulu domwa gaiwelu. U ratahigi vule gaitolu lolo vanue renge Jerusalem. Henai retahine Nehusta, netune vavine Elnatan; ngeie tau Jerusalem. ⁹ Ratahigi hi u galegale asi lo nagoi HUQE, mo huri na doridori esi noi tamana. ¹⁰ Lo taro hi tangaloi vuro noi Nebokadnesa ratahigi tau Babilon, ram tugoro ra dali na arai Jerusalem. Tangaloi ram toga lolona, ¹¹ me ratahigi Nebukadnesa sibona u hamai lo vanue renge Jerusalem tavohe nona tangaloi vuro ram labe rarai vuro dalie. ¹² Jehoiain ratahigi ta Juda, i retahine, nona tangaloi tabanagi, nona tomtomuegi, me nona mui tangaloi lo valena, ram siregi nire lawea. Lo higao gaiwelugi lo tanoi leogoro noi ratahigi tau Babilon, mo lai Jehoiain mo taue lolo garovauveu. ¹³ Mwere i HUQE u veve tau, Nebukadnesa mo lai vohogi na gineu gagarea rau eno lolo valei HUQE me dena valei ratahigi, me mo wali vohogi na gineu rau veire lo vatu homu. Ratahigi Solomon tau Israel u veire huri na vale gogona noi HUQE. ¹⁴ Me u weli vohogi na tangaloi doluegi ta Jerusalem: tomtomuegi doluegi me tangaloi huire mena tangaloi hibehibe gineu lo gai mena aean, a tovogi u teri vaga hangavulu. Hogosie mahoi tangaloi ngere saugi vohogi ram toga lolo vanue. ¹⁵ Nebukadnesa u lei Jehoiain su vano Babilon. U lei ratahigi Jehoiain mei retahine, me retubui lo valena, me nona mui tangaloi lo valena, me ngere tomtomuei tangaloi lolo vanue Juda. Nebukadnesa mo laire dena vanue renge Jerusalem tavano Babilon. ¹⁶ A ratahigi ta Babilon mo wali vohogi na tangaloi huire teri vaga bitu, me ngere teri vagategale hi ram hibehibe lo gai mena aean, rau huire vena rai qalo. Nebukadnesa mo laire tavano Babilon. ¹⁷ Nebukadnesa mo tau Matania, i tagaruei Jehoiain, mo vuragi na ratahigi lo tanona

me mo sesei na henana Matania mo voragi Sedekia.

Ratahigi Sedekia Tau Juda

¹⁸ Sedekia higaona ngavulu gairue domwa gategale mo vuragi na ratahigi, me u ratahigi lolo vanue renge Jerusalem huri na higao hangavulu domwa gategale. Retahine henana Hamutal netui Jeremae; ngeie tau Libna. ¹⁹ Nge i Sedekia u galegale asi lo nagoi HUQE, mwere i Jehoiakim. ²⁰ Me huri HUQE mo mero lawagi mo vai na gineu ngere ngaha doluegi lawe na vanue renge Jerusalem mena vanue Juda. Nge i Sedekia he huri na tarani noi ratahigi tau Babilon tea.

25

Ratahigi Tau Babilon Mo Saugi na Jerusalem

¹ Siu lolo higao gaisiwogi tavohe Sedekia mo ratahigi, lo rani hangavulugi lo vule hangavulugi, Nebukadnesa ratahigi tau Babilon mo vano suvohi na Jerusalem mena nona tangaloi vuro doluegi. U toga tavala aravatu varea me ram tabe na ara tuegi vage gena langoi vuro mo dali na aravatu. ² Siu rau tugoro na vanue renge u eno mwere ngehi u dadari higao hangavulu domwa gategale noi ratahigi Sedekia. ³ Lo rani gaisiwogi lo vule gaivesigi, a maro mo wehi na vanue renge lawuagi siu hate hinaga gai tangaloi ve ran gani. ⁴ Siu a tangaloi vuro tau Babilon ram geli turu na aravatu, me i ratahigi Sedekia mena buri tangaloi vuro doluegi rau toa vohogi lolo bongi turu na matai aravatu lo livugei qetuqetu gairue kakarani lo talui ratahigi, hate huri ngere ta Babilon ram dali na vanue renge. Ram toa mo hivo huri na ute tavola vuine. ⁵ Nge ngere tangaloi vuro tau Babilon ram livusi ratahigi, vanovano ram wiribibie lolo tavola lawua Jerigo. Nona tangaloi vuro ram toa denie ram mawahewahe. ⁶ Me ram wiribibie ram taue lawe ratahigi tau Babilon lo vanue renge Ribla, me taie hi ratahigi Nebukadnesa mo vevegi nie. ⁷ Ram ue vagamate renetui ratahigi Sedekia lo nagona. Siu lo tagugi ram lai vohogi na matana, me ram vauhi bimbie

gena seni meraga ram laie mo vano Babilon. ⁸ Lo rani gaibitugi lo vule gailimegi, lolo higao hangavulu domwa gaisiwogi noi Nebukadnesa ratahigi tau Babilon, Nebusaradan a tomtomuei matagoro, ngeie a tangaloi tabanagi noi ratahigi tau Babilon, mo vomai Jerusalem. ⁹ Mo bule na valei noi HUQE, valei ratahigi, me valera nona muei tangaloi mena vale doluegi Jerusalem. ¹⁰ A buri tangaloi vuro doluegi tau Babilon lo vavai tomtomuei matagoro, ram dare na aravatu mo dali na vanue renge Jerusalem. ¹¹ Nebusaradan tomtomuei matagoro mo wiribibi na sinobu doluegi ram toga tau lo vanue renge, meire hi rau vano ram bulu meire hi tau Babilon lo taroi vuro, me a sinobu vage, ngeie u leire doluegi tavano Babilon.

Esra

I Ratahigi Saeras Mo Buluire ngere tau Juda

¹ Lo higao tomuegi i Saeras mo ratahigi goro na vanue Besia, me huri ve a gineu na woro mwerehi a leo noi HUQE i Jeremae u toregi nie, i HUQE u gilugi na domi Saeras ratahigi tau Besia mo reve na leo mo horae. Me mo vano vataha na ute ngeie mo leogoro vena, ² “Nge lehe a havai i Saeras ratahigi tau Besia u veve: I HUQE, i Huqe Mauri lolo taetae, u bete na tanoi leogoro doluegi lolo ure laweau, siu mo tau eu huri ve nain vutu na valena lolo Jerusalem lolo Juda. ³ Hine mei gimiu dena nona tangaloi (A nona Huqe Mauri nge meie!) me ngeie na hage Jerusalem lolo Juda na tabe na valei HUQE. Ngeie a Huqe Mauri noi Israel mo toga lolo Jerusalem. ⁴ Me lolo hava ute hi a tangaloi ram toga mwaso siserigi lehe, nora tangaloi doluegi hi ram toga gangarani meire rai buluie huri na turegine mo vano Jerusalem gena: vatu renige mena vatu homu, gena vivilangogi doluegi, mena kankarue, me gena hogohogo ngerehi vin veiana gena loloi domire, huri na valei Huqe Mauri lolo Jerusalem.”

⁵ Siu ngere qatui havahava lui Juda, me i Benseman, me ngere mama mena Livaet, doluegi hi i Huqe Mauri u gilugilo domire, rau rarai hurive rain hage rain vutu huri na valei HUQE lolo Jerusalem. ⁶ Nora tangaloi doluegi hi ram toga gangarani meire rau buluire gena vatu renige mena vatu homu, gena vivilangogi doluegi, mena kankarue, gena nora betebete gagarea, buluigi vage, a nora hogohogo ngerehi vin veiana gena loloi domire. ⁷ Vage, i ratahigi Saeras mo roa na vivilagogi lawera, hi i Nebokadnesa u weli vohoginire dena valei HUQElolo Jerusalem mo taure lolo valei nona huqe vurogi doluegi. ⁸ Saeras ratahigi tau Besia mo betera lawe Mitredat a gaileogoroi vatu homu, mo valure me mo betera lawe Sesbasar a tangaloi lawua tau Juda. ⁹ A tovoi gineu ngerehi ngere: a disi vatu homu ngavulu gaitolu,

disi vatu renige teri vagategale, bue biti ngavulu gairue domwa gaisiwo, ¹⁰ laha vatu homu ngavulu gaitolu, laha vatu renige vudolue vagavesi avigi hangavulu. Vaigineu lalavasigi vage u teri. ¹¹ A vai gineu doluegi rau veiana gena vatu homu me vatu renige teri vaga lime, vudolue vagavesi. I Sesbasar u leire mena tangaloi ram vumai dena Babilon ram mule taligu vano Jerusalem.

Ahi

1

- ¹ Gareana lawe na tangaloi nge hilogo hi dige tea lo tovotovo nora tangaloi esi, me he labe tea lo nora turegi rau esi, siu he toga tea lo herera tangaloi vaivei lolohaga Huqe.
- ² Nge mo havusie gena leo noi HUQE me mo ladolado lolo nona tamwata vataha na rani me lolo bongi.
- ³ Nge mwere na gai ram rivuana lo mwararai matamata nge hilogo lo tarona mo mwasigi a raune rain soi tea, me nge mo maraga lo gineu doluegi nge mo vaire.
- ⁴ Hate mwere na tangaloi esi mwere na bembei tovu ngere hilogo a langi mo heregi vohoginire.
- ⁵ Siu i Huqe vin veveginire tangaloi esi rain vurogi me vin vile wahera tangaloi galegale asi dena bubugiana nora tangaloi vovohoi.
- ⁶ Huri HUQE u ilo na turegire tangaloi vovohoi, nge a tangaloi esi mo huri na turegi mateana.

2

- ¹ ?Huri havagi a vanue dolue ram lalangogi huri vena ra vai gineu esi?
?Huri havagi tangaloi a nora lalangogi mo toa vurogi?
- ² Ratahigi tau lo ure ram labe ram rarai ve ra qalo mei HUQE.
Ngere ram vile bubugi ram tovotovo asi vovoi HUQE mena na nona tangaloi vagatai.
- ³ Ngere ram veve vena, "Ginde da lai vohogi na garovauveu me da tuli vohogi na garo ngere denire."
- ⁴ Nge mo toga lolo taetae mo mana, me i Huqe mo vaivei lolohaga meire.
- ⁵ Siu nge mo veve vohoginire me na nona loloasi,

mena nona lolobute mo vaire ram matagu.

- ⁶ Siu nau teu na Nongu ratahigi me lui Saeon a Nongu vusi gogona.
- ⁷ Ratahigi move, "Neu nain toregi na leo noi HUQE.
Nge mo veve laweau move,
'Nigo i netungu mwere!
Bagataha nam voragi tamamu.
- ⁸ Tareve goin hui deni eu, me neu nain bete lawego a nomu vanue, mena nom sinobu vin dadari lo duvin ureure.
- ⁹ Goin vei vurivurire, gena ruqi aean me goin momogagi nire mwere na sosovene tano.'"
- ¹⁰ Siu i gimiu ratahigi nein iloe.
Nein leohuri, gimiu tangaloi leogoro talo ure.
- ¹¹ Go tabana nona HUQE mena londo mava, rongarea mena matagute.
- ¹² Go lai tabe tabegi na maresu mwera vaiteu me mero mo vai asisigi nigo huri mo mero u siseri.
Gareana lawera hi ramo betubetu lune.

6

- Tomtomuei Ahi. Mena bue gerigeri mena bue gerigeri garo gai welu. Ahi noi Devet.
- ¹ HUQE lolo nomu lolobute go mese veve vohogi eu sige
lolo nom meroana go mese haharau.
- ² HUQE go haharagi na gareana lawe au huri neu nam wiriwiri,
HUQE go vaga vagamwasoi eu huri a hui gu ram rurururu.
- ³ Me neu gaheau, nam romasi liu.
?Nge nigo HUQE goin bului eu tagaha?
- ⁴ HUQE gon tudori gon bului eu.
Me lo nom hahagavi vagitue gon vaga vagamwasoi eu.
- ⁵ Huri lolo mateana a tangaloi vin lado bibigo tea.
?Me hine lolo qaru vin ware hagegi nigo?
- ⁶ Neu nam wiriwiri gena nongu ngarana; Mena nongu tinengi nam vaga bibilugi na heregu

mena qanagu lolo bongi gena nongu tingeni.

⁷ Matakū mo dodo gena romasi,
Me a matagu mo asi gena nongu tavu-
lui vuro.

⁸ Nen vano den eu gimiu doluegi nem vai
gineu rau esi vohogi,
huri HUQE mo rongo na nongu
ngarana.

⁹ A HUQE nge u rongo na nongu ngarana
huri na hahagavi,
siu i HUQE vin duvi na nongu tataro.

¹⁰ Nongu tavalui vuro doluegi rain matagu
lawuagi,
me rain maemae rain toa dori siseri
deni eu siu rain maemae.

23

Ahi noi Devet.

¹ A HUQE nge a nongu leo goro garea,
neu nain he mahogi tea.

² Mo vai eu nam eno lolo ute lombu,
me mo tomuegi eu lo mwararai wai
matamata.

³ Mo vurugegi na nongu mwasoana,
me mo tomuegi eu sulo turegi vovo-
hoiana huri na henana.

⁴ Hate huri nain dige turu na dodo,
a waluwelui asiana nain matagu tea
gena gineu esi,
huri nigo mei eu;
a nom ruqi mena gaitigo ngere a gai
turegu.

⁵ Gom rarai na hinaga
lo nagoi nongu tavului vuro,
gom lai gogogi eu
me a nongu laha mo horo mwalin-
glingi.

⁶ A hogo liu, a nom gareana me nom
vaigarea vin huri eu vataha
na rani nongu mwasoana
me neu nain toga lolo valei HUQE
vagituei.

30

Ahi noi Devet huri na vai gogonagi na Sara
Gogona.

¹ Nain tabe hagegi nigo gena roroa, HUQE,
huri gu ragasi eu dena walu,
me gohi mesingegi tea ve nongu
tavalui vuro ve rain rongarea gieu.

² Nongu HUQE Mauri,
nam warego huri na buluiana,
siu nigo gu vagamwasoi eu.

³ HUQE, gu ragasi eu dena qarui mateana.
Gu dedegi na nongu mwasoana, hi
hivo tea lolo walu.

⁴ Gimiu nona tangaloi gogona nein galo-
hagi na HUQE,
me nein bete na harigiana lawe na
henana u gogona.

⁵ Huri a nona meroana mo eno mahogi biti,
nge a nona leogareagi nigo mo eno
tuqaravu,
tangiana vin eno lai bongi gategale,
nge lolo robongi a rongarea.

⁶ Tavohe nongu tutugoro mo eno, nam
veve vena,
“Neu nain he gilū tea.”

⁷ O HUQE, tavohe gom leogareagi eu
gom vai na vusigu mo labe siaga;
nge tavohe gom hiligi na nagomu
nau ruru gena matagute.

⁸ O HUQE, neu nau warego;
Lawego Huqe, neu nau ngara huri na
hahagavi.

⁹ ?Hava lalaie nge talehe tare vena neu nau
mate?

?Neu nam soi silolo walu siu?

?A qie vin galohagi nigo?

?I nge vin toregi na nom garohuri?

¹⁰ O HUQE, go rongo au me go hagavi eu,
me O HUQE, go vuragi na buluigu.

¹¹ Nigo gu dori na nongu tangiana silo
hawana.
Nigo gu lei vohogi na luqegu a luqe asi
siu gom luqegi eu gena hahavusiana.

¹² Huri ve a lologu na huri ehi lawego,
siu neu na mese toga maunegi.

Nongu HUQE Mauri,
neu nain ware hagegi nigo tavagi tuei.

51

A ahi noi Devet. A tomtomuei buegerigeri.
I tangaloi leo ligoligogi Natan, u vumai
lobena, lo tagugi i Devet u vei na doridori
esi mei Batsiba.

¹ Huqe Mauri go hagavi eu na huri na
nomu vaigarea lawua
huri na nongu doridori esi.

- Lo nomu hahagavi gon lai vohogi
na nongu asiana.
- ² Gon solo vohogi na nongu asiana doluegi,
me go vagahagi eu dena na bugungu
doluegi.
- ³ Ba huri nau ilo na nongu doridori esi mei
eu,
siu a bugungu mo eno mei eu vataha
na tarogi.
- ⁴ Siu nigo hogosie nau vagasile vovohigo
me nau vei na gineu esi lolo matamu.
Tavohe gom lanqa, u vovohoi,
me tavohe gom vevegi na tangaloi u
vovohoi.
- ⁵ A hogo nau vora lolo asiana siu neu
a nongu galegale asi lungu tavohe i
retahigu mo tinogi eu
- ⁶ Gu tarave na hogo lolo loloi tangaloi,
me gu huhui eu gena lolorani lolo bu-
loi dimwangogu.
- ⁷ Vagahagi eu gena digugu* me neu nain
mwasara,
solo vohogi na nongu asiana me neu
nain mevute vin liu na vire hi a wa-
gahiata.
- ⁸ Vai eu na rongarea me na havuhevu.
Siregi na hui gu momogagi nire ra
havuhevu.
- ⁹ Vunigi na nagomu dena nongu asiana
me go hara vohogi na nongu doridori
esi doluegi.
- ¹⁰ O Huqe Mauri, go vai na lolo lolongu, a
dimwango mwasara,
me go vai na tanumwe garaqa huire
lolo lolongu.
- ¹¹ Mese tuli vohogi eu denigo,
me go mese lai vohogi na nom
Tanumwe Gogona deni eu.
- ¹² Gon bete muleagi lawe au a hahavusi na
nom vaga mwasoana,
me gon bete na nom tanumwei
tabetabe na gaiture au.
- ¹³ Siu neu nain huhui na tangaloi esi kena
nom leo
me ngere rain tudori su lobemu.
- ¹⁴ O Huqe Mauri, Huqe Mauri nigo nongu
vagamwasoi,

- go vagamwasoi eu dena dai,
siu neu nain huri na ahi hahavusiana
huri na nomu vovohoiana.
- ¹⁵ Huqe, go tagahi na singogu
siu a wawagu vin ware hagegi na
henamu.
- ¹⁶ Huri nigo gom rahagi na bulengu
kankarue nam hogohogo lawego,
siu nigo goin hevuhevu tea lo nongu
hure bonboni.
- ¹⁷ A hogohogo, O Huqe Mauri, a
tanumwegi u mevurivuri
me a dimwangona mo hahagavi.
O Huqe Mauri, go mese tudori denie.
- ¹⁸ Go vai na gineu garea lawe na Saeon;
mwerehi gom taranie.
Go hagovi na qetuqetu goro na
Jerusalem.
- ¹⁹ Siu a hogohogo rau vovohoi,
a hure bonboni bulugi dodoluegi vin
veigo goin hevuhevu,
me a bulugi boegi doluegi rain hure-
ana lo nom vonda gogona.

100

- A ahi na veve garea.
- ¹ Galohagi na HUQE, mena hahavusiana,
dali na ure.
- ² Galohagi na HUQE, mena hahavusiana;
nein vumai lo nagona mena ahi ha-
havusiana.
- ³ Nei ilo huri ve i HUQE, nge i Huqe Mauri;
nge u vei ginde
me ginde a nona,
ginde nona tangaloi
me a nona buri sibsib nge vin leohuri
ginde lo tanona.
- ⁴ Ahu turu na nona matai ara mena veve
garea,
me nen ware roroagi nie lolo sarana.
Nen garea hurie
me nen vaga roroagi na henana.
- ⁵ Huri a HUQE, nge u garea lawuagi
me a nona vaigarea vin eno randu,
a nona garohuri vin eno duruhi
na babagi doluegi vin tuei.

* **51:7** 51.7 Hisob a rivurivu dam vuie lolo dai. Mo tuliana lo gineu sige tangaloi, mo gogonagi nire me mo solo vohogi bugure.

Gaidumu

5

Mese Vaivei Esi Mena Vavine

¹ Netungu mwera go rorontagi na nogu lolorani me gon ronghuri na nogu leoi gaidumu. ² Huri nigo gon leohuri na dorimu me a singomu vin wiribibi na iloilo. ³ Huri a singoi vavine, gaihora i tangaloi dolue u lulumu mwere na tovu me a nona leo u minu dena vurei. ⁴ Nge lo tagugi a vavine u gogona mwere na ngoli sala u magegeni mwere na buei vuro hogogi gairue. ⁵ Nge vin tomuegi nigo talo ingwei mateana me nge mo dige lo turegi mateana. ⁶ Nge u geluvegi na turegi mwasoana siu, nge a turegine rau tatagi he iloe tea ve u beragi dena turegi vovohoi.

⁷ Siu renetugu mwera, siserigi ngaha nein rorontagi eu; nein mese beragi nge nen lado bibi na nogu leo. ⁸ Nei huri na turegi vagahao dena vavine ngehi, nei mese vano gangarani lobei matai turegi valena. ⁹ Tarave goin vei mwere ngaha, vatevai gom bete na nom huireana lawe na tangaloi wagineu me nom mwasoana lawe na tangaloi esi. ¹⁰ Vatevai a tangaloi wagineu ram lai vohogi na nom hagogineu me ram ratahigi lo valera lo nom gagarasi. ¹¹ Tavohe gom sesea goi eno lo heremu gom rave, betumu vin soi a huimu vin eno vurogi. ¹² ?Goi tugutugu, huri havai nau leo masi vena ran tau vovohoigi eu? Siu goi veve, “?Huri havai nam rao ve tangaloi na vovohoigi eu? ¹³ Tuei nai ronghuri na nogu huhui tea, na he taran tea tamwere vena rongohurire. ¹⁴ Me siserigi ngaha, nai hili lai tea huri a sinobu rau iloau beno, siu mo vaieu nam maemae lawuagi lo nagoi sinobu.”

¹⁵ Go inu na wai dena nom tungu sibomu, a wai meuri mo hale dena lolo nom tungu. ¹⁶ Tareve a vavine dolue vin bamba netumu varea, a roromu mena henamu vinhe garea tea. ¹⁷ Siu, he garea tea huri ve goi teu na maresu sao lo turegi, nge go tau na maresu na sao lo valemu sibomu, huri rain gogo gorogo me rain bului go.

¹⁸ Nomu bubugiana mei gaihoramumu na ro-roa, me vataha tarogi goin hevuhevu huri gom bulu meie lolo mwalagelo. ¹⁹ Ngeie a memu tovu lulumu mwere na bebe mo vai-huri na waigarea u rerega; nona vaigarea vin vei gareagi nigo vin tuei me a domine vin veuhi bibigo tuqaravu. ²⁰ Netungu mwera, go mese lenga hurie dolue, siu go mese lado ve a vavine wagineu u garea liu deni gaihoramumu.

²¹ A HUQE mo leo bibi vataha na gineu gom vaie, me mo mata bibigo lo turegi doluegi gom dige lune. ²² Tavohe a tangaloi mo galegaleasi, nge u mwerehi mo siegi na vune mo vidie sibona. ²³ Nge vin mate huri na nona domi wiriwiri, me a nona lengana me doridori esi doluegi vin leie talolo dalona.

16

Lalangai Gaidumu

¹ Tangaloi mo domigi na havai vin vei laie, nge i HUQE hogosie vin vevea huri ve u garea sige hatie.

² Bagataha tangaloi mo lado ve mo vai na gineu doluegi rau vovohoi, nge i HUQE vin dumure ve rau vovohoi sige hatie.

³ Go bete lawe na HUQE hava gineu gom vaire, a nom tabana rai maraga vin garea.

⁴ I HUQE u teu na gineu doluegi mo huri na nona lengagi sibona, siu a tangaloi esi a nona rani vagasigi i HUQE u veie mo vai asisigi nie sibona.

⁵ I HUQE u leo masi na garigeri. Nge vin siregi nire tea, nge vin arahire.

⁶ Gena vaigarea, a garohuri i HUQE mo lado vohogi na asiana. Gena matagute lui HUQE a tangaloi mo begi dena gineu esi.

⁷ Tavohe a doridori nona tangaloi mo vai HUQE mo hahavusi, nge mo vai na nona tavalui vuro ram toga meie lo tamwata.

⁸ Biti nge u garea mena vovohoiana, denie hi mo laie u lawua, mena matahala hi he vovohoi tea.

⁹ A tangaloi mo domigi na turegine, nge i HUQE mo tomuegi na taigerune.

Asaea

8

HUQE mo gato mei Tangaloi ligoligogi Asaea

¹¹ I HUQE nge mo veve laweau, mwere hi a limana huire mo eno lungu, goi mese huri na turegi tangaloi tau Juda. Mo veve vena,

¹² “Mese bulu mena tangaloi nora lalan-gogi rau esi
mwere hi a tangaloi ram ladolado he huri na tamwata tea,
siu mese matagu gina havagi hi a tangaloi ram matagu ginie,
me go mese matagu.

¹³ Nge i HUQE Managi nge u vuivuire, me nein ladomava ginie,
ngeie gategale hogosie nein tabea,
ngeie gategale hogosie nein matagu ginie.

¹⁴ Ngeie vin vuragi na ute gogona tanoi hilihili;
nge Israel mei Juda
ngeie vin voragi vatu ngehi vin vei na tangaloi ram taturegi me
a vatu ngehi vin veire rain soi.
Me lawera tangaloi tau Jerusalem
ngeie vin vindire rain dule lo vune.

¹⁵ Sao denire rain taturegi,
ngere rain soi rain mevurivuri,
ngere rain dule lo vune me vin wiribibire.”

¹⁶ Wesi bimbi na leogarea noi Huqe, bulu bimbi na huhuiana noi Huqe Mauri lawe na nongu rorong taigi.

¹⁷ Nain toga rarai na HUQE,
ngehi u hiligi na nagona dena valei Jakob.

Me nain toga raraie gena nongu ladohogo.

¹⁸ Ngelehe neu
mena maresu ngehi HUQE u betera laweau.

Ginde a gigilegi mena nunui gineu tau lolo Israel,
dein HUQE Managi,
ngehi mo toga rorong lo Vusi Saeon.

¹⁹ Tavohe ngere rain veve lawe gimiu gon hui dena tangaloi uviuvi, me ngere hi ram ngutugi nora huihui. ?Nge huri ve a tangaloi rain hui telai dena nora Huqe Mauri? ?Huri havai ram hui dena tangaloi mate lo taraniana nora ram mwaso?
²⁰ Gon hui Huqe huri na huhuiana mena nona leogarea mo waregi sere huri na veveraga. Tareve hine tea vin he toretore tea vena huri na leo ngaha, hate nora leleoi robongi.

²¹ Rongo masi mena mwaruruhie vin vano turu na vanue; ngere rain mweruruhi garagara me ngere rain lolobute, me ram danda su eulu rain arahi na nora ratahigi mena nora huqe. ²² Siu ngere rain leo suvohi na ureure, me ngere rain lehi na dodo mena romasi rain matagu lawagi me rain tulire ta lolo dodo maeto.

9

¹ Nge vin hate na dodo lawera hi rau romasi. Lo taro tomue Huqe u vei hivogi na vanue Sebulun mena Navtali, nge lo taro mo vumai mo sigei ngeie vin tabera mwere na vanue Kalili ngere hate duvi Israel. Taie hi lo hala mo vano lo tahi lo ute ngehi Jodan.

² Tangaloi ngere hi ramo dige lolo dodogi,
ngere rain lehi na leleo lawoa
ngehi mo mwaso lo vanue hi u dodoga garagara,
a leleo vin varavara su lure.

³ Nigo goin vagaqaloi na tangaloi lolo vanuara,
lawea goin ragasi na havuhevu ngehinge ve
ngere rain hevuhevu lumiu

mwere na havuhevui taroi hinaga matue,
mwere ve ramo gaganigi
me ram wahegi nora gineu rau qaragi nire lolo vuro.

⁴ Ba huri mwere hi tavohe lolo rani ngehi ngere Midian rahe qaragi na gineu tea,

nigo gu lei vohogi na nora hagohago,
a gai weli mo saro lo siqara,
me a ruqi na nora tabana gagarasi vurogi.

⁵ Ba huri, a butu nora tangaloi vuro doluegi mena luqe qaravu rau lulugi lolo dai

me u tatarise mena avi
me vin voragi gai vagaoi avi.

⁶ Ba huri a maresu mwera vin vora lawe
ginde,
vin beteana lawe ginde
me a lawoagoro* vin eno lo siqana,
me a henana vin waregiana:
Gaiture garea liu, Huqe managi,
me a Tama vagituei, Netui tawmata.

⁷ Me a nona lawoagoro vin lawoa
mena nona tamwata vin eno hate du-
vigi.

Lo herei ratahigi Devet
me lo tanona mo mamalu goro mena
vovohoi ana
tasiserigi hi mo vano vin dadari hate
duvigi.

A garohuri nona HUQE Managi
vin veiana mwere hi.

52

*Tangaloi Tabana noi HUQE ngeie a Tan-
galoi Rongesi*

¹³ Go leo, nogu tangaloi tabana vin ta-
bana vin garea liu, siu ngeie vin ragasie
me vin tabe hagegi nie siu vin lado mav-
agi nie siu a henana vin roroa hage liu.
¹⁴ Mwere hi ngere rau vei asisigi nie a tan-
galoi ram vutugegi ginie, me tarabehine
dau leo samwegi nie u esi garagara liu na
tangaloi, me a nagona he mwere na tan-
galoi tea. ¹⁵ Siu ngeie vin vagavutugegi na
vanue saosao, ba hurie tau ratahigi sao rai
gato tea. Havai rai veve tea lawera ngere
rain lehe, havagi rahi rongo tea ngere rain
rongo hogo.

53

¹ ?Hine u ladhogo lo nomai leo me lawe
hine hi HUQE u haharagi na nona huire-
ana? ² Ngeie u meuri lo nagona mwere
na qaloi gei, me mwere na goari dena
tano mamaha. Tarabesine he garea tea
siu nona varavara vin he revei ginde tea
lawea. Hate gineu lune vena dain taranie.
³ Ngeie rau leo vurogi ginie, me rau rahagi
nie, ngeie a tangaloi rongesi me u ilo na
gagarasi. Nge mwere na tangaloi sao ram

hiligi na nagora denie nge rau leomasie,
me ginde dahe lado tabea tea.

⁴ Nge u lei vohogi na noda gagarasi, me
mo wali vohogi na noda rongesi, maraga
i ginde dam lado vena i Huqe Mauri mo
arahie, me mo vaie mo gagarasi. ⁵ Nge
rau qangea huri noda asiana, mo gagarasi
huri na bugude. A arahiana hi u eno
lune u lei ginde mo tau ginde lo tamwata.
Me huri na mataigana ginde dam mwaso.
⁶ Ginde doluegi dau mwere na sibsib rau
sala, ginde gagategalegi dau dori lo noda
turegi gahe ginde, nge i HUQE u sangatagi
na noda galegaleasi doluegi lune.

⁷ Rau veie u garasie me u gagarasi,
maraga ngeie hateve u gato mwere na
sibsib ram laie vena rain teveroto mwag-
orona. Me mwere na sibsib hi ramo laie
mo vano vena rain bala na vulune ngehi
ngara tea. Siu he wowongagi na singona
tea. ⁸ Siu dena gagarasi, dena vevegiana
rau lei vohogi nie. ?Me i hine vin velu huri
na garogi hinga lui renetune? Ngeie rau tei
vohogi nie dena vanuei mwasoana; huri
na doridori esi noi nongu tangaloi ngeie
mo vano lo arahiana.

⁹ Me ngeie rau domiginie vena vin eno
mena tangaloi doridori esi, maraga lolo
nona mateana ngeie u eno mena ratahigi,
ngeie hi vei na galegaleasi tea, me he
galigeli tea.

¹⁰ Maraga a ladolado noi HUQE ve vi
momogagi nie me vi veie vi gagarasi, me
HUQE mo bete na nona mwasoana mo vor-
agina gaivoli bugu, nge vin lehi netune
me vin vei na nona rani vin qaravu, me
ladolado noi HUQE vin woro lo limana.
¹¹ Lo tagui nona gagarasi nge vin lehi na
leleoi mwasoana me mo rongo garea; gena
iloilo na nongu tangaloi tabana vovohoi
vin veire sao rain vovohoi me vin weli
goro na bugure. ¹² Huri hi neu nain bete
lawea mahoi ute meire tangaloi lalawoa
me ngeie vin wahegi na vai gineu meire
tangaloi huire, bahuri ngeie u siregi na
nona mwasoana su lo mateana, me rau
velue mena tangaloi doridori esi, huri nge
u weli na asiana noi tangaloi sao, me mo
vai na tataro huri na tangaloi doridori esi.

* 9:6 9.6 Ngaha huri ve nge a ratahigi.

Jeremae

25

Higao Ngavulu Geibitu Lo Garovauveu

¹ A leo mo vumai lawe Jeremae huri na sinobu tau Juda lo higao gaivesigi tavohe Jehoiakim netui Josaea Ratahigi tau Juda, lo muei higao noi Nebukadnesa Ratahigi tau Babilon. ² I Jeremae a tangaloi ligoligogi mo veve lawe na sinobu tau Juda me lawera doluegi ram toga Jerusalem: ³ Lolo higao hangavulu dongwagai gaitolu, tavohe Josaea netui Amon tau Juda mo ratahigi Huqe mo gato mei eu me neu nam gato mei gimiu. Mo dadari bagataha higao ngavulu geirue domwagi tolugi lehe, maraga gimiu hateve nem rorontagi.

⁴ Me hate huri i HUQE u hora na nona tangaloi ligoligogi lawe gimiu taligu siu taligu nge nehi rorongtagi tevohogi. ⁵ Ram veve vena, “Tudor, vataha gimiu dena nomiu galegaleasi mena doridori esi, siu nei toga lai lolo vanue i HUQE u bete lawe gimiu, meire tubumiu vagituei. ⁶ Mese huri re huqe dolue ve nen tamba nora me sige nen huduhudu lawera; mese vutu na nongu meroana gena nunui huqe lime miu u veie. Siu nain mese arahi gimiu.”

⁷ I HUQE mo veve, “Nge nei rorontagi eu tea, me gimiu neu vutu na nogu meroana gena havagi a lime miu u veie, me neu lei na tatuana lawe gimiu sibomiu.”

⁸ Hurihi lehe a havai i HUQE Managi u veve: “Huri nei rorontagi na nogu leo tea, ⁹ Nain hora na leo lawe na sinobu lo matai wai bilage me nongu tangaloi tabana Nebukadnesa Ratahigi tau Babilon,” HUQE mo veve, “Siu nain leire vohivohi na vanue ngaha mena nona tangaloi me vohivohi na taureure dalire doluegi. Nain vei vohogi nire me nain veire rai vuragi na gineu vurogi, me a tangaloi rai lehire rai matagu siu, rain esi tavagi tuei. ¹⁰ Nain vei goro na nora diloi havuhevu mena rongarea, me a diloi havuhevui hinagai laginana. Vin hate na nora leleoi bulu, me vin hate na gara hinaga. ¹¹ Vanue doluegi vin vuragi na gineu vurogi, me a

taureure ngerehi rain tabana noi ratahigi tau Babilon higao ngavulu geibitu.

¹² Nge tavohe a higao ngavulu geisiwo bitu u rovo, neu nain arahi na ratahigi tau Babilon mena nona sinobu, a tano tau Babilon huri na bugure,” HUQE mo veve, “Me vin veie vin esi vagituei. ¹³ Nain teu lo tano hi gineu doluegi hi nau veve vovohoie, gineu doluegi hi u uliana lolo nogu bugu a tangaloi ligoligogi Jeremae waratau vohivohi na taureure doluegi. ¹⁴ Ngere sibora rain vuragi na gaihora nora taureure sao mena ratahigi lalawua: Nain malaire vin huri na nora doridori mena tabana mo vaiana gena limara.”

Daniel

2

A Boborea noi Nebokadnesa.

¹ Lolo higao tuegi hi Nebokadnesa a ratahigi u bomborea. A boborea hi u veie mo ladolado lawuagi lune siu mo maturu samwegi. ² Ratahigi hi mo ware na: tangaloi ram mataduru; a tangaloi ram voki, tangaloi ram lalago hi gena huireana nona tamate, me a tangaloi ram tovotovo mo huri na visiu. Mo warera huri ve ran matamwasaragi na nona boborea. Siu rau vomai ram labe lo nagoi ratahigi, ³ mo veve lawera, “?Nau bomborea mo vai eu nam romasi me nam tarani ve na ilo huri ve mo vosangi na havai?” ⁴ Ngere ram huduhudu lawea me ram gato lo leo Aramig rave, “O ratahigi mwaso vagituei! Go valu na nom bomborea lawe gamai, siu gam veve na havagi hi mo vosangie lawego.” ⁵ A ratahigi mo duvi lawera tangaloi ngerehi, “Nau domigi nie beno huri ve gimiu nei veve na nogu boborea me nein matamwasaragi nie. Tareve nein vevea tea, neu nain tei vurivuri gimiu me a valemieu rain taqao vusi dolue. ⁶ Nge tareve nein velu na nogu boborea me nein matamwasaragi nie, nogu betebete, gaitawe, me a domi mava, rai vunatu lawe gimiu. Siu nein veve na boborea me nein matamwasaragi nie laweau! ⁷ Taligu ram veve, ratahigi go valu na boborea hi lawera nom gaihora, siu gamai gam matamwasaragi nie.” ⁸ Nge i ratahigi move, “Nau ilo huri ve nem vai vena nen revereve taro huri, neu ilo na nogu ladolado beno.” ⁹ Tareve goi velu na boborea hi tea laweau, a vevegiana lawe gimiu gategale hogosie. Neu bata na leo huri ve nei sine au me nem lado huri ve nomiu leo galigeli hi vin veieu nain tugu na nogu leo taligu. Nge, go valu na nogu boborea siu, nain ilo huri ve goin matamwasaragi nie lai laweau. ¹⁰ Nona tangaloi ram veve lawea, “Hate tangaloi gategale lo ure vena vai na havai gom huie. U siaga lawuagi. Hate ratahigi lawua sige huire ve na hui na gineu mwerehi dena tangaloi mataduru, sige a tangaloi ram

lalago hi gena huireana nona tamate, me tangaloi visiu. ¹¹ Havai ratahigi mo hui u siaga lawuagi. Tangaloi vin vosangi laie tea lawe na ratahigi. Ngere huqe hogosie, maraga rai toga te lo ure meire tangaloi.” ¹² Gineu hi u vei na ratahigi mo sambu lawuagi, mo hora leo huri ve a tangaloi mataisao doluegi tau Babilon rai mate. ¹³ A leo hi mo mwalue huri ve rain ue vagemate na tangaloi mataisao, tora Daniel mena buluine.

¹⁴ Daniel mo lehi Ariok a muei legoro noi ratahigi. Huri ngeie hi vin ue vagemate na tangaloi mataisao ngerehi. Daniel lo mataisao mena lolorani mo gato meie. ¹⁵ Daniel mo huie vena, “?Huri havai i ratahigi mo hora na leo huri ve gamai gan mate?” I Ariok mo veve sere na havagi hi mo vai lawe Daniel. ¹⁶ Siu, Daniel mo vano mo hui na ratahigi huri ve na tau na taro, huri ngeie vin matamwasaragi na nona boborea.

¹⁷ Siu Daniel u mule lo valena mo valuhuri na leo noi ratahigi lawe rebuluine: Hanania, Misael, me i Asaria. ¹⁸ Daniel mo laqa ragasi rebuluine huri ve ra tataro huri na hahagavi noi Huqe lolo taetae, vena gineu hi mo eno vunigi na matamwasara lawera siu, ngere ran mese mate meire tangaloi mataisao noi Babilon. ¹⁹ Lolo bongi hi mo vosangi na leovunigi hi huri na nunui boborea hi lawe Daniel. Siu i Daniel mo galohagegi na Huqe lolo taetae. ²⁰ Move,

“Huqe Mauri, mataisao a lolorani mena huireana a nomu.

Neu nain galohagegi nigo vataha tarogi vin he rovo lai tea!

²¹ Ngeie mo wiribibi na taro doluegi, mo tau vohogi nire ratahigi siu mo taure wagineu.

Mo bete na lolorani lawe na mataisao mena iloilo lawera hi rau ronhogo.

²² Ngeie u vosangi na gineu u eno vunigi, u ilo na havai mo eno lolo dodo maeto, me a leleo mo eno meie.

²³ Nam harigi nigo me nam galohagegi nigo,

Huqe Mauri noi retubungu;

gu bete na lolorani mena huireana lawe au,

havagi gau hui go gu vosangie lawe gamai, gu veie gamai gam ilo na boborea noi ratahigi.”

Daniel mo matamwasaragi na boborea.

²⁴ Siu Daniel mo vano lobei Ariok hi, i ratahigi u horae vena wehi vagamate na tangaloi mataisao tau Babilon, mo veve lawea vena, “Mese ue vagamate na tangaloi mataisao tau Babilon. Go lai eu lawe ratahigi neu nain matamwasaragi na nona boborea.” ²⁵ Ariok mo lai Daniel siseri lawe ratahigi move, “Nau hagwe na tangaloi gategale deni re rau reveire dena Juda, ngeie vin matamwasaragi lei na boborea lawe na ratahigi.” ²⁶ I ratahigi mo hui Daniel hi a henana tuegi i Beltesasa, “?I nigo goi vei lei ve goi veve na nogu boborea, siu mo vosangi na havai?”

²⁷ Daniel mo duvi lawe ratahigi Nebokadnesa vena, “Hate tangaloi Mataisao, sige tangaloi ramo voki, tangaloi mataduru, ngere tangaloi visiu, tangaloi mo veve na gineu lo taro mo vumai teu, vena vi matamwasaragi na gineu vunigi hi ratahigi mo huie huri, ²⁸ nge i Huqe lolo taetae mo vosangi na gineu vunigi. Ngeie u haharagi lawe ratahigi, a nom boborea me havai gu lehe mo eno lolo domimu tavohe gom eno lo niemu ngere. Mo haharagi nigo a hava gineu vin vei lolo rani mo vomai mosigei. ²⁹ Ratahigi, tavohe gu meturu gu bomboregi na gineu vin vomai mosigei. Lo nom boborea, i Huqe Mauri hi mo haharagi na gineu lawego mo eno vunigi vin vomai mosigei. ³⁰ Nge i neu a gineu vunigi ngaha u vosagiana laweau hate huri ve ba a nogu lolorani u lawua deni re lavasigi, nge huri ve i Huqe lolo taetae na matamwasaragi na nom boborea siu nigo ratahigi goin ilo na havagi hi mo eno lolo domimu. ³¹ Ratahigi, lolo nomu boborea gu lehi na nunui tangaloi lawua me u qaravu liu u labe lo nagomu, me u varavara dena varavara. Nunu hi u veigo gom matagu ve go lehie. ³² A qatune rau veie gena vatu homu mwasara, a mabune mena limana gena vatu renige, a taqangine mena baloana gena vatu meraga, ³³ garune gairue rau veire lo aean, qaqai qalagena gena aean mena

tano qeaqea. ³⁴ Siu tavohe gom lelehurie, a vatu u teiana hate gena limei tangaloi mo totogi na nunui tangaloi hi lo ului gave rau veire, lo aean mena tano qeaqea rom mavurivuri. ³⁵ Siu aean, vatu qeaqea, vatu meraga. Vatu renige me a vatu homu rau mevurivuri mwere na bebevi tovu. A Langi mo heregi vohogi nire gategale he eno tea. Nge a vatu hi mo mauri sueulu mo vuragi vusi lawua, mo horongi na ureure doluegi.

³⁶ Ngehi a nom boborea, siu siserigi hi gai matamwasaragi nie lawe na ratahigi. ³⁷ O ratahigi, nigo a ratahigi nora ratahigi; huri i Huqe lolo taetae u ragasigo mo bete na huireana, me mo vaigo gom lawua liu na ratahigi doluegi. ³⁸ U veigo gom vuragi ratahigi goro na tangaloi doluegi vataha na ute ram toga lune lolo ureure; me goro na gangarue turu talolo songo, manu lolo mahava, mena ige lolo tahi me i nigo hi a vatu homu. ³⁹ Lo tagumu: ngere lo bambai ratahigi tuegi gategale vage rain maraga mwere na vatu renige, ngere rai lado mavagi nie tea mwereigo. Me a bambai ratahigi gai toligi nge a vatu meraga, vin ratahigi goro na ureure doluegi. ⁴⁰ Me vage, a bambai ratahigi gaivesigi u siaga mwere na aean; huri a aean mo volo, me mo momogagi na gineu doluegi. Me mwerehi a aean mo volo vurivuri na gineu, siu ngeie vin momogagi nire me vin volora lalavasigi doluegi. ⁴¹ Mwerehi gu lehi na qaqai geru mena bisu, ru veiana duvigi a aean duvigi a tano qeaqea, siu a sinobu noi ratahigi rain mawahewahe; huri a huine u mwere na aean maraga i nge mo roigi mena tano qeaqea. ⁴² Mwerehi a bisu lo garune duvigi a aean duvigi a tano qeaqea, siu, sinobu noi ratahigi hi lavasigi rau huire lavasigi hatie. ⁴³ Vage, gu lehi na tano qeaqea mo bulu mena aean, ngehi mo haharagi nie vena ngere a duvi aean me ngere duvi tano qeaqea, tangaloi ram lado huri ve rain bubugi vin garea maraga, a tano qeaqea roin roigi tea lai mena aean. Siu, a tangaloi rain bulu tea mwere na tano qeaqea mena aean. ⁴⁴ Lo taro nora ratahigi ngerehi, Huqe lolo taetae vin rivu na ratahigi vin toga vagitue. Siu vin siregi na tanoi nona ratahigi tea

lawe na tangaloi dolue. Ngeie vin momogagi na tanoi ratahigi ngerehi doluegi, me i ngeie sibona vin labe vagituei. ⁴⁵ Nge ngaha a havagi gu bomboregi nie huri a vatu u teiana dena vusi lawua hate gena limei tangaloi, me mo toto vurivuri na aean, a vatu meraga, a tano qeaqea, a vatu renige, mena vatu homu; a Huqe lawua u haharagi na ratahigi mo ilo na havagi mo vomai mosigei. A boborea hi a hogo me havagi nam matamwasaragi nie a hogo!”

⁴⁶ Siu, i ratahigi Nebokadnesa mo taigi na nagona vuine mo galohagi Daniel, me mo veve lawe na nona tangaloi huri ve ran hogohogo lawea ran bete na gineu bonana u buhoru. ⁴⁷ I ratahigi mo veve lawe Daniel, “A hogo a nom Huqe Mauri nge a Huqe Mauri nora huqe me a Huqe nora ratahigi. Me mo vosangi na gineu vunigi, huri nigo gu vei lei gom matamwasaragi na gineu vunigi.” ⁴⁸ Siu i ratahigi mo tau Daniel mo vuragi tangaloi lawua me mo bete na hogohogo sao lalawua lawea. Siu mo taue mo vuragi qatui leogoro na togagi venue varea dena Babilon. Me nge mo vuragi na qatui leogoro na tangaloi mataisao doluegi noi Babilon. ⁴⁹ Siu, Daniel mo hui na ratahigi, me mo tau Sedrak, Misak me i Abednigo ram leogoro na togagi venue lolo Babilon, nge i Daniel mo tabana lolo gamali ratahigi.

3

Sedrak, Misak me i Abednigo

¹ Ratahigi Nebokadnesa mo bolo na gailandolando gena vatu homu. Qaravugi sugu ngavulu geiono me a lawuana sugu gaiono. U labetagi nie lolo tavola hi Dura, lo togagi venue hi tau Babilon. ² Siu, i ratahigi Nebokadnesa mo ware na nona lalangai tangaloi lalawua lolo vanue doluegi nge mo ratahigi goro vena ran vumai bubugi ra vaigareagi na gailandolando hi nge u boloe. ³ Tavohe ngerehi rau vomai, rau labe lo nagoi gailandolando i Nebokadnesa u veie. ⁴ A tangaloi waregi leo noi ratahigi mo waregi siaga move, “Tangaloi doluegi vataha na vanue mena lalangai leo. Nge ngaha a havagi huri ve i nigo goin vei: ⁵ Tavohe nem rongo

na diloi tavue, bue balabala, bue warue, bue kore, mwasi mwele, sisingi mena lalangai bue doluegi, i nigo goin soi suvine gom galohagi na gailandolando vatu homu i ratahigi Nebokadnesa u labetagi nie. ⁶ Tangaloi vin he soi suvine tea ve na galohagi, gamai gain tulie ta lolo avi u mwamwavi de mwamwavi.” ⁷ Tavohe a lalangai bue me tavue dilogi mo mwagologolo, a lalangai tangaloi doluegi mena lalangai leo ram huduhudu ram galohagi na gailandolando i ratahigi Nebokadnesa u labetagi nie.

⁸ Lo taro hi i ngere tangaloi tau Babilon, rau vumai ve rain vevegi vogohi na tangaloi tau Juda. ⁹ Ram veve lawe ratahigi Nebokadnesa, “O ratahigi, goin toga vagituei! ¹⁰ O ratahigi, nigo gu teu na leo siaga huri ve tavohe a diloi tavue mena lalangai bue mo mwagologolo gamai gain huduhudu gam galohagi na gailandolando gu boloe lo vatu homu. ¹¹ Me i hine vin he soi suvine tea ve na galohagi, nge vin tuliana ta lolo avi u mwamwavi de mwamwavi. ¹² Ngere tau Juda gaitolu gu teure ram leogoro na togagi venue tau Babilon, i Sedrak, i Misak, me i Abednigo rai tabe na nom leo tea. Rai galohaginire nom huqe tea, me hateve rau galohagegi na gailandolando vatu homu gu labetagi nie.”

¹³ I ratahigi Nebokadnesa u mero garasie, move, “Ne vano ne lai na tangaloi gai toluhi vumai lombegu.” Siu ram laire vumai lawe na ratahigi. ¹⁴ Nebokadnesa move, “?A hogo, huri ve gimiu nei tabana tea lawera nogu huqe siu nei galohagi na gailandolando vatu homu tea? ¹⁵ Siserigi ngaha, tavohe gom rongo na diloi tavue mena lalangai bue mo mwagologolo, goi huduhudu gom galohagi na gailandolando vatu homu nau labetagi nie. Nge tareve hatie, nein tuliana ta lolo avi mui tasiserigi hi. Huri hate huqe vage ve vin lei gimiu dena nogu huireana.”

¹⁶ Nge i ngaraha gaitolu hi ram duvi lawe ratahigi Nebokadnesa, ram veve “Gamai hate nomai leo huri ve gain tugoro gamai dena gineu ngaha. ¹⁷ Tareve goi tuli gamai talolo avi huire hi, i Huqe Mauri gamai gam tabana lawe au vei lei ve vin lei

gamai dena avi hi. Siu ngeie vin vagamwasoi gamai dena nom hureana, O ratahigi. ¹⁸ Nge tareve vin vagamwasoi gamai tea, u garea. Nge i ratahigi na ilo huri ve gamai gain he tabana tea lawera nom huqe me gain he galohagi na gailandolando vatu homu gu labetagi nie.”

¹⁹ Siu Nebokadnesa mo merogi Setrak, Misak mei Abednigo, a nagona mo asi ginire. Mo hora huri ve ne huru na avi hi na mwamwavi vaga bitu denie mwerehi tamwere. ²⁰ Me mo hora na nona tangaloi vuro rau huire garagara huri ve ran wesibibi Sedrak, Misak me i Abednigo siu ra tulire talolo avi hi mo mui. ²¹ Siu tangaloi ram wesibimbire mena luqara, nora roqoroqo mena luqe lavasigi vage, siu ram tulire ta lolo livugei mui evi hi. ²² Huri i ratahigi u veve vena rain vei na avi vin mwamwavi liue tamwere, ngere tangaloi vuro rau welire hage ve ran tulire talolo avi rau mate gena mwamwavi avi hi. ²³ Siu i Sedrak, Misak me i Abednigo ngere lo garovauveu teu tavohe ram soi ta lolo mui avi hi.

²⁴ Ratahigi Nebokadnesa mo lehire, mo vutugegi, mo maraga siseri hage mo labe moveve, lawe na nona tangaloi lalawua “Ei ngaraha! ?Nem lado ve dau wesibimbire gaitolu hogosie dam tulire talolo avi?” Ram duvi vena, “Io ratahigi.” ²⁵ Mo veve vena, “Neleo! Nam lehi na tangaloi gaivesi ram dige lategi lolo avi, hateve a garo lure me rai gao tea; Gaivesigi u mwerei neture huqe.” ²⁶ I Nebokadnesa mo vano lo matai evi mo ware, “Sedrak, Misak Abednigo tangaloi tabana noi Huqe Eulu, mvalue!” Siu i Sedrak, Misak, me i Abednigo ram mvalue dena avi. ²⁷ Me a tangaloi lalawua noi ratahigi ram sone dalire. Ram leo a avi he gao na tarabesire tea, a vulure rai gao tea, luqara rai gao tea, siu hate bui evi lure.

²⁸ I ratahigi move, “Galohagi na Huqe Mauri noi Sedrak, noi Misak, me noi Abednigo! U hora na nona lenao mo vagamwasoi na tangaloi ngerelehe rau ladohogo lune. Rai tabe na nogu leo tea me rai lado na nora mwasoana tea. Ram tabana me ram galohagi na nora Huqe Mauri hogosie! ²⁹ Huri hi, a nogu leo mwere: a tangaloi dena hava vanue sige hava leo, mo veve

asisigi na leo suvohi na Huqe Mauri noi Sedrak, Misak, me i Abednigo, nain tei vurivurire me a valera rain rurungudo ram vusi vuine. Hate huqe wagineu vage huri ve vin vagamwasoi mwerehi.” ³⁰ Lo tagugi, i ratahigi mo ragasi Sedrak, Misak me i Abednigo sulo here lalawua lolo togagi venue tau Babilon.

Jona

Jona mo toa den HUQE

¹ A leo noi HUQE mo veve lawe Jona netui Amitai mweragi. ² “Go vano siseri lo vanue renga lawua Niniva, go toretore lawera huri a nora doridori esi mo hamai lolo nagogu.”

³ Maraga i Jona mo toa deni HUQE huri vena vano lo vanue Tasis. Mo hivo vine Soba mo hage na anga mo vano huri na wawahao hi vage. Mo voli na turegine vunuu mo kalo lo anga mo toa mo vano Tasis vagahao deni HUQE.

⁴ Nge i HUQE mo hora na langi huire talolo tahi mo vai na tahi mo maragaraga mo asi lawuagi, ngere lo anga ram lado vena a anga vin mweduru. ⁵ A bosiguru lo anga ram matagu lawuagi ngere gagategalegi ram tataro lawe na nora huqe ve na buluire, me ngere ram tuli na lakolako dena anga talolo tahi huri ve a anga na mamarae.

I Jona lo taro hi u mesuri hivo lo buloi anga u meturu geluve. ⁶ I toga lo vohe mo hagea move, “?Ei huri havai gom matura mwere ngaha? Maraga, go tataro lawe na nom huqe bataha vin bului ginde dain mese dono.”

⁷ Siu a bosiguru lo anga ram veve lawera gagategalegi vena, “Nen vumai, da tuli na taisi da higesie huri ve hine mo vuragi na vui tatuana leheni.” Ram tuli na taisi mo soi lui Jona.

⁸ Siu ram huie, “?Go veve lawe gamai huri ve a gineu lehe mo vai dam romasi a bugui hine? ?Gu vei na havagi? ?Gom vomai logo me a tanomu logo? ?Gom vomai dena duvi hava tangaloi?”

⁹ Jona mo duvi move, “Neu a Hibru me neu nam tataro lawe HUQE i Huqe lolo tae-tae, nge u vei na tahi mena tano mamaha.”

¹⁰ Mo vaire ram matagu liu me i ngere ram huie, “?Gu vei na havagi?” Siu ram ilo huri ve nge mo toa dena HUQE, huri nge u veve sere lawera tomue beno.

¹¹ Navo ram lalawua vohogi me ngere ram huie, “?Gamai gai vei wuraha lawego

hurivena a langi na hivo me a tahi na tamwata?”

¹² Me nge mo veve lawera vena, “Nen wali eu me nem tuli eu hivo lolo tahi. Mwerehi vin veie na tahi vin mesuri ba neu nau iloe huri vena neu nau veie tau navo ramo lawoa ram saugi gimiu.”

¹³ Me ngere ram hue mo hage varea lo vanue, nge maraga hatie rai vei telai ba a tahi mo asi mo vagevage. ¹⁴ Me ngere ram ware lawe HUQE ram veve vena, “HUQE go mese siregi gamai gam mate lo tanoi tangaloi lehe, nigo goin mese vai na daine mo vuragi na bugumei. Nge HUQE go vei hava gineu hi gu tarani.” ¹⁵ Me ngere ram wali Jona sueulu ram tulie tahivo ta lolo tahi me a tahi mo taqao. ¹⁶ Ngere ram matagu, ramo matagu liu garagara siu ngere ram lai bulara kankarue, ram hogohogo lawe na HUQE me ram vai na nora waratau sao huri ve rai tabana nona.

¹⁷ Siserigi hi i HUQE mo vai na ige lawua mo dono Jona, siu i Jona u toga lolo taqangi ige a bongi gaitolu.

2

Jona mo tataro lawe na HUQE

¹ Lolo ige i Jona mo tataro lawe na HUQE nona Huqe Mauri. ² Me mo veve vena,

“Neu nau ware mena nongu romasi lawua lawe na HUQE,

me nge mo duvi na dilogu laweau tavohe nam toga lolo tanoi mateana.

Neu nau ware huri na buluiana, me nge mo duvi na nongu ngarana.

³ Me i nigo gu tuli eu ta lolo tahi bue, talolo buloi tehi,

me a wai halehale mo dalieu doluegi siu a nomu navo ram tawogawoga ram gagaliu eu.

⁴ Siu nam veve vena, ‘Neu rau tuli eu nau vano dena nagomu mena matamu, nge nain leo taligu ta lolo Sara Gogona.’

⁵ Tahi buegi mo dali eu mo dadari lo mwagoro gu

a tahi mo dali eu mena lumusi mo vauhi deli na qatungu.

⁶ Lolo vui vusi neu nau hivo vuine, a ureure u wiribibi eu vagituei,

nge nigo nogu HUQE Mauri
gu ragasi eu nam hage aulu dena walu.

⁷ Nogu mwasoana mo wiriwiri
namo lado hagego HUQE,
me a nongu tataro mo avu
lawego lolo nomu Sara Gogona.

⁸ Ngere hi ramo ladohogo lure tagaro
vurogi
rau tudori dena vaigarea noi HUQE.

⁹ Nge i neu nain bugogogi na ahi vevegarea
lawego,
neu nain hure boniboni lawego.
Mwere nau waratau, ve nain veie vin
garea.
HUQE, nge u vagamwasoi eu.”

¹⁰ Me i HUQE mo hora na ige, mo luegi
Jona talo ute mamaha.

3

Jona mo vano Niniva

¹ Siu a leo noi HUQE mo vumai lawe Jona
vaga tuegi, mo veve vena, ² “Go maraga
go vano lo vanue renge lawoa Niniva. Siu
goin toregi na nongu leo ngehinge neu
nain vevea lawego.”

³ Me i Jona mo maraga mo vano Niniva
mwerehi i HUQE u horae. Niniva a vanue
renge lawoa nge mo lai na rani gaitolu
dam dige ginie. ⁴ Me i Jona mo tavuigi mo
dige mo vano lo togagi venue hinge mo lai
na rani gategale. Ngeie mo toretore mo
veve vena, “Niniva vin veiana vohogi lolo
rani ngavulugaivesi.” ⁵ Siu tangaloi ngere
tau Niniva ramo ladohogo lui Huqe Mauri.
Ngere ram toregi na valiveli. Me ram
luqegi na luqe bagi, mo tavuigi lo tangaloi
lalawoa mo dadari meire hinge rau biti.

⁶ Me tavohe a leo mo bulusi na ratahigi
lawoa tau Niniva, me ngeie mo labe aulu
dena herena. Mo lai vohogi na luqana de-
nie, me ngeie mo luqegi na luqe masuesue,
me mo toga lolo qie. ⁷ Me ngeie mo tau
na nona leo mo vano turuturu na Niniva
vena,

“A leo lehe mo vumai dena ratahigi me
a nona tangaloi lalawoa,

Vena a tangaloi mena kankarue a bu-
lugi mena sibsib ngere rain mese gagani.

Ngere rain mese gagani, ngere rain mese
gani duvu me ngere rain mese inu wai.

⁸ Siu ngeie mena kankarue ramo luqegi
na lumqe masuesue. Rain ware hage
lawe Huqe Mauri mena huire, ngere
tangaloi gagategalegi rain tudori dena
turegire ngere hinge rau esi, mwere na
gilugilu, me a vai gagarasigi tangaloi
gena dorire rau siaga. ⁹ ?Hine mo ilo?
Vena vin tudori vin hahagavi me vin
lado dori dena nona lologagasi, siu huri
ginde dain mese mate.”

¹⁰ Huqe Mauri mo lehire vena rau lado
mavagi nie me a doridorire u veie ramo
tudori dena nora turegi rau esi me mo
hagavire ngeie mo hahagavi huri na leo
hinge u vevea lawera, siu ngeie he vaie tea.

4

Jona mo merogi HUQE

¹ Nge i Jona hateve u havuhevu me nge
mo mero. ² Nge mo tataro lawe HUQE, “?
O HUQE nge ngaha hi nau vevea tavohe
namo tino tau lo tanongu? Giniehi neu nau
veie tomue vena nain toa nain vano Tasis.
Huri nau ilo huri vena nigo a Huqe Mauri
gu vaigarea lawe na nomu tavului vuro,
me gu hahagavi, gom mero rorongu, nge a
nom vaigarea u lawua liu, siu nigo goi vei
lei vena goi dori na domimu vena goi mese
arahi na tangaloi.

³ Siu HUQE, gon lai vohogi na nongu
mwasoana deni eu, u garea huri vena nan
mate denie hi ve nain toga mwaso.”

⁴ Siu, i HUQE mo veve vena, “?U garea
huri vena goin mero?”

⁵ Jona mo mwalua me mo toga lo ute
suvohi na matenaho mo kalo dena vanue
renge. Ngeie mo vai na nona siusiu, me
mo toga lolo vavagi me mo leo huri vena
havagi vin veiana lawe na vanue renge.

⁶ Me i HUQE Gogona mo veve vena, nain
rivu na kasrael siu vin meuri vin hage lo
ului Jona vin mamalu goro na qwatune,
ngeie na mese romasi, nge na rongareagi
na kasrael hi mena havusie.

⁷ Nge i Huqe Mauri u hora na nuve lolo
robongi a nuve hinge u geni na kasrael hi
mo goru.

⁸ Siu tavohe a matenaho mo kalo, i Huqe
Mauri mo hora na langi mwamwavi mo

vumailo matenaho kalo, mo aho talo qatui Jona vava a nago dodo mo vaie. Me ngeie mo hui Huqe Mauri, huri na nona mwasoana vena ngeie na mate, “U garea denie hinge ve nan toga mwaso.”

⁹ Siu i Huqe Mauri mo veve lawe Jona vena, “?U garea huri vena nigo goin mero huri na kasrael hi?” Me ngeie mo veve vena, “Io, u garea ve neu nan mate.”

¹⁰ I HUQE mo veve, “Nigo gom romasi huri na kasrael hinge nigo hateve gu veie vena mauri na lawoa. Nge u meuri lolo bongi siu mo mate lolo bongi.

¹¹ ?Siu neu nain mese romasi huri na vanue lawoa Niniva ngehi? A tangaloigi rau sao liue na teri vatugi vudolue avigi ngavulu geirue. I ngere rau haroe huri ve a limara matue ngehi logo, a mawiri ngehi logo. Siu a kankarue u sao vage.”